

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

**ERGENLERDE SOSYAL MEDYA KULLANIMININ
BAĞLANMA STİLLERİ, AKRAN İLİŞKİLERİ VE
KİŞİLİK BOZUKLUKLARI İLE İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ**

MUHAMMED ERDİNÇ TÜRK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

LEFKOŞA
2019

**ERGENLERDE SOSYAL MEDYA KULLANIMININ
BAĞLANMA STİLLERİ, AKRAN İLİŞKİLERİ VE
KİŞİLİK BOZUKLUKLARI İLE İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ**

MUHAMMED ERDİNÇ TÜRK

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI
YRD. DOÇ. DR. MERYEM KARAAZİZ

LEFKOŞA
2019

KABUL VE ONAY

Muhammed Erdiñ Türk tarafından hazırlanan “Ergenlerde Sosyal Medya Kullanımının Bağlanma Stilleri, Akran İlişkileri ve Kişilik Bozuklukları İle İlişkisinin İncelenmesi ” başlıklı bu çalışma, 13/06/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Yeterlik Tezi olarak kabul edilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ

.....
Yrd.Doç.Dr. Meryem Karaaziz (Danışman)
Yakın Doğu Üniversitesi
Fen Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü

.....
Prof.Dr.Ebru Çakıcı (Başkan)
Yakın Doğu Üniversitesi
Fen Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü

.....
Yrd.Doç.Dr. Ayhan Eş
Yakın Doğu Üniversitesi
Eğitim Bilimler Fakültesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü

.....
Prof.Dr. Mustafa Sağsan
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin, tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt ederim. Tezimin kağıt ve elektronik kopyalarının Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

- ☐ Tezimin tamamı heryerden erişime açılabilir.
- ☐ Tezim sadece Yakın Doğu Üniversitesinde erişime açılabilir.
- ☐ Tezimin iki (2) yıl süre ile erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde tezimin tamamı erişime açılabilir.

Tarih

İmza

Ad Soyad

TEŞEKKÜR

Yüksek Lisans tez çalışmam süresince yardımını ve bilgisini hiç esirgemeyen kıymetli tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Meryem KARAAZİZ'e,

Teorik eğitimim ve tez süresi boyunca benimle paylaştıkları kıymetli bilgileri ve destekleri için Doç. Dr. Hakan SARIÇAM'a, Yrd. Doç. Dr. Yıldız BİLGE'ye, Dr. Mehmet TEKNECİ' ye,

Kişisel ve mesleki gelişimime katkı sağlayan tüm hocalarıma, Yüksek Lisans eğitimim boyunca yanımda olan arkadaşım ve meslektaşlarım Gülnur İLK'e, Öznur SARIKAŞ'a, Betül BULUT'a,

Tez yazım sürecindeki yardımlarından dolayı Koray ŞABAN'a,

Bana maddi ve manevi her türlü desteği veren aileme, en içten teşekkürlerimi sunarım.

.

Muhammed Erdinç TÜRK

ÖZ

ERGENLERDE SOSYAL MEDYA KULLANIMININ BAĞLANMA STİLLERİ, AKRAN İLİŞKİLERİ VE KİŞİLİK BOZUKLUKLARI İLE İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ

Bu araştırma ergenlerde sosyal medya kullanımının bağlanma stilleri, akran ilişkileri ve kişilik bozuklukları arasındaki ilişki araştırılmıştır. Çalışmada basit seçkisiz örneklem yöntemi kullanılmıştır. İstanbul ilinin Başakşehir ilçesinde öğrenim gören 11-17 yaş aralığında olan, 303 öğrenci katılım göstermiştir. Araştırmadan elde edilen veriler, demografik bilgiler için kişisel bilgi formu, Ergenlerde Psikolojik Bozukluklar Envanteri- Kişilik Bozuklukları Formu (EPBE-KBF), Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği (ÜBBSÖ), Akran İlişkileri Ölçeği (AİÖ) ve Sosyal Medya Kullanım Bozukluğu Ölçeği (SMKBÖ) ile sağlanmıştır. EPBE-KBF' nin borderline, histriyonik, bağımlı kişilik bozuklukları ve davranım bozukluğu alt ölçekleri SMKBÖ' ni olumlu yönde yordadığı, ÜBBSÖ' nin de kaçınan ve kaygılı-kararsız bağlanma alt ölçeklerinin EPBE-KBF' nu olumlu yönde yordadığı tespit edilmiştir. Araştırmanın sonucuna göre ergenlerde sosyal medya kullanım bozukluğu ile kişilik bozuklukları, kişilik bozuklukları ile de bağlanma stilleri arasında ilişki bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Akran ilişkileri, bağlanma stilleri, kişilik bozuklukları sosyal medya.

ABSTRACT

INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN USING SOCIAL MEDIA, ATTACHMENT STYLES, PEER RELATIONSHIPS AND PERSONALITY DISORDERS IN ADOLESCENTS

This study investigated the relationship between attachment styles, peer relationships and personality disorders of social media use in adolescents. In this study, simple random sampling method was used. 303 students which 11 to 17 years of age participated in the study from Başakşehir district of İstanbul. The data obtained from the study, personal information form for demographic information, Inventory of Psychological Disorders in Adolescents-Personality Disorders Form (PDIA-PDS), Three-Dimensional Attachment Styles Scale (TDASS), Peer Relationship Scale (PRS) and Social Media Use Disorder Scale (SMUDS) provided with. Borderline, histrionic, dependent personality disorders and conduct disorder subscales of PDIA-PDS positively predict PRS. It was found that avoidant and anxious-unstable attachment subscales of TDASS also positively predicted PDIA-PDS.

According to the results of the study, there is a relationship between social media use disorder and personality disorders, and personality disorders and attachment styles in adolescents.

Keywords: Attachment styles, peer relationship, personality disorders, , social media.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY

BİLDİRİM

TEŞEKKÜR	iii
ÖZ..	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar DİZİNİ	ix
KISALTMALAR	x

1.BÖLÜM

GİRİŞ	1
1.1 Problem durumu	1
1.2 Araştırmanın amacı.....	4
1.3 Araştırmanın önemi	4
1.4 Sınırlılıklar.....	6
1.5 Tanımlar	7

2. BÖLÜM

KURMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	8
2.1 Kişilik bozuklukları	8
2.1.1 Kişilik bozukluklarının tanımı.....	8
2.1.2 Kişilik bozukluklarının etiyolojisi	9
2.1.3 DSM sınıflandırma sistemi ve kişilik bozuklukları	10
2.1.4 A kümesi kişilik bozuklukları	12
2.1.4.1 Paranoid kişilik bozukluğu	12
2.1.4.2 Şizoid kişilik bozukluğu	14
2.1.4.3 Şizotipal kişilik bozukluğu	15
2.1.5 B kümesi kişilik bozuklukları	16
2.1.5.1 Antisosyal kişilik bozukluğu	16
2.1.5.2 Borderline kişilik bozukluğu	19
2.1.5.3 Histriyonik kişilik bozukluğu	20

2.1.5.4 Narsisistik kişilik bozukluğu	23
2.1.6 C kümesi kişilik bozuklukları	25
2.1.6.1 Çekingen kişilik bozukluğu	25
2.1.6.2 Bağımlı kişilik bozukluğu	26
2.1.6.3 Obsesif-kompulsif kişilik bozukluğu	27
2.1.7 Diğer kişilik bozuklukları	29
2.1.7.1 Başka bir sağlık durumuna bağlı kişilik değişikliği	29
2.1.7.2 Tanımlanmış diğer bir kişilik bozukluğu	30
2.1.7.3 Tanımlanmamış kişilik bozukluğu	30
2.1.8 Ergenlik döneminde kişilik bozuklukları	31
2.1.9 Ergenlerde kişilik bozukluğu ve dsm	32
2.1.10 Ergenlerde kişilik bozukluklarının yaygınlığı	33
2.1.11 Ergenlik döneminde kişilik bozuklukları ve davranım bozuklukları	33
2.2 Bağlanma stilleri	34
2.2.1 Güvenli bağlanma	38
2.2.2 Kaygılı- kararsız bağlanma	39
2.2.3 Kaçınan bağlanma	40
2.2.4 Ergenlik döneminde bağlanma	41
2.3 Ergenlik döneminde akran ilişkileri	43
2.4 Ergenlik dönemi ve sosyal medya	45
2.5 İlgili araştırmalar	48
 3. BÖLÜM	
ARAŞTIRMA YÖNTEMİ	55
3.1 Araştırmanın modeli	55
3.2 Evren ve örneklem	55
3.3 Veri toplama araçları	56
3.3.1 Kişisel bilgi formu	56
3.3.2 Ergenler için psikolojik bozukluklar envanteri - kişilik bozuklukları formu (EPBE-KBF)	56
3.3.3 Üç boyutlu bağlanma stilleri ölçeği (ÜBBSÖ)	57
3.3.4 Akran ilişkileri ölçeği (AİÖ)	58
3.3.5 Sosyal medya kullanım bozuklukları ölçeği (SMKBÖ)	59

3.4 Verilerin analizi	60
4. BÖLÜM	
BULGULAR	61
5. BÖLÜM	
TARTIŞMA.....	74
6. BÖLÜM	
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	78
6.1 Sonuç	78
6.1 Öneriler.....	78
KAYNAKÇA.....	80
EKLER	
Ek 1. Bilgilendirme onam formu	100
Ek 2. Kişisel bilgi formu	101
Ek 3. Ergenler için psikolojik bozukluklar envanteri - kişilik bozuklukları formu (EPBE-KBF)	102
Ek 4. Üç boyutlu bağlanma stilleri ölçeği (ÜBBSÖ)	103
Ek 5. Akran ilişkileri ölçeği (AİÖ)	104
Ek 6. Sosyal medya kullanım bozuklukları ölçeği (SMKBÖ)	105
ÖZGEÇMİŞ	106
İNTİHAL RAPORU	107
ETİK KURUL ONAYI	108

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Örneklem büyüklüğü.....	56
Tablo 2. Örneklem grubunun sosyo- demografik bilgileri	62
Tablo 3. Katılımcıların yaşlarına göre EPBE-KBF, ÜBBSÖ, AİÖ ve SMKBÖ ortalama puanlarının karşılaştırılması	65
Tablo 4. Katılımcıların ekonomik durumuna göre EPBE-KBF, ÜBBSÖ, AİÖ ve SMKBÖ ortalama puanlarının karşılaştırılması	66
Tablo 5. Katılımcıların kardeş durumuna göre EPBE-KBF, ÜBBSÖ, AİÖ ve SMKBÖ ortalama puanlarının karşılaştırılması	67
Tablo 6. Katılımcıların cinsiyetlerine göre EPBE-KBF, ÜBBSÖ, AİÖ ve SMKBÖ ortalama puanlarının karşılaştırılması	68
Tablo 7. Araştırmada kullanılan ölçeklerin normallik değerleri	68
Tablo 8. Katılımcıların EPBE-KBF, ÜBBSÖ, AİÖ ve SMKBÖ puanları arasındaki korelasyonlar	69
Tablo 9. EPBE-KBF, ÜBBSÖ, AİÖ ve SMKBÖ ortalama ve standart sapmaları	70
Tablo 10. SMKBÖ ortalama puanı ve EPBE-KBF alt ölçeklerine ilişkin çoklu regresyon analizi	71
Tablo 11. EPBE-KBF ortalama puanları ve ÜBBSÖ alt boyutlarının hiyerarşik regresyon analizi	72

KISALTMALAR

AIÖ : Akran İlişkileri Ölçeği

APA : American Psychology Association

akt. : Aktaran

çev. : Çeviren

DSM: The Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders

EPBE : Ergenlerde Psikolojik Bozukluklar Envanteri

EPBE KBF : Ergenlerde Psikolojik Bozukluklar Envanteri Kişilik Bozuklukları Formu

ICD: International Statistical Classification of Diseases and Related Health Problems

KB: Kişilik Bozukluğu

KBF : Kişilik Bozuklukları Formu

MMPI : Minnesota Multiphasic Personality Inventory

SMKBÖ: Sosyal Medya Kullanım Bozukluğu Ölçeği

SPSS: Statical Package For Social Sciences

UBBSÖ : Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği

vd. : Ve diğerleri

1. BÖLÜM

GİRİŞ

1.1 Problem Durumu

Ergenlik dönemi, bireyin fiziksel ve ruhsal değişiklikler yaşadığı önemli bir geçiş evresidir. Bu evrede bireyin aile ve yakın çevresinden uzaklaşarak bağımsızlık amaçlı denemelerle kendi kişilik özelliklerini aradığı, sınıadığı ve bütünleştirmeye çalıştığı bilinmektedir. Dünya Sağlık Örgütü 10-19 yaş aralığındaki bireyleri 'adolesan', 20-24 yaş aralığındaki bireyleri 'genç' olarak tanımlamaktadır. Bu iki dönemin birleşim aralığında olan 10-24 yaş arasındaki bireyleri ise 'Genç Bireyler' olarak nitelendirmektedir (World Health Organization [WHO], 2018).

Alanyazına bakıldığında 'kişilik' terimini birçok farklı yaklaşımın ele aldığı görölmektedir. Bu farklı yaklaşımların ortak tanımına göre kişilik, ebeveynle kurulan ilişki temelinde erken çocukluk döneminden başlayan, çevreyle etkileşime girerek şekillenen, ergenlik ve ön yetişkinlik dönemlerinde devam eden, yaşamsal işlevselliğini etkileyen, kolayca değişmesi mümkün olmayan niteliklerin toplamıdır. Bu ifadelerden yola çıkarak kişilik gelişiminin ergenlik döneminde önemli bir yer tuttuğu söylenebilir. Ergenlik dönemi kişilik gelişimi ve bozukluğunda ebeveynle kurulan bağlanma şekli, akran ilişkileri ve ergenlerde sosyal medya kullanımını arasındaki bağlantıların önemli bir problem durumunu kapsadığı öngörülmektedir. Bu bölümde öncelikle araştırmanın esas problemi olan ergenlerde kişilik bozukluğu kavramına sonra da bağlanma stilleri, akran ilişkileri ve sosyal medya kullanımına değinilmiştir.

Kişilik bozukluklarının kategorizasyonunu yapan başlıca kaynaklar Dünya Sağlık Örgütü'nün 'Uluslararası Hastalık Sınıflandırması' (ICD) ve Amerikan Psikiyatri Birliği'nin 'Teşhis ve İstatistiksel Kılavuz' (DSM) kategorizasyon sistemidir.

Kişiliğin gelişmekte olduğu ergenlik döneminde genç bir bireyin kişilik bozukluğunun kesinlik kazanmış olduğunu tanılamak karmaşık bir durumdur çünkü kişilik patolojisini, normal gelişimsel yetersizlik ve aksaklıklarından ayırt etmek zor olabilir (Shiner, 2009). Literatürde yer alan başka bir yaklaşıma göre de ergenlik döneminde yaşanan problemlerin, DSM' ye göre sadece Eksen I ile değerlendirilmemesini önermektedir. Dayanakları ise mevcut teşhis araçlarının ergenlere göre ayarlanmadığıdır bu sebeple ergenlerin semptomların stabilitesini ve devamlılığını ölçmek de çok zordur (Lenkiewicz, Srebnicki ve Bryńska, 2015). Bu bilgiler eşliğinde çok sayıda deneysel araştırma, ergenlik döneminde gerçekleşebilecek patolojik kişilik ve kişilik bozukluklarının teşhis edilebileceğini ve tanı konulabileceğini onaylamaktadır (Chanen vd., 2004; Feenstra vd., 2011; Westen vd., 2003). Ergenlik döneminde oluşmasında birçok etkenin bulunduğu kişilik bozukluğu kavramı bu çalışmanın bağımlı değişkendir.

Kişilik bozukluklarının literatürde ilişkilendirildiği önemli konulardan birisi hiç şüphesiz 'bağlanma' kuramıdır. Bağlanma kuramıyla ilişkilendirilen kişilik bozukluğu çalışmalarından elde edilen sonuçlar ışığında bu çalışmada bağlanma kuramına yer verilmiştir.

Bowlby (1972), psikanalitik geleneğe bağlı kalarak yetişkinlikteki psikiyatrik rahatsızlıkların erken çocukluk dönemindeki kayıplarla yeterince ilişkilendirilmediğini vurgulayarak çalışmalarını bu alana yöneltmiştir.

Bowlby (1973)' e göre sağlıklı bir psikolojik gelişim için bebek güvenli bir şekilde bakım verene bağlanmalıdır. Güvenli bağlanmanın gerçekleşmesi de bakım verenin bebek ve ihtiyaçlarına yönelik cevaplarına bağlıdır. Ebeveyn ve bakım veren arasında gerçekleşen bağlanmada çocuk içsel modeller

geliştirir (Sinha ve Sharan, 2007). Nesne ilişkileri kuramına göre de geliştirilen bu modeller bireyin kişilik yapılanması için son derece önemlidir (Kernberg, 2006).

Ergenlik döneminde önemli kavramlardan birisi de akran ilişkileridir. Akranlarla kurulan ilişkiler ergen bireyin toplumsal ilişkilerini sağlıklı bir şekilde gerçekleştirebilmesine olanak sağlamaktadır (Yörükoğlu, 2012). Bağımsızlık çalışmaları merkezinde ailesiyle daha az zaman geçiren ergenin ilişki noktası akranlarıyla girdiği iletişimidir (Buhrmester, 1990). Akran ilişkilerinin odak noktasına taşıyan ergen birey, sosyal destek ihtiyacını giderebilmekte, benlik saygısı elde edebilmekte, bir gruba aitlik hissini tanıyarak kendini koruma altında hissedebilmekte ve yakın ilişkileri deneyimleyebilmektedir.

Sosyal medya, internet ve ağ teknolojileri aracılığıyla kullanıcıların etkileşimine olanak sağlayan araç, uygulamaların tamamı olarak tanımlanır (Boyd ve Ellison, 2008).

Günümüzde ergen bireylerin hem kendi aralarındaki hem de diğer bireylerle olan iletişimi büyük oranda sosyal ağ siteleri aracılığıyla gerçekleşmektedir (Ahn, 2011). Gün geçtikçe daha çok ilgi gösterilen sosyal ağ mecrası, ergen birey için çevreden haberdar olabileceği en önemli alan olma özelliğini taşımaktadır. Sosyal Medya Bağımlılığı henüz bir kategorizasyon sistemi tarafından bir hastalık türü olarak kabul edilmemiştir fakat sosyal medya kullanımındaki artış ve etkileri bir çok araştırmacı tarafından dikkatle takip edilmekte bilimsel veriler sağlaması amacıyla yeni ölçekler geliştirilmektedir. Ülkemizde de bu ölçeklerin güvenilirlik geçerlilik çalışmaları yapılmakta ve sosyal medya bağımlılığını ölçen yeni ölçekler geliştirilmektedir (Sarıçam ve Karduz, 2018).

Ergenlerde internet ve sosyal medya kullanımı, bağımlılığı konusunda literatürde birçok çalışma mevcut olmakla birlikte yeni çalışmaların sayısı gün geçtikçe artmaktadır fakat bu çalışmaların çok azı ergen bireylerde kişilik bozukluğu ile ilişkilendirilmiş ve ilişkilendirilmektedir. Bu çalışmada

ergenlerde kişilik bozukluğu ve sosyal medya kullanımı arasındaki ilişkinin incelenmesiyle literatürdeki önemli bir eksikliğin giderileceği düşünülmektedir. Çalışmanın bağımlı değişkeni ergenlerde kişilik bozukluklarıdır. Çalışmanın bağımsız değişkenleri, ergenlerde kişilik bozuklukları üzerinde etkisinin incelendiği bağlanma stilleri, akran ilişkileri ve sosyal medya kullanımıdır.

1.2 Araştırmanın Amacı

DSM sınıflandırma sisteminde genel kişilik bozukluklarının kriterlerden birisi de en azından ergenlik ya da genç yetişkinlik dönemlerinde başlangıcının olması şeklinde belirtilmiştir.

Ergenlerde kişilik bozukluklarına dair veriler elde ederek, bağlanma stilleriyle arasındaki ilişkinin araştırılması, ergenlik döneminin önemli etkenlerinden olan akran ilişkisini ve yapılan son çalışmalarda ergen bireyler üzerinde etkisinin yoğunluğuna değinilen sosyal medya kullanımının kişilik bozukluklarıyla bağlantısının incelenmesi bu çalışmanın amacıdır. Araştırmanın amacı kapsamında belirlenen alt amaçları;

1. Ergenlerde kişilik bozuklukları ile bağlanma stilleri skorları arasında ilişki var mıdır?
2. Ergenlerde kişilik bozuklukları ile akran ilişkileri arasında ilişki var mıdır?
3. Ergenlerde kişilik bozuklukları ile sosyal medya kullanımı arasında ilişki var mıdır?
4. Ergenlerde kişilik bozuklukları, bağlanma stilleri, akran ilişkileri ve sosyal medya kullanımı arasında bir ilişki var mıdır?

1.3 Araştırmanın Önemi

Kişilik gelişiminin önemli safhalarından birisi de ergenlik dönemidir. Kişilik bozukluğu veya kişilik bozukluğu öncüllerinin bu dönemde belirlenebilmesi bireyin yetişkinlik dönemindeki işlevselliği için büyük önem teşkil etmektedir (Korsgaard, 2017). Çocuk ve ergenlerde kişilik bozuklukları konusunda gerçekleştirilen araştırmalar başlangıç düzeyinde olup görece tartışmalıdır

(Westen vd., 2003). Bu araştırmalara katkı sağlayan durumlardan biriside birçok psikiyatrik bozukluğun belirtilerinin çocukluk veya ergenlik döneminden itibaren başladığının gösterilmesidir (Uytun ve ztop, 2015). Yukarıda belirtilen tartışma hali, n yetişkinlik dönemine dek kişilik gelişiminin tamamlanmadığını savunan uzmanlar ile bazı kişilik özelliklerinin kararlı bir şekilde erken çocukluk döneminden beri var olduğunu savunan uzmanlar arasındadır (Shiner, 2009; Elliott vd., 2011). Ergenlikteki kişilik gelişiminin tamamlanmadığı varsayımına dayanan bazı uzmanlar 18 yaşından önce yalnızca gelecekte oluşması kuvvetle muhtemel kişilik bozukluklarının öncüllerini tanımlamanın ve kişilik özellikleri temelinde teşhis etmenin mümkün olduğunu aktarmaktadırlar (Lenkiewicz, Srebnicki ve Bryńska, 2015; Shiner, 2009).

Yukarıdaki bilgilerden anlaşılacağı üzere kişilik bozukluklarının ergenlik dönemindeki önemi vurgulanmaktadır. Bu bağlamda çalışmanın ergenler ve kişilik bozuklukları değişkenlerinin bir arada kullanılması çalışmayı önemli hale getirmektedir. Ergenlerde kişilik bozuklukları bireysel ve sosyal işlevsellikte önemli bir alanı kapsamasına rağmen alanyazına bakıldığında ülkemizdeki ilgili çalışmaların sayısı sadece iki olarak görülmektedir. Bu alışma ergenlikte kişilik bozuklukları konusunda gerçekleşecek yeni çalışmalar ve buna bağlı birçok değişkenin birlikte inceleneceği araştırmalara teşvik edici özelliği bakımından önem arz etmektedir.

Öte yandan gelişimsel psikodinamik ve psikanalitik yaklaşımlara göre bağlanma stilleri bireyin sahip olduğu kişilik yapılanması üzerinde büyük öneme sahiptir. Ergenlikte bireyin sahip olduğu bağlanma tarzında farklılıklar oluşabilmektedir (Hamarta, 2004). Ergen bireyin çevreyle kurmaya çalıştığı bağlanmanın temelinde de bakım verenle kurduğu ilk bağlanmanın etkisi görülür. İlk bağlanmanın niteliği daha sonra gerçekleştirilecek birçok ilişkiyi de etkileyebilmektedir. Ergen bireyin deneyimleme süreci içerisinde akran ilişkisi kurma, bir gruba ait olabilme, kendilik özelliklerini fark edebilme ve bu özellikleri aktive edebilme, kişilik özelliklerini bütünleştirebilme yetisi bağlanma stilinde bir değişikliğe gitme ihtimalini doğurabileceği gibi olası kişilik bozukluğuyla oluşumuyla da ilişkilendirilmektedir. Bu yönüyle ergenler

üzerinde gerçekleştirilen çalışmanın hem bağlanma stilleri hem de kişilik bozukluklarıyla ilgili olması bu çalışmayı önemli kılmaktadır.

Bu çalışmayı önemli hale getiren bir diğer husus ise ergenlerde kişilik bozuklukları kavramını akran ilişkileri ve sosyal medya kullanım ile ele almasıdır. Çünkü ergenlerde kişilik bozukluklarının hem uluslararası literatürde hem de Türkçe literatürde bu değişkenlerle birlikte ele alınmadığı görülmüştür. Bu alana yakın çalışmalarının ergenlik dönemi kapsamında teknoloji ve internet bağımlılığı değişkenleri arasından yoğunlaştığı saptanmıştır.

Ergenlik önemli bir yaşam geçişi dönemidir (Yavuzer, 2011). Bu dönem kişilik özelliklerinin belirginleşmesi, bütünleşmeye başlaması ve akran ilişkilerinin önem kazanmasını içermektedir (Yörükoğlu, 2012). Bu çalışmadan kişilik bozukluklarının akran ilişkileri ve akran ilişkilerinin yeni mecrası olan sosyal medya ile birlikte ele alınması aralarında bir bağlantı olup olmadığı hususunu ortaya çıkarmak için önemli olacağı değerlendirilmektedir. Ergenlik döneminde kişilik bozuklukları veya öncüllerinin belirlenmesi, bu belirtilerde akran ilişkileri ve sosyal medyanın rolünün ortaya çıkması okullarda ve aile içi ilişkilerde geliştirici ve önleyici programların ortaya çıkmasına katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

Öte yandan uluslararası ve Türkçe literatürde ilk kez birlikte alınan bu değişkenlerin yeni çalışmalara kaynaklık edebileceği düşünülmektedir.

Ayrıca elde edilen bilgilerin, ergenlerde kişilik bozuklukları hakkında literatürde hali hazırda var olan bilgileri daha da geliştirmeye yönelik katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.4 Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma sadece İstanbul, Başakşehir semtinde öğrenim gören 13-17 yaş aralığında 152 kız ve 151 erkek öğrenci ile sınırlıdır. Araştırma için veri toplanırken, anketi doldurmayı kabul etmeyen bireyler kapsam dışı bırakılmıştır. Araştırma 5'li ve 7'li Likert ölçeğindeki anket soruları ile sınırlandırılmıştır.

1.5 Tanımlar

Kişilik Bozuklukları: Amerikan Psikiyatri Birliği ruhsal problemleri sınıflandırma sistemi DSM-V'e göre; "bireyin kültürünün beklentilerinden belirgin bir şekilde sapan, yaygın ve esnek olmayan, ergenlikte veya ön yetişkinlikte başlayan, zaman içinde istikrarlı olan ve rahatsızlığa veya bozulmaya neden olan kalıcı bir içsel deneyim ve davranış biçimidir" şeklinde tanımlanır (APA, 2012).

Bağlanma: Bebeğin bakım verenle arasında gerçekleşen, duygusal gelişimini düzenlemesine yardımcı olan, kimlik ve kişilik özelliklerinin erken şemalarının oluşması için gerekli olan bağ (Bowlby, 1972).

Akran İlişkileri: Belirli bir yaş düzeyindeki bireylerin etkileşim ve iletişim örüntüleridir. Bu örüntü içerisinde birey sosyal olma ihtiyacını giderebilmekte, güven, sadakat, kendini ortaya koyma, benlik saygısı kazanma gibi ihtiyaçlarını giderebilmektedir (Coleman ve Hendry, 1989).

Sosyal Medya: Sosyal medya, internet ve ağ teknolojileri aracılığıyla kullanıcıların etkileşimine olanak sağlayan araç, uygulamaların tamamı olarak tanımlanmaktadır (Boyd ve Ellison, 2008).

2.BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Kişilik Bozuklukları

2.1.1 Kişilik Bozukluklarının Tanımı

Kişilik bozuklukları, Amerikan Psikiyatri Birliği ruhsal problemleri sınıflandırma sistemi DSM-V'e göre; "bireyin kültürünün beklentilerinden belirgin bir şekilde sapan, yaygın ve esnek olmayan, ergenlikte veya ön yetişkinlikte başlayan, zaman içinde istikrarlı olan ve rahatsızlığa veya bozulmaya neden olan kalıcı bir içsel deneyim ve davranış biçimidir" şeklinde tanımlanır (APA, 2012). Kişilik bozuklukları konusu son 30 yılda, kişilik bozukluklarına karşılaşıma sıklığındaki artış; insanlar arası ilişkilerde, sosyolojik ve mesleki entegrasyonda önemli problemlere yol açabilmesi ve giderek reftaktif olmadığının görülmesi ile ilgi odağı haline gelmiştir (Şahin, 2009).

Kişilik; Bireyin sahip olduğu özelliklerin bütünüdür. Kendi içinde tutarlı olan bu özelliklerin doğurduğu davranışlarda bireyin sahip olduğu kişilik örüntüsüdür. Kişilik bozukluğu, sahip olunan örüntü içerisinde bireyin davranışlarının tutarlılığı, sıklığı, tahmin edilebilirliği bakımından bir muallak yaşanması, bireyin sosyal oryantasyonunun bozulması, yaşamsal ve iş işlevselliğinin sekteye uğraması ve bireysel problemleri beraberinde getirmesidir (Köroğlu, 2011).

2.1.2 Kişilik Bozukluklarının Etiyolojisi

Kişilik, bir kişiyi diğerlerinden ayıran hem doğuştan getirdiği ve hem de sonradan kazanılan ve devamlılık gösteren davranış örüntüleridir (Özdemir, Özdemir, Kadak ve Nasıroğlu, 2012). Eğer kişilik organizasyonu; kişinin

içinde yaşadığı habitatın beklentilerinden net olarak saptığı görülen, sürekli bir davranış ve içsel yaşantılar örüntüsü durumunda ise bir kişilik bozukluğundan söz edilebilmektedir (Aslan, 2008). Kişilik bozuklukları; tecrübe etmenin, başa çıkmanın ve diğerleriyle ilişki kurmanın devam etmekte olan yanlış uyumunun eseridir (Korsgaard, 2017). Kişilik bozukluklarının ergenlik ya da genç yetişkinlikte başladığı, giderek daimi olabildiği ve hayatın birçok alanındaki işlevsellik düzeyinde bozulmalara yol açtığı kabul edilmektedir (Şahin, 2009). Geçmişten bu yana birçok yaklaşım kişilikle ilgili tanımlamalar ve sınıflandırmalar yapmış, kuramlar geliştirmiştir. DSM ve ICD gibi Uluslararası sınıflama sistemleri, araştırmacıların daha yaygın ve ortak bir dil kullanımına yönelik çalışmalar gerçekleştirmişlerdir (Taymur ve Türkçapar, 2012).

Kişilik bozukluklarına sebep olan etiyolojik etkenler, bireyin sahip olduğu biyolojik, psikolojik ve sosyal etmenler olarak değerlendirilmiştir (Magnavita, 2004). Yaşam döngüsü içerisinde bu etmenler birbirleriyle etkileşim içerisinde.

Biyopsikososyal yaklaşım yukarıda belirtilen etkileşim içerisindeki bu etmenleri bütüncül bir yaklaşımla ele almaktadır. Biyopsikososyal model, zihinsel bozuklukların çoklu nedenlerini kavramsallaştırmayı içeren teorik bir modeldir (Engel, 1980). Bu teorik model, birçok etiyolojik faktörün gerekli olabileceğini, ancak hiçbirinin, psikiyatrik bir bozukluğun gelişmesi için kendi başlarına yeterli koşullar sağlayamayacağını savunmaktadır. Herhangi bir hastalık üzerindeki etyolojik etkiler, risk faktörü veya koruyucu faktör olarak işlev görebilirler. Bu faktörler biyolojik kırılganlığı, yaşam deneyimlerinin psikolojik etkisini ve sosyal çevrenin etkisini içerebilmektedir (McHugh ve Slavney, 1983).

Biyolojik değişkenliğin kendi başına olması kişilikte değişkenliğe yol açabilir fakat mutlak kişilik bozukluğuna sebebiyet oluşturmaz. Biyolojik faktörler, kişilik bozukluklarının özgüllüğünü belirler. Psikolojik ve sosyal faktörler, altta yatan bir yatkınlığın açık bir hastalığa yol açıp açmadığının en güçlü belirleyicileri olabilirler. Psikolojik risk faktörleri, kişilik bozukluklarının gelişim

olasılığını arttırır, ancak kendi başlarına kişilik bozukluğu oluşumunu gerçekleştiremezler fakat akıcılıkta sosyal, biyolojik ve psikolojik risklerin etkilerini tamponlayan kişilik bozukluğuna karşı koruyucu faktörler veya kendi başlarına risk faktörleri olarak hareket edebilir (Paris, 1993).

2.1.3 DSM Sınıflandırma Sistemi ve Kişilik Bozuklukları

Bilimsel disiplinin sınıflandırmaya başlanması psikiyatri ve psikoloji alanlarının temel basamaklarının başında gelmektedir. Başlangıç serüvenine bakıldığında II. Dünya Savaşı'ndan sonra görülen ruhsal problemlerin anlaşılmasına yardımcı olabilmek için askeriye'nin kurduğu sistemlerden esinlenilmiştir ve ilerleyen yıllarda tüm ruhsal aksaklıkları kapsayacak hale getirilmiştir (Konduz, 2015). Sınıflandırma sisteminin gelişim serüveninde kişilik bozukluklarında bilişler, hareketler, kişilerarası ilişkiler, duygulanımlar ve dürtükontrolleri odak noktası haline gelmesi DSM-III'ün yayınlanmasıyla başlamıştır (Igarashi, Kikuchi, vd., 2009). Yetişkin kişilik bozuklukları, literatüre bakıldığında diğer yaklaşımlara göre DSM' de görece daha iyi tanımlanmıştır ve ilgili çalışmalar devam etmektedir. Uluslararası düzlemde mevcut tanı sistemlerine bakıldığında çocuklarda ve ergenlerde kişilik bozuklukları ile ilgili bir tanı sınıflaması rastlanılmamaktadır (Uytun ve Öztö, 20015).

DSM-III sınıflandırma sisteminde kişilik bozuklukları konusunda iki yeni adım atılmıştır. Birincisi beş eksen içeren sistemde kişilik bozukluklarının ikinci ekseninde ayrı olarak ele alınmasıdır. İkincisi ise kişilik bozukluklarını kategorik bir şekilde ele alan bir klavuz içermesidir (APA, 1980). DSM-III sınıflandırma sisteminde kişilik bozukluklarının tanımlandığı kıstaslar monotetik ve politetik olarak tanımlanmıştır. Monotetik kıstaslara göre kişilik bozukluklarının tüm kıstasları karşılanması gerekli iken, politetik kıstaslarda ise kişilik bozukluğu için ele alınan kişilik bozukluğunu içeren değişik semptom varyansları kullanılmıştır. DSM-III-R yayınlandığında ise tüm kişilik bozuklukları politetik kıstaslarla ele alınmıştır. DSM-III-R'de kişilik bozukluklarının beş eksenli kategorizasyonda ikinci ekseninde yer almıştır (APA, 2010). DSM-III ve DSM IV' te yapılan düzenlemelerde kişilik bozukluklarının kesme puanları ele alınmıştır (Türkçapar ve Taymur, 2012).

Kişilik bozukluğu şemsiye terimi DSM-IV'e göre: bireyde kendisini öznel sıkıntı ve/veya toplumsal - mesleki işlevsel bozuklukla ortaya koyan biçimde, uzun süreli uyum bozukluğu ve katı eğilimlerin var olması şeklinde tanımlanmıştır (APA, 1994). Bu gün DSM-V, kişilik bozuklukları konusunda yapılan birçok çalışma ve araştırmanın sonucunu dikkate alarak kişiliğe dair tanımlama ve sınıflandırma konusunda yenilik ihtiyacı olarak ortaya çıkmıştır (Taymur ve Türkçapar, 2012). DSM-IV'te düzenlemeler yapılmaya devam edilmiştir (Loranger, Janca ve Sartorius, 1997). DSM-IV'te kişilik bozuklukları üç kümede kategorize edilmiştir. A kümesi tuhaf/ekzantrik özellikleri kapsamaktadır ve şizotipal, şizoid ve paranoid kişilik bozukluklarını içermektedir, B kümesi dramatik/dengesiz özellikleri kapsamaktadır ve antisosyal, borderline, histrionik, narsisistik kişilik bozukluklarını içermektedir. C kümesi anksiyöz/inhibedir özelliklerini kapsamaktadır ve çekingen, bağımlı ve obsesif kompulsif kişilik bozukluklarını içermektedir (APA, 2000).

DSM-V'de kişilik bozukluklarının tanı kriterlerinde herhangi bir değişiklik yapılmadan yayınlamıştır (Zimmerman, 2012). 10 adet kişilik bozukluğu DSM-IV'te farklı üç kümede tanımlanmıştır. DSM-V'de ise kişilik bozukluğunun genel bir tarifi yapılmış olup, farklılıkları "tip" olarak isimlendirilmiştir (Şar, 2010).

DSM-V-TR'de herhangi bir kişilik bozukluğunun genel tanısı şu şekilde belirtilmiştir.

A. Kişinin içinde yaşadığı kültürün beklentilerinden belirgin olarak sapan, süregiden bir içsel yaşantı ve davranış örüntüsü. Bu örüntü, aşağıdakilerden iki (ya da daha çok) alanda kendini gösterir.

- 1. Biliş (kendini, diğer insanları ve olayları algılama ve yorumlama yolları).*
- 2. Duygulanım (duygusal tepkilerin aralığı, yoğunluğu, değişkenliği ve uygunluğu).*
- 3. Kişilerarası işlevsellik.*
- 4. Dürtü denetimi.*

- B. Süregiden, esneklikten yoksun bu örüntü, çok değişik kişisel ve toplumsal durumları kapsar.*
- C. Süregiden bu örüntü, klinik açıdan belirgin sıkıntıya ya da toplumsal, işle ilgili alanlarda ya da önemli diğer işlevsellik alanlarında işlevsellikte düşmeye yol açar.*
- D. Bu örüntü kalıcı ve uzun bir sürelidir ve başlangıcı en azından ergenlik ya da erken erişkinlik dönemine uzanır.*
- E. Süregiden bu örüntü, başka bir ruhsal bozukluğun bir görünümü olarak ya da başka bir ruhsal bozukluğun bir sonucu olarak daha iyi açıklanamaz.*
- F. Süregiden bu örüntü, bir maddenin (örn. kötüye kullanılabilen bir madde, bir ilaç) ya da başka bir sağlık durumunun (örn. baş çarpma) fizyolojiyle ilgili etkilerine bağlanamaz (APA, 2012).*

DSM-V-TR tanı sisteminde kişilik bozuklukları A, B, C kümeleri ve diğer kişilik bozuklukları kategorilerine ayrılmıştır.

2.1.4 A Kümesi Kişilik Bozuklukları

2.1.4.1 Paranoid Kişilik Bozukluğu

İlişkilerinde güvensiz, şüpheli, aşırı odaklı ve sürekli savunma halindedirler. Başkalarının davranışlarını direkt olarak kendilerine yapılmaya bile negatif yorumlama eğilimi gösterirler (Öztürk ve Uluşahin, 2008). Deneyimlediklerini nötr değerlendirebilme yetileri azdır. Olaylara netlik kazandırma çabaları görülür fakat bu durum yine gördüklerini düşündükleri olumsuz durumları yaşamamak adınadır. Edindikleri olumlu olumsuz tecrübeleri kolay kolay unutmazlar ve eleştiriye dayanabilme potansiyelleri düşük olduğu gibi başkalarını eleştirme durumunda oldukça yüksek potansiyele sahiptirler.

Sosyal ilişkide diğer insanların davranışlarının maksadının sadece kendisini küçük görme ve tehditkar olarak değerlendirirler (Beck, 2008).

Rutin olarak adlandırılabilir bir çok süreç için uzun uzun hesaplama ve düşüncelere girerek temelde mutlaka bir olumsuzluğun ya da kendisinin zarar görebileceği türden yapıların olduğunu düşünmektedirler. Aldıkları olumlu geribildirimler için bile bu durum geçerli olabilmektedir. Genel olarak dostça bir tutum sergilemekten çekinirler, kuşku bütün ilişkilerini düşmanca tutumlarla sarmıştır. Bir ideoloji ya da kavramı başka bir alternatifi yokmuş gibi savunabilirler, fikirlerini değiştirmezler (Köroğlu, 2004). İş ve aile ilişkilerinde sadakat konusunda derinden şüpheleri mevcuttur (Şahin, 2009). Edindikleri deneyimleri ya da şahsına münhasır bilgileri kendilerinden başka birine açmazlar ama başkaları hakkında da birçok bilgi edinmek isterler. Bağlılıklarının sorgulanmasına tamamen karşıdırlar fakat kendi bağlılıkları ise asla sorgulanamaz. Yaşanılan doğal bir aksaklık durumunda olayı çok fazla büyütürler ve tamamen bunun onur gurur meselesi olarak algırlar. Kendilerinin yaptıkları en ufak bir aksaklığın kendilerinden kaynaklanma olasılığı çok düşüktür mutlak suretle suçlayacak birisini ararlar eğer yalnız başlarına yaşamışlar ise bunu nazara ya da daha başka birisini suçlayabilecekleri daha farklı durumlara yorarlardı.

Paranoid kişilik bozukluğu ile ilişkili semptomlar kişilerarası ilişkilerde ve günlük işleyişlerde sıklıkla önemli sorunlara yol açarken, bazı teorisyenler paranoyak düşüncenin potansiyel olarak uyarlanabilir rolünü evrimsel bir bakış açısına işaret etmişlerdir (Carroll, 2009). Tehlikeyi ve riski tanımlamaya ve önlemeye odaklanabilme ve kime güveneceğine, inanacağına dikkat edebilme yeteneği, aşırı güvenen veya tehlike ve tehdit belirtilerini görmezden gelene kıyasla paranoyak bireylere açık bir hayatta kalma avantajı sağlar. Bazı teorisyenler, epistemik uyanıklığın (yani, kendine zarar verebilecek diğerlerinden gelen bilgilere yönelik doğal şüphe), zaman içinde bir bakıcıya güvenli bir bağlanma kurulmasıyla azaldığını iddia etmişlerdir (Fonagy ve Allison, 2014). Paranoyak kişilik bozukluğu teşhisi konan bireyleri rahatsız eden zorluklar, çevreye karşı katı bir yaklaşım, belirsiz durumları daha doğru bir çerçeveye yerleştirmek için savunmayı gevşetmemesi ve

endişelerinden farklı bilgileri dikkate alma ile ilgilidir (Moritz ve Woodward 2007).

2.1.4.2 Şizoid Kişilik Bozukluğu

Şizoid kişilik bozukluğu, sosyal ayrılma, duygusal uzaklaşma ve önemli klinik bozukluklarla ilişkili bir kişilik bozukluğudur (Mulay, 2017). Şizoid kişilik bozukluğu olan bireyler, kişisel ilişkiler kurma veya başkalarına duygusal olarak anlamlı bir şekilde cevap verme becerilerinde derin bir kusur ile karakterize edilir (Frances, 1995). Uzak, içe dönük, saklı, başkalarıyla etkileşimi içermeyen faaliyetleri seçerler. Bu yaşam tarzı kolayca toplumsal izolasyonla sonuçlanır. Daha az samimiyet isteyen ve çok az duygusal talepleri olan başka bireylerle daha rahat ilişki yürütebilmektedirler. Samimi olmayan yüzeysel teması sürdürmelerini sağlayan bir grup ortamında yaşayabilir veya çalışabilirler.

Yüzeysel ve sığ olarak da olsa kurabildikleri ilişkilerde yutulmuş, boğulmuş ve absorbe edilmiş hissettiklerinde, güvenlik için yeni ilişkiler arayabilirler ancak özgürlük ve bağımsızlık kazanmak için tekrar ayrılabilirler (Widiger ve Simonsen, 2006). Şizoid kişilik bozukluğuna sahip bireyler çoklu etkinliklerin içinde yer almak istemezler çünkü etkileşim durumlarında sıkışmış ve kendilerinin güvende olmadıklarını hissederler. Duygu yoğunlukları çok çeşitlilik içermez. Başkalarıyla iletişim durumlarında ilgisiz, resmi ya da umursamaz bir yaklaşım içerisinde olabilirler (Köroğlu, 2007).

Birebir ya da toplumsal açıdan yakın temas içeren ilişkilerden imtina eden kişilerdir. Olumsuzluklara genellikle pasif tepki verirler ve önemli yaşam olaylarına uygun şekilde tepki veremezler. Sosyal becerilerin gerekli olduğu durumlarda sık sık problem yaşarlar. Çevrelerindeki insanların ihtiyaçlarını hissetme, telkin etme, karşılama konularında yetersizdirler. İletişim isteklerine genellikle yanıt vermezler. Duygularını göstermekten sakınırlar, tek tip yüz ifadeleri kullanırlar ve bu ifadelerde hiçbir aşırılık göstermezler.

Karşı ya da hemcins fark etmeksizin ilişki kurmakta zorlanırlar, girişkenlik göstermezler kendilerine gelen talepler konusunda da antipatik davranışlar

sergilerler ve genel olarak yalnız yapabilecekleri etkinlikleri tercih ederler. Cinsel yakınlık konusunda kısıtlı eylemlerde bulunurlar (Öztürk ve Uluşahin, 2008). Seks, yakınlık, ilgi, zaman geçirme anlamına gelebileceği için, bu bireylerde kişisel alan, ilgilendikleri insanlarla ilişkileri sürdürmekten daha büyük bir ihtiyaç haline gelebilmektedir. Yalnız kalma durumlarını sanatsal ve entelektüel eylemlerle tolere edebilirler fakat kimilerinde bu eylemler de oldukça sınırlıdır. Mesleklerinde yeterince işlevsel olabilirler, ancak renksizdirler.

2.1.4.3 Şizotipal Kişilik Bozukluğu

Şizotipal kişilik bozukluğuna sahip bireyler ‘tuhaf’ olarak nitelendirilirler. Davranışlarında, görünüşlerinde tasarılarında, niyetlerinde, duygularında acayıplikler mevcuttur. Şizoid kişilik bozukluğuyla birçok ortak yönleri bulunmaktadır. Yakın temas gerektiren ilişkilerden kaçınırlar, tanımadığı insanların çoğunlukta olduğu ortamlarda yüksek düzeyde kaygı yaşarlar. Toplumdan izole olma eğilimindedirler. Yakın arkadaşları, dostları yoktur fakat başka bir bireyin problemini çözme eğiliminde olabilirler ve sonucu gerçekdışı birçok konuyla bağlantılandırır (Gençtan, 2003).

Utandırılma ve dışlanma korkusuyla kendi davranışlarına aşırı dikkat hallerine sebep olabilmektedir. Ortama ve kendine yabancılaşma düzlemine geldiklerinde ise depersonalize olarak var olmadığı hissini yaşarlar. Ortam içerisinde kendi ya da başkasının gerçekleştirdiği birçok eylemi orada bulunan cansız bir varlık edasıyla takip ederler. Dağılma korkusunun sıklığı kendi dünyalarını oluşturmalarına yardımcı olur ve bu dünya genellikle yaşadıkları dağılma korkusunu giderebilecek batıl inanç ve tabiatüstü düşüncelerle doludur. Böyle deneyimlerin çoğalması paranoid bir düzlemin görülmesinde de etkindir. Yaşadıkları düzlemde sosyal ilişki ve başkaları tarafından gerçeklik içine çekilme zorlantılarında yok edileceği düşünceleri dürtüsel davranışları da beraberinde getirmektedir (Beck, 2008).

Psikotik belirtiler gösterebilmektedirler. Konuşmaları içerik bakımından derin ve anlaşılır değildir fakat bağlantıdan kopuk şekilde ortaya çıkmaz. Algısal çarpıkları eşliğinde konu ya da mekanda olmayan meçhul kişi ya da

duyguları algıladıklarını iddia ederler. Başka birisiyle konuşuyormuş gibi kendi kendilerine konuşurlar ve bu konuşmalarda el kol hareketlerini kullanabilirler. Başka insanların kendilerine komplo kurduklarına onların hakkında konuştuklarına dair hislere kapılırlar fakat bu durumlar klinik düzeye ulaşacak şekilde gerçekleşmez. Bireysel görevlerde kaygılı görünmezler. Okul yıllarında başarılı oldukları nadir görülür, yaşamsal ve iş işlevselliklerinde istikrar yoktur (Köroğlu, 2007).

2.1.5 B Kümesi Kişilik Bozuklukları

2.1.5.1 Antisosyal Kişilik Bozukluğu

DSM sınıflandırma sistemine göre 18 yaşından küçük bireylere anti-sosyal kişilik bozukluğu teşhisi konulmamalıdır (APA, 2012).

Anti-sosyal kişilik bozukluğu, yalan söyledikleri, içgörü-sorumluluk bilincinde olamadıkları, pişmanlık duymadıkları, tahrip edici vs. özelliklerini devam ettirdikleri için kalıcı olarak iyileşmenin mümkün olmadığı bir kişilik bozukluğudur (Güleç ve Köroğlu, 2000; Güleç, 2009). Uzun süreli yapılan çalışmalar sonrasında bu bozukluğun çok daha geniş kapsamlı bir yapılanma olduğu uygulanan farmakolojik ve terapötik müdahaleler sonrası iyilik halinin devamlılığının olabileceği saptanmıştır. İlerleyen çalışmalar sonrasında sosyolojik temelli bir bozukluk olduğu düşünülerek " sosyopat " ismi verilmiştir. DSM kategorizasyonunda da antisosyal kişilik olarak adlandırılmış ve daha sonra Antisosyal Kişilik Bozukluğu olarak isimlendirilmiştir (Öztürk ve Uluşahin, 2015).

Antisosyal kişilik bozukluğu, narsisistik kişilik bozukluğuyla bağlantılandırılmış (aşırı düzeyde kendini sevme) ve bir alt küme olarak nitelendirilmiştir (Kernberg, 2006). Narsisistik temelli bir yapılanmanın süper ego güçsüzlüğü ya da belirli bir seviyeye kadar süper ego gelişimiyle keline yönelme, kabarma, umursamazlık, ilgi odağı olma isteği, kendini eksiksiz görme gibi bir yapı ortaya çıkmaktadır. Bu iki kişilik bozukluğunun arasında yer alan bir narsisistik yapılanma olduğundan da söz edilmiştir ve 'Habis' narsisizm olarak isimlendirmiştir (Kernberg, 2010).

Toplumsal kurallara uymakta güçlük çekerler. Kaba bir tutuma sahiptirler, zamansız ve uygunsuz davranışlar sergilerler. Sert, kaba, soğuk ve duygusuzdurlar. Çevreye ya da canlılara karşı kendilerini sorumlu hissetmezler. Toplumda sürekli bir çatışma, kavga içerisindedirler. İleri derece saldırgan olabilir ve insaf yoksunu olabilirler. Temel tanı olarak; olaylara ya da kişilere karşı derinden bir suçluluk duygusu hissetmezler, Fikir ayrılıklarında, kanıtlar ortada olsa bile kesinlikle haksız olduklarını kabul etmezler. İlimli, karşılıksız ilişkilere şüpheyle yaklaşırlar (Gençtan, 2003).

Engellenmeye karşı çabuk ve sert bir şekilde karşılık verirler. Tahammülsüzdürler. Konsantrasyon sorunu yaşarlar, devamlılık ya da sabitlik gerektiren işlerden hemen sıkılırlar. Yüksek düzeyde riskli görünen eylemlerde bulunurlar. Tatmin edici doyumunu elde edemediklerin daha riskli olana geçiş yaparlar. Düşünmeden hareket ediyor, anlamlandırmadan karşılık veriyor gibi görünürler. İstedikleri doyumunu elde ettiklerinde şirin, güler yüzlü, neşeli tavırları vardır fakat aksi durumlarda kişi, ortam, seviye vs. durumlara bakmadan aklından geçenleri hemen uygularlar. Kabaran, küstah, alaycı, ben-merkezci bir yapıdadırlar. Bir kişiye ya da bir duruma kendini adadıklarında bile altında yatan sadece kendi doyumunu ilgilendiren bencil güdülenmeler vardır ve davranışlarının sonucunu düşünmezler (Akhtar, 2009).

Öngörüden yoksundurlar. Empati yetilerinin olduğu düşünülen durumlarda karşısındaki bireyi şaşırtmak, gafil düşürmek gibi planlar yapabilirler. Toplum tarafından; yaptıkları anlamsız, kötü, iğrenç olarak nitelendirilen davranışlara bile kendince mantıklı açıklamalar getirmeye çalışırlar. Çok kötü geçmiş deneyimler yaşadıklarını bunları anne, baba, kardeş yüzünden yaşadıklarını anlatırlar. Yalan söyledikleri kanıtlandığında utanma belirtileri göstermezler (Köroğlu, 2014); küçük düşme, aldatılma, haksız olduğu kanıtlanma durumlarında oldukça agresiftirler. Bu agresiflik dünya karşı kendilerini savunmak için olması gereken bir kalkan imgesi gibidir. Dünyaya, canlılara karşı acımasızdırlar. Duygusal bağlamda olan kişiler onlar için riyakar ve güçsüzdür. Başkalarının duygularını anlamlandıramaz, acısından keyif alırlar, neşesinden haset duyarlar (Berg-Nielsen ve Wichstrom, 2012).

Acı çeken insan ya da topluluklardan haz elde ederler. Yaptıkları davranışlar sonrası kişileri pes ettirir, maddi manevi zarara uğratar, kalıcı izler bırakarak zevk alır. Cinsel ilişki sırasında sado-mazoşik davranışta bulunabilir partnerine acı çektirmek isteyebilirler. Zarar verebilecekleri, kullanabilecekleri bireyleri hızlı bir şekilde saptar ve onlarla çabuk bir yakınlık kurar fakat kimseyi de güvenilir bulmazlar (Tang vd., 2013).

Düşüncelerini, yorumlarını bir tasarıdan geçirmeden olduğu gibi söyleyebilirler fakat kimi zaman bu dürüstlüğün, doğrucu bir tutumun göstergesi gibi görünse de öyle değildir. Burada yaşadıkları dürtü ve isteklerinin bir sağaltıma uğramadan çıkmasıdır. Aşk ve cinsellikte bireyleri manipüle ederler. Partnerlerini özgür, kendi değerleri, yetenekleri olan birisi olarak görmezler. Kişiden elde ettiği tatminin dışında hiçbir şey önemli değildir. Bu güdüleri saldırganlığı, iftira atmayı, fahişeliği, madde bağımlılığını, cinayeti de içinde barındırır. Kendilerini eleştiren ya da engelleyen bireylere karşı da bir öç alma ihtiyaçları vardır ve bunu gerçekleştirirken de oldukça acımasız ve ilkel yöntemler onları daha çok tatmin eder. Antisosyal bireyler için, içinde bulundukları an önemlidir. Geleceğe yönelik plan yapamazlar, içinde bulundukları zamanı mukayese etmezler, zaman dilimlerinin manası yoktur (McGauley, Yakeley, Williams, Bateman, 2011).

Psikodinamik ve psikanalitik düzlemde yapılan araştırmalarda; bozuk ve patolojik nesne ilişkilerine sahip olan bebeklik ve çocukluk dönemi geçirdiği düşünülmektedir (Masterson, 2008). Ebeveyn tutum ve davranışlarında yok sayıldıkları, ihtiyaçlarının karşılanmadığı, manüpile edildikleri, şiddet yoluyla sakinleştirilmeye çalışıldıkları görülmüştür. Ebeveyn ile sevgi bağlarının devamlılığının oluşturulamaması ve terkedilme düşünceleriyle yapılanmanın temelini oluşturduğu vurgulanmıştır (Mahler, Pine ve Bergman 2012).

2.1.5.2 Borderline Kişilik Bozukluğu

Kişilik Bozuklukları kategorisinde Psikanalitik, Psikodinamik ve Nesne İlişkileri ekollerinin geniş kapsamlı olarak açıkladığı ve ayrımlarını gelişimsel olarak kategorize ettiği bir düzene sahiptir.

Sınırdaki Kişilik Bozukluğu'na sahip bireyler; sabit bir kimlik yapılanmasına sahip olmamakla birlikte duygu durumu değişikliklerini çok sık ve uç noktalarda yaşamaktadırlar. İlişkilerinde sabitlik ve düzen bulmakta zorlanırlar (Kohut, 2006). Çok kıymetli olarak atfettikleri birisi kısa bir süre içerisinde tamamen değersizleşebilir. Çok kıymetli hissettikleri bir zaman diliminden kendilerini tamamen kıymetsiz ve aşağılık olarak gördüğü bir zaman dilimine kısa sürede geçişler sağlayabilirler (Kring, Johnson, Davison ve Neale, 2017). Bu durumlarını eyleme koyar ve kendilerine zarar verici davranışlarda bulunma meylindedirler (Akthar, 2009). Genel olarak kendilerini geride bırakılmış, terk edilmiş bir çare bir durumda görürler buna rağmen mütevazî olmakta zorlanır ve kendi fikirlerinin en değerli olduğu düşüncesine kapılırlar. Aldıkları olumsuz geri bildirimler sonucunda her şeyin sonunun geldiği algısı oluşur. Değersiz hissettiklerinde bireye ya da nesneye yapışma ihtiyacı hissederler. Bireylere yapıştıklarından kendi özelliklerini göz ardı ederek hür bir birey olabilme kapasitesinden uzak kalırlar. Kendilerine özgü ihtiyaçlarını önemsemezler. İlişki yapıları analitik olarak istismar temellidir. Toplum normlarına uyumlu bir şekilde yaşar fakat detaylı olarak ele alındığında dağınıktırlar. Aktivitelerinde ve ilişkilerinde sabit kalabilmekte zorlanırlar (Lynch vd., 2006). Sürekli iş değişiklikleri görülür. Eğitim açısından da benzer bir tablo içindedirler.

Sınırları belli olan bir ilişki ve aşk dizaynı oluşturamazlar. Terk edilme durumlarında kendilerine ya da başkalarına zarar verme eğiliminde olabillerler, yalnız kalma kapasiteleri düşüktür (APA, 2013). Rastgele cinsel partner seçimleri yaparlar. Bu seçimler içerisinde de aşk ve cinsellik arasında yoğun bir paradoks yaşarlar. Aşk ilişkileri kısa ömürlüdür ve cinsel partner seçimlerinde de süreklilik yoktur. Tek eşli cinsel ilişkilerde cinsel ilgileri kaybolur. Sapkınlık derecesine varabilecek cinsel düşünceler gözlemlenebilir ve yakın ilişkide kalabilme kapasiteleri düşüktür. Toplum normları, ahlaki

değerleri ve bireysel istekleri yine bir paradoks içindedir. Birçok toplum normuna ya da ahlaki değerlere sadık oldukları görüntüsündedirler fakat bunların yok sayıldığı davranışı gerçekleştirebilme istekleri yüksektir. Kendini ortaya koyabilen bireylere karşı hassastırlar ve öne çıkan kişilerden etkilenir ve elde etme çabasını kimi zaman aktif olarak kimi zamanda sömürülmüş bireyi oynayarak gösterirler. Israrlı bir şekilde devam ediyormuş gibi gösterdikleri bir davranıştan çok hızlı bir şekilde vazgeçerek yoğun pişmanlık yaşadığına dair belirtiler gösterirler. Hemen dağılabilen bilişsel yapılarının yanında yoğun olarak hissettiği aşk ve idealize duyguları vardır ve bunlara şiddetli bir şekilde yaşanan boşluk duygusu eşlik etmektedir.

Borderline Kişilik Bozukluğu hafif derecede ve ağır derece de olmak üzere iki kısımda ele alınabilmektedir (Masterson, 2006). Ağır borderline kişilik bozukluğu semptomları nevrotik yapılanmayla benzeşim göstermektedir. Bu tip kişilik yapılanmasına sahip bireyler terk edilme ya da boşlukta kalma tehlikesine karşı nesne ya da bireye yapışarak bir savunma tarzı oluştururlar. Hafif derecede Borderline ise savunma mekanizmasını, terk edilme ya da boşlukta kalma tehlikesine karşı uzaklaşma olarak belirler (Masterson, 2008; Masterson, 2011).

2.1.5.3 Histriyonik Kişilik Bozukluğu

Histriyonik kişilik bozukluğu olan bireyler, tiyatral bir şekilde ilgiyi isteyen, çevreye sürekli olumlu bir kişi görüntüsü verme çabasındadırlar. Fiziki görüntülerine oldukça düşkündürler (Blashfield, 1993). Renkli, ıslıl ıslıl, dekolteli, yırtmaçlı vb. dikkat çeken tarzda giyinirler. Baştan çıkarıcı tutum ve davranışlarını fiziksel görüntüleriyle bir bütün olarak kullanırlar. Genellikle duygusal olarak dramatik ve etkileyicidirler ancak duygularının sığ bir niteliği vardır ve diğerlerinden aldıkları yanıtlara bağlı olarak hızla değişirler. Bu kişiler sıklıkla dikkat çekmek için abartılı kıyafet seçimi, saç stili veya makyaj tercih ederler. Güçlü görüşlerini ifade etme eğilimindedirler. Grup ilişkilerinde kabul için başkaları tarafından ifade edilen fikirleri veya görüşleri hızlıca benimsemiş gibi görünürler hatta kendilerine aitmiş gibi söze vurabilirler (Cale ve Lilienfeld, 2002). Durmaksızın, çekinmeksizin yardım talepleri vardır. Bu taleplere karşılık bulabilmek için birçok yöntem kullanırlar. Yardım

talepleri ve dikkat çekme istekleri paralel davranış ve örüntülerini ortaya koyar. Çok duygusal olduklarına dair bir imaj vermeye çalışsalar da duygusal açıdan sığırlar (Köroğlu, 2014). Bitmek tükenmek bilmeyen ilgi ve övülme istekleri vardır. Bu istekler zamansız abartılı değişiklikler gösterir. Yeni tanıştığı birisine karşı aşırı ilgili gözükebilir onunla çok ilgiliymiş gibi sohbet edebilirler. Karşılarındaki birey ya da bireylerin olumsuz deneyimlerine karşı aşırı duygusal tepkiler verebilirler. Olumlu izlenim bırakabilmek için sevgi sözcükleri kullanmakta çok bonkör davranabilirler (Gençtan, 2003).

Narsisistik kişilik bozukluğu olan bireyler de ilgi odağı olmaktan hoşlanırlar, ancak dikkatin diğerlerine göre algılanan üstünlüklerine dayanmak isterler; oysa ki Histriyonik bireyler, eğer dikkatlerini çekerse, zayıf veya kırılğan olarak algılanmaya isteklidirler. Borderline kişilik bozukluğuna sahip bireyler duygusal olarak dramatik olabilirler, ancak birisini ihmal ettiklerini veya terk ettiklerini algıladıklarında düşmanlıklarını ifade ederek başkalarına yabancılaşma eğiliminde olmaları bakımından farklılık gösterirler (Carter, Joyce vd., 1999).

Kendilerine ilginin az olduğunu hissettiği durumlarda kaygılanırlar. İçinde bulunduğu ortamda tanıdığı bireyler çoğunluktaysa sürekli fikir belirtir, konu bütünlüğü olmayan konuşmalar yapabilirler, dinlemiş gibi görünür fakat ilk fırsatta karşıdakinin sözünü kesebilirler. İlgiyi alabilmek için yüksek perdeden konuşmayı seçer ve kendisinin çok önemli roller oynadığını düşündüğünü olayları ardı ardına anlatabilirler. Kendilerini tanıyan kişi sayısının az olduğu kalabalık ortamlarda, kendini geride kalmış ve önemsiz hissettiği durumlarda oldukça kültürlü ve yeterli bir birey olduğu izlenimi vermek için yine yüksek bir perdeden konuşurlar (Güleç, 2009; Güleç ve Köroğlu, 2000). Kalabalıkta fark edilmek için çok sıradan bir sohbet anında bile aşırı ve yüksek sesli tepkiler verebilirler. Uzun süren ağlama nöbetleri bu durumlara eşlik edebilir (Şahin, 2009).

Histriyonik Kişilik Bozukluğu yaşayan bireylerin hedef davranışı çevredeki kişi ya da kişileri etkilemektir (Öztürk ve Uluşahin, 2015). Hissettiklerini oldukça dikkat çekici ifadeler kullanarak ortaya koyarlar. Erotik bazda dikkat çekici

giyim tarzlarını jest ve mimikleriyle birleştirirler. Bütünleşmiş bir kendilik yapısından uzaktırlar. Yapmacık davranırlar. Apaçık ortada olan, doğruluğu toplum tarafından kabul edilmiş durumlarda bile sırf ilgi ve fark edilme doyumunu sağlamak için negatif görüş bildirebilirler. Sık yaşanmasa da burada aldığı risk, ilgiyi alma ve fark edilme pahasına olumsuz eleştirilere maruz kalmaktır. Bu durumda da bir dağılma yaşamaktadırlar. Gerçekleştirmek istediklerine engel olan kişi ya da durumlar karşısında durumu yönetme kapasiteleri çok düşüktür. Kullandıkları sözcükler ve betimlemeleri derinlikten uzaktır. İş birliği taahhütlerinde bulunur fakat genelde daha fazla yardım talebinde bulunan kişi kendileridir. Belirli özellikleriyle öne çıkan bireylerden çok çabuk etkilenir ve hedef nesnesi olarak belirlerler. Nesneyi, övgüyü, dikkat çekmeyi elde edebilmek için kullandıkları yöntemler değişkenlik gösterir. Çekici, kışkırtıcı görünüşleri ve davranışları sonrasında cinsel bir birliktelik yaşanma olasılığında bilgisiz ve yeterli olgunluğa sahip olmayan birey gibi davranabilirler. Seçici ve tarz sahibi olduklarına dair bilgiler verebilir fakat ilgiyi aldıkları ya da kendisini idealize eden bireylerle seçici olmadan hızlı bir biçimde iletişim ya da ilişkiye girebilirler. Çok heyecanlı ya da eğlenceli göründükleri bir durumda ağlamaya başlayabilirler (Funtowicz ve Widiger, 1999).

Konuşmaya başladıklarında dikkat çekici terimler kullanabilirler fakat ayrıntı gerektiren açıklamaları başarıyla yerine getiremezler. Konuşmanın ya da sohbetin içeriğine bakmaksızın kendilerinden örnekler vermeye çalışırlar. Toplumda, oldukça genel geçer ya da sıradan olarak kabul edilen şeyleri sıra dışıymış gibi anlatmaya çalışırlar. Karar verme konusunda ikilem yaşarlar. Kişilerde bıraktıkları izlenimlerin devamlılığı yoktur. İstedikleri tarzda başlayan ilişkilerinin süresi sınırlıdır. Yaşadıkları içsel çatışmaları ya da problemleri göz ardı ederler. Nasıl bir birey olduklarının tarifini kendilik özellikleriyle değil etkiledikleri ya da etkilemek için mesai harcadıkları bireyler üzerinden gerçekleştirmeye çalışırlar. İçtenlik aradıkları zamanlar da içtenlik karşılığını vermekte de zorlanırlar. İşlevsellikleri sınırlıdır üretken olamazlar (Kernberg, 1988).

2.1.5.4 Narsisistik Kişilik Bozukluğu

Narsisistik Kişilik Bozukluğuna sahip bireyler devamlılık içerisinde fiziksel ve ruhsal yönden kendilerini beğenen, sahip olduğu özellikleri eşsiz görebilen, beğeni, takdir edilme ve onay elde etmek için çok fazla ilgi gösterdiği insanlara karşı aynı ilgi gösterme isteğini ve farkındalığına (empati) sahip olamayan, işgal ve istismar edebilen bir yapıdadırlar (Akhtar, 2009). Güç simgesi olarak gördükleri birçok meşguliyette kusursuz olma isteğindedirler. En bariz hususiyetleri büyüklenmeci bir yapıda olmalarıdır. Yetersiz oldukları alanlardan, değersiz hissettikleri durumlardan şiddetle kaçınırlar. Başka bireylere güvenmekte zorlanırlar.

Narsisistik kişilik bozukluğu olan bireylerde yüksek düzeyde öz-önem duygusu vardır ve bunu kendilerine dair görkemli fantezilerle süslerler. Özel ve eşsiz olduklarına inanırlar, başka birisinin dikkatini çekmek onlar için güçlü bir ihtiyaç duygusudur. Başkalarının duygularını, ihtiyaçlarını tanıma veya tanımlama konusunda isteksizdirler ama diğer insanlardan yararlanma eğilimleri oldukça yüksektir. Çoğu zaman başkalarını kıskanırlar ya da başkalarının uzmanlıklarından veya yeteneklerinden o kadar haset duyarlar ki bu duygularla baş edebilmek için kendilerinin kıskanıldıklarına inanırlar (Akhtar, 1989). Bu durumlar narsisistik kişilerin sosyal olmadığı anlamını doğurmaz. Aksine, narsisizm toplumsal olaylarda dışa dönüklüğe ihtiyaç duyar (Bradlee ve Emmons, 1992). Toplumsal faaliyetlerde ilgi görme, dikkat çekme, önde görülme, ayrıcalıklı olma isteğindedirler (Paulhus, 1998).

Duygusal ilişki bazında abartılı aşk söylemlerine sahip olabilirler ve kendileri gibi kimsenin sevemeyeceği gibi beyanlarda bulunabilirler fakat sevgi melekeleri gelişmemiştir ve sevemezler. Sosyal aktivitelerde ve insanlar arası iletişim konseptinde pozitif olarak en çok dikkat çeken, en çok övgüyü hak edecek potansiyele sahip bireyin kendileri olduğu düşüncesindedirler ve sosyal düzlemde başarılıdırlar. Amaç sahibi olmadıkları durumları saklayabilme özellikleri gelişmiştir (Blais vd., 1997).

Narsisizm, şişirilmiş benlik özelliklerini sürdürmek için çok çeşitli stratejilerin kullanılmasına ihtiyaç duymaktadır. Bu stratejiler intrapsişik veya kişilerarası

olarak kategorize edilebilir. Intrapsişik olarak narsisizm, başarının ve gücün fantezileriyle (Raskin ve Novacek, 1991) ve kendi kendine hizmet önyargısıyla (yani, başarı için övgü almak ve başarısızlık için durumu suçlamakla) ilişkilidir (Campbell, Reeder ve Sedikides, 2000). Kişilerarası olarak narsisizm, statü ve saygının arttırılması için sosyal durumları büyük fırsat olarak değerlendirir. Bu stratejiler arasında övünme ve övülme (Buss ve Chiodo, 1991), rekabet etme (Raskin ve Terry, 1988) bulunmaktadır.

Coşkundurlar fakat bu durum uzun süreli değildir. Coşkularını dayandırabileceği içsel bir süreç yaşamakta zorlanırlar. Tenkitlere ya da yargılamalara karşı dayanabilme ya da yönetebilme eşikleri düşüktür. İhtiyaçlarını belirtmede ya da karşılanması talebinde bulunurken, ihtiyaç karşılayabilme yetileri de düşüktür ya da karşıladıkları ihtiyaç kendilerine yönelik övgü dolu olumlu düşünceleri almak içindir. Kurdukları birliktelikler niteliğine bakılmaksızın kendilerini yüceltilmesi amacındadır. Çıkar durumlarında etik kurallarda ya da sahip oldukları değerlerde değişiklik yapabilirler. Fikir ayrılıklarını saldırı olarak algılayabilmektedirler. Olumsuz geri bildirim gibi kendilerini tehdit eden bilgilerle karşılaştıklarında eleştirenlere (Bushman ve Baumeister, 1998) karşı şiddet ya da saldırganlık gösterebilirler (Twenge ve Campbell, 2003). Kendilerini eleştirenleri, eleştirmek için adeta fırsat kollarlar (Kernis ve Sun, 1994).

Grup görevlerinde, iş arkadaşlarının kendilerini suçlama riskinden ziyade, olası bir başarısızlık veya düşük performans nedeniyle hemen başkalarını suçlar, başkalarını sorumlu gösterebilirler (Campbell vd., 2000). Derin bir kişi olduklarına dair izlenim oluşturmaya çalışırlar, bilgeymiş gibi görünebilirler fakat derinlemesine incelendiğinde sahip oldukları yetenek ve bilginin yetersizliği tespit edilebilir.

Oluşan bu kişilik kabuğun içerisinde çekememezlik, kıskançlık, öfke, kıymetsiz ve güçsüzlük hisleriyle birleşmiş bir kendilik mevcuttur (Masterson, 2011). Aldıkları herhangi bir eleştiri ya da değersizleştirme durumunda yoğun bir kırılma yaşar ve bu kırılma sonrası öfke ve saldırı duygusu eyleme koyulur. Sahip oldukları sıkıntı ya da derlere sadece kendilerinin

katlanabileceği görüşündedirler ve abartılı bir şekilde bu durumu tezahür edebilir. Bu durum narsistik bir doyum sağlama yöntemidir.

2.1.6 C Kümesi Kişilik Bozuklukları

2.1.6.1 Çekingen Kişilik Bozukluğu

Çekingen kişilik bozukluğuna sahip bireyler, çekingen, eleştiriden, aşağılanmadan, reddedilmekten korkan ve aşırı derecede bilinçli bir yapıdadırlar. Genellikle yeni biriyle tanışırken veya daha önce deneyimlemedikleri bir şey yaparken kendilerini yetersiz ve muğlak hissederler (Alden, 1989). Arkadaşlığın sıcaklığına duydukları büyük arzuya rağmen, reddedilme korkusu nedeniyle ilişkisel durumlardan kaçınmaya çalışırlar. Birincil dereceden aile yakınları dışında yakın arkadaş ve dost edinmezler (Gençtan, 2003). Reddedilme, aşağılanma korkusuyla kurmak istedikleri sosyal temas diğer bireyler tarafından net olarak anlaşılmaz. İstenildikleri, beğenildikleri kendilerine fark ettirildikten sonra temas kurmak için adım atabilirler. Dalga geçilme, aşağılanma, reddedilme, heyecanını belli etme durumlarına karşı aşırı hassasiyetlerinden dolayı, grup içerisinde konuşmaktan, bir görev üstlenmekten veya başkalarının isteklerini yapmaktan korku duyarlar. Konuşmaları genellikle kısa ve düşük ses düzeyindedir. Davranışları öz denetim altındadır hemen hemen her ortamda ölçülü davranmak için çaba sarf edeler. Bu çaba içsel süreçlerinde gerginlik yaratabilmektedir. Öz denetimleri sadece rutin süreçler için geçerli değildir öfkelenedikleri zamanlarda da dışavurum gerçekleştirmemek için büyük gayret gösterirler (Köroğlu, 2004).

Toplumdan izole olmaları şizoid kişilik bozukluğunu da akıllara getirmektedir. Bu konudaki temel ayrımlardan birisi çekingen kişilik bozukluğuna sahip bireyler, sosyal ilişkilere, iletişime, yakınlaşmaya karşı heveslidirler fakat kendilerini korumaya yönelik bir çekingenlik sergilerler. Reddedilme ve aşağılanma durumlarıyla karşı karşıya gelmemek için geri çekilirler. Şizoid kişilik bozukluğuna sahip bireyler ise toplumsal faaliyetlere isteksiz ve duyarsızdırlar. Aldıkları geri bildirim veya tepkinin içeriğini umursamazlar.

DSM sınıflandırma sisteminin kaygı bozuklukları spektrumunda sosyal fobi ve çekingen kişilik bozukluğu arasında bir takım ortak özellikleri mevcuttur. DSM-IV' ün ayırıcı tanı bilgilerine göre ileri düzeyde örtüşme gösteren özellikler sosyal fobi tanısı almış bireylere ek bir tanı olarak çekingen kişilik bozukluğu tanısı konulabileceğini de belirtmektedir. (APA, 2000).

2.1.6.2 Bağımlı Kişilik Bozukluğu

Bağımlı kişilik bozukluğuna sahip bireylerin kendilerine güvenleri azdır. Rutin eylemleri bile gerçekleştirirken başka insanların kararlarına ve yönlendirmelerine ihtiyaç duyarlar. Radikal kararlar alamazlar, önemli seçimlerde kararı tamamen başkalarına bırakır ve verilen direktifleri harfiyen uygularlar. Tek başlarına hareket etmekte, bireysel eylemlerde bulunmakta, kaotik durumlarda çözüm üretmekte zorlanırlar. Başka bireylerin tercih, öneri, yönlendirmeleri sonucunda yaşadıkları olumsuz sonuçlarda bile kendi yetersizliklerinden dolayı bu sonuçları yaşadıklarını düşünürler (Abrams ve Horowitz, 1996) Otoriteyle çatışmaya girmezler, boyun eğme tutumunu eksiksiz yerine getirirler. Sevgi, ilgi ve kabul gördüklerini düşündükleri topluluğa sahip oldukları her şeyi verebilecek bir düzlemdeyler çünkü reddedilmek o kadar korku veren bir durumdur ki o kişinin veya grubun yaptıklarının yanlış olduklarını görseler bile hem fikir olduklarını sakınmadan belirtirler. El birliği gerektiren eylemlerden kaçınmazlar, yumuşak başlıdırlar. Fikir ayrılıkları durumunda yatıştırıcı, uzlaşmacı şekilde davranırlar. Yalnız olma ihtimali bile son derece yıkıcıdır dolayısıyla başka birey ya da gruplarla birlikte olabilmek için çok fazla çaba sarf ederler (Baltes, 1996). Problemlerini başkalarıyla paylaşmak çözüm bulmak yerine kendi içinde yaşamayı, yetersizliklerinden dolayı hayıflanmayı tercih ederler her türlü çözüm için başkalarına bel bağlarlar. Kendisi için yapması gereken önemli durumlarda bile başka birisinin yardım talebine hemen karşılık verirler çünkü eleştiriye maruz kalmaya karşı zayıftırlar. Sahip olduğu yetenekleri aşağı gören bir yapıdadırlar. Kendilerini başkalarıyla kıyasladıklarında kendilerini önemsiz, zayıf görürler bu durum başka bireyler tarafından fark edildiğinde ilgi ve sevecenlik elde ederler.

Psikodinamik düzlemde bakım veren kişi ile çocuk arasındaki etkileşim, çocuk tarafından içselleştirilir ve bu etkileşimlerin niteliği kendilik ve öteki kavramlarının temeli olur. Annesi aşırı derecede hoşgörülü olduğunda, çocuk aynı tutumu diğer insanlardan beklemeye ve bağımlı bir şekilde ilişki kurmaya meyillidir. Aksi durumlarda çocuk, tatmin edilemeyen ihtiyaçlarını karşılamak için diğerlerinden aşırı talep etme eğiliminde olacaktır (Bornstein 1996).

Bağlanma teorisine göre, bağımlı bireylerin içsel çalışma modelleri, kendisinin ihtiyaç sahibi ve çaresiz olarak görülürken, diğerlerini ise tümgüçlü, yetkin olarak algılanır; o zaman bu durumla başa çıkmanın en iyi yolu, başkalarına bir bakım ve koruma kaynağı olarak güvenmektir (Sroufe, Fox ve Pancake, 1983).

2.1.6.3 Obsesif-Kompulsif Kişilik Bozukluğu

Obsesif-Kompulsif Bozukluk Psikoloji, Psikoterapi ve Psikiyatri literatüründe toplumsal ve kültürel değişkenler eşliğinde nevroz, depresyon ya da psikoz tanısını almıştır. DSM' ye göre tanımlamaları zamanla değişim göstermiştir (APA, 2013). DSM' de ise ilk olarak kompulsyonlar bir davranış örüntüsü olarak tanımlanırken daha sonra kompulsyonlar; obsesyonları gidermek için sahip olunan tasarılar olarak yer almıştır (Bayar ve Yavuz, 2008).

Obsesif-Kompulsif yapılanma üzerine yapılan bir diğer ayrım ise Obsesif-Kompulsif Nevroz ve Obsesif Kompulsif Kişilik Bozukluğu olmuştur (Öztürk ve Uluşahin, 2008). Obsesif-kompulsif nevrozda birey, kendince de yanlış, korkunç, toplum normlarına göre ayıp vs. düşünceleri bilinç düzeyinde yaşar. Feraset gerektiren durumlarda başarısızdır. Kendi istemi dışında gerçekleşen bu düşüncelerin bazılarını gerçekleştirme zorunda hisseder. Bu durumları yaşamamak, kurtulmak ve çözüm bulmak isterler yani bu durumu ego-distonik olarak yaşarlar. Bireyin sosyal ve yaşamsal aktivitelerindeki işlevselliğini etkileyen bu durumlar ciddi nevrotik bozukluklardır.

Obsesif- Kompulsif bireyler, neşeli ve hareketli tavırlardan uzak ve katı tutumlara sahiptirler. İçlerinden geldiği gibi davranmakta zorlanırlar (Black ve Noyes, 1997). İletişim, ilişki içerisinde olduğu bireylere karşı empati

gösterebilme yetileri gelişmemiştir dolayısıyla bu kişilerden yüksek yüzdeli negatif yorumlar alırlar. İnatçı, hislerden uzak, sevgisini belli edemeyen, bağlanmakta zorlanan, cimri insanlar olarak anılırlar. Mükemmelliyetçi bir yapıya sahiptirler. Dikkat, titizlik vs. durumlar gerektiren işlerde başarı oranları yüksek olmakla birlikte aniden karşılaştıkları durumlara cevap verebilme, hızlı düşünebilme, plan dışına çıkabilme durumlarının üstesinden gelmekte de zorluk yaşarlar. Yapılan planlara olabildiğince sadık, sürprizlere karşı da oldukça tutucudurlar (Pfohl ve Blum, 1991). Esneklik gösterebilme ya da plan dışına çıkma ya da kaotik durumlar agresif tavırlar sergilemelerine neden olur. Kuralların önemi gerçekleştirmek istenen eyleminde önüne geçtiği için elde etmek istedikleri sonuca varmakta zorlanabilirler ya da ayrıntılar içerisinde bir girdabın içine girerek asıl konudan uzaklaşabilirler. Kendi tutum ve iş yapabilme tarzları dışında alternatif üretilme durumlarına da karşı çıkarlar. Kendilerinin yaptığı modelin dışında başka davranışların icra edildiğini gördüklerinde bir işin hiçbir zaman tam olmayacağını, eksik olacağını düşünürler (Caballo, López-Gollonet ve Bautista 2004).

Grup ya da toplumsal organizasyonlarda kibar, resmi ve ayrıntılıdırlar. Kolay yakınlık kurma isteğinde değildirler. İletişim ya da ilişki içerisinde girebileceği kişilere karşı konum, seviye gibi durumları önemserler ve bu kişilere karşı tutum, davranış ve tavırları değişkenlik gösterir. Kendinden daha önemli bir kişi olduğu hükmüne vardıklarında o kişiye karşı çok daha ilgilidirler. Onun dikkatini ve beğenisini alabilmek için birçok farklı deneme içine girebilirler (Millon, 1996). Hayat içerisinde işte ya da ilişkide sahip oldukları konum hakkında kendilerini emin ve güvende hissetmediklerinde kaygı düzeyleri hep yüksektir. Eğer karşıdaki bireyi hakkındaki hükmü kendinden daha aşağıysa, o kişiye karşıda oldukça katı, kuralcı, örseleyici bir tasarruf içerisinde girerler (Köroğlu, 2014). Karar verme mekanizmaları gelişmemiştir. Duruma ve kişiye bakılmaksızın karar vermek onların için zordur bir eylemdir. Çoklu opsiyonlara sahip bir karar verme durumunda seçim yapmakta zorlanırlar. Seçenekleri eleyerek iki opsiyon arasında kaldığı durumlarda da yoğun bir kaygı yaşarlar. İş ya da toplumsal organizasyonlar zamanı yönetimi konusunda oldukça hassas bir yapıya sahiptirler fakat kendilerini direkt olarak ilgilendiren durumlarda da zamanı yönetimi hakkında sorunlar yaşarlar.

Toplumsal kuralları kendine özgü katı bir şekilde yorumlayabilirler. Duygusal ihtiyaçlarını belirtmekte oldukça talepkar olabilmekle birlikte karşısındaki kişinin bu ihtiyaçlarını fark etme ya da giderme durumlarında zorluk yaşarlar. Seçim yapmakta zorluk yaşayabildikleri gibi hayal kurmakta da içsel bir etkinlikleri yoktur. Genel olarak değiştirme gücünü kendilerinde bulamaz ve olanı kabul ederler.

2.1.7 Diğer Kişilik Bozuklukları

2.1.7.1 Başka Bir Sağlık Durumuna Bağlı Kişilik Değişikliği

A. Kişiye özgü eski kişilik örüntüsünde bir değişiklik giden sürekli bir kişilik bozukluğu.

Not: Çocuklarda bu bozukluk, en az bir yıl süreyle, çocuğun olağan davranış örüntülerinde belirgin bir değişiklik ya da olağan gelişiminden belirgin bir sapma olmasını kapsar.

B. Öykü, fizik muayene ya da laboratuvar bulgularında, bu bozukluğun başka bir sağlık durumunun doğrudan patofizyolojiyle ilgili bir sonucu olduğuna ilişkin kanıtlar vardır.

C. Bu bozukluk, başka bir ruhsal bozuklukla daha iyi açıklanamaz (başka bir sağlık durumuna bağlı başka bir ruhsal bozukluk da içinde olmak üzere).

D. Bu bozukluk yalnızca deliryumun gidişi sırasında ortaya çıkmamaktadır.

E. Bu bozukluk, klinik açıdan belirgin bir sıkıntıya ya da toplumsal, işle ilgili alanlarda ya da önemli diğer işlevsellik alanlarında işlevsellikte düşmeye neden olur.

Olup olmadığını belirtiniz:

Değişken tür: Başlıca özelliği duygulanımda değişkenlik ise.

Sınırsız tür: Başlıca özelliği, cinsel açıdan düşüncesizce davranışlar vb. ile kendini gösteren dürtü denetimi eksikliği ise.

Saldırgan tür: Başlıca özelliği saldırgan davranış ise.

Duygusuz (apatetik) tür: Başlıca özelliği belirgin bir duygusuzluk ve aldırmazlık ise.

Kuşkucu (paranoid) tür: Başlıca özelliği kuşkuculuk ve kuşkucu düşünceler ise.

Diğer bir tür: Görünümü yukarıdaki alttürlerden hiçbiri ile belirli değil ise.

Birleşik tür: Klinik görünümde birden çok özellik baskın ise. (APA, 2012).

2.1.7.2 Tanımlanmış Diğer Bir Kişilik Bozukluğu

Klinik açıdan belirgin bir sıkıntıya ya da toplumsal, işle ilgili alanlarda ya da önemli diğer işlevsellik alanlarında işlevsellikte düşmeye neden olan, kişilik bozukluğunun belirti özelliklerinin baskın olduğu, ancak bunların kişilik bozuklukları tanı kümesindeki herhangi birinin tanısı için tanı ölçütlerini tam karşılamadığı durumlarda bu kategori kullanılır. Tanımlanmış diğer bir kişilik bozukluğu kategorisi, kişilik bozukluklarından herhangi özgül biri için tanı ölçütlerini karşılamamanın özel nedeni klinisyenlerce tartışılmak istendiğinde kullanılır. Yazarken, “tanımlanmış diğer bir kişilik bozukluğu” diye yazmanın ardından özel neden yazılır.

2.1.7.3 Tanımlanmamış Kişilik Bozukluğu

Klinik açıdan belirgin bir sıkıntıya ya da toplumsal, işle ilgili alanlarda ya da önemli diğer işlevsellik alanlarında işlevsellikte düşmeye neden olan, kişilik bozukluğunun belirti özelliklerinin baskın olduğu, ancak bunların kişilik bozuklukları tanı kümesindeki herhangi birinin tanısı için tanı ölçütlerini tam karşılamadığı durumlarda bu kategori kullanılır. Tanımlanmamış diğer kişilik bozukluğu kategorisi, kişilik bozukluklarından herhangi özgül biri için tanı ölçütlerini karşılamamanın özel nedeni klinisyenlerce belirlenmek istenmediğinde ve daha özgül bir tanı koymak için yeterli bilgi olmadığı durumlarda kullanılır.

2.1.8 Ergenlik Döneminde Kişilik Bozuklukları

Yetişkin kişilik bozuklukları genel popülasyonda ve hasta örneklerinde en sık görülen ruhsal bozukluklar arasındadır (Torgersen, Kringlen, ve Cramer, 2005). Prevalans oranları genel popülasyonda %13,4, tedavi edilen bağımlı hastalarda %56,5 ve psikiyatri polikliniklerinde %60,4 oranında değişiklik göstermektedir (Verheul ve Brink, 1999). Literatürde yetişkinlerde kişilik bozukluklarına dair birçok çalışma yer alırken ergenlikte kişilik bozukluğu bulunma ihtimali ve tanısı hakkında ise halen devam eden önemli tartışmalar olduğu anlaşılmaktadır.

Çocuk ve ergenlerde kişilik bozukluklarını kapsayan araştırmalar başlangıç düzeyindedir ve netlik kazanmamıştır (Westen vd., 2003). Ön yetişkinliğe kadar sahip olunan kişiliğin netlik kazanmadığını savunan uzmanlar ve kişiliğin erken çocukluk dönemlerinden beri mevcut ve istikrarlı olduğunu savunan uzmanlar arasında ergenlerde kişilik bozukluğu tanısı koyma tartışması mevcuttur (Shiner, 2009; Elliott, Tyrer, Horwood ve Fergusson, 2011) ancak ergenlerde kişilik bozukluklarının güvenilir bir şekilde teşhis edilebildiğine dair kümülatif kanıtlar vardır (Chanen ve McCutcheon, 2008; Grilo ve diğ., 1998; Johnson; vd., 2000; Westen, ve diğ., 2003).

Bazı uzmanlar 18 yaşından önce yalnızca ileride sahip olunması muhtemel kişilik bozukluklarının öncül semptomlarını, kişilik özellikleri temelinde değerlendirerek teşhis edilebileceğini düşünmektedirler (Lenkiewicz, Srebnicki ve Bryńska, 2015; Shiner, 2009). Bu görüş, ergenlikteki kişilik yapısının oryante yapıda olduğu düşüncesine dayanmaktadır. Kişilik özelliklerinin ergenlikte hala gelişip değişiyor olmasına rağmen bir ergen bireyin kesinlik kazanmış kişilik bozukluğu teşhisi alması karmaşık bir konudur dolayısıyla kişilik patolojisini, normal gelişimsel yetersizlik ve istikrarsızlıktan ayırt etmek zor olabilir (Shiner, 2009). Bazı yazarlar ergenlik döneminde yaşanan psikolojik sorunların, DSM' ye göre sadece Eksen I kategorize edilmesini önermektedir. Bu yazarlar, mevcut teşhis araçlarının ergenlere göre ayarlanmadığını iddia etmektedir (Lenkiewicz, Srebnicki ve Bryńska, 2015). Tüm bunlarla beraber ergenlerde psikolojik problemleri konu

alan çok sayıda deneysel araştırma, ergenlik döneminde kişilik patolojisi ve kişilik bozukluklarının varlığını onaylar niteliktedir (Chanen vd., 2004; Feenstra vd., 2011; Westen vd., 2003).

2.1.9 Ergenlerde Kişilik Bozukluğu ve DSM

Bir kişilik bozukluğunun başlangıcının ön yetişkinlik döneminden daha geç olmaması gereklidir. Ergenlerde kişilik bozukluğunun hakkındaki araştırmalar artmaktadır (Hessels vd., 2014). Mevcut tanı sistemlerinde DSM 4, 5 ve ICD 10'a göre ergenlerde kişilik bozuklukları teşhis edilebilmektedir. DSM 4'te; "kişilik, çocuklukta henüz instabil ve çocuklukta kişilik özellikleri her zaman değişmeden kalmamaktadır" ifadesine rağmen (Uytun ve Öztö, 2015), bireyin yanlış edinilmiş kişilik özellikleri Eksen I bölümüyle sınırlı olmayacağı, ısrarcı, yaygın ve zamana yayılmış olduğunda ve belli gelişimsel aksaklık durumlarında ergenlerde kişilik bozuklukları teşhis edilebilmektedir. Bu durumun tek istisnası 18 yaşın altındaki bireylerde antisosyal kişilik bozukluğu tanısı konulmamasıdır (Buica vd., 2015).

DSM 4' te kişilik bozuklukları kümelerine bakıldığında bu özelliklerin çocukluk ve ergenlik döneminde ne şekilde görülebileceği şu şekilde açıklanmıştır: A Kümesi, gerçeklikten kaçınma, kesinlik ve değişimler içerir. B Kümesi fazla dikkat çekmeye eğilimlidir. Antisosyal tutumları duygusal düzensizlik, dürtüsellik ve başkalarını hor görmeyi, birleştirir. C Kümesi; kaçınma, kaygı ve içsel duygusal düzensizliği içerir (Shiner, 2009). DSM 4-TR kategorik kişilik bozukluğu kategorizasyonun temel kısıtlamalarından biri, çocukluk önceliklerini anlama da dahil olmak üzere güçlü bir bilimsel temeli olmamasıdır (Widiger, De Clercq ve De Fruyt, 2009).

DSM-5 ise kişilik bozukluklarının tanı ve tedavisi konusunda geleceğe yönelik önemli bir adımı atmaktadır. DSM-5 Bölüm 2, DSM 4'te olduğu aynı kategori sistemine sahip olsa da, Bölüm 3 "Gelişmekte Olanlar İçin Alternatif DSM-5 Modeli" isimli kişilik boyutsal sistemini de kapsamaktadır (Shiner ve Allen, 2013).

2.1.10 Ergenlerde Kişilik Bozukluklarının Yaygınlığı

Ülkemizde kişilik bozukluklarının yaygınlığını içeren araştırmalar yapılmamış (Şahin, 2009), direkt olarak ergenlerde kişilik bozukluğunun yaygınlığı hakkında bir araştırmaya rastlanmamıştır. Uluslararası literatüre bakıldığında ise ergenlerde kişilik bozuklukları yaygınlığında dair birçok çalışma görülmüştür. Kişilik bozuklukları, ergenlik döneminde yetişkinlerde olduğu gibi yaygındır (Shiner, 2009). Son çalışmalar, kişilik bozukluklarının ergenlerde yaygın olduğuna dair ikna edici kanıtlar sağlamıştır (Grilo vd., 1998; Johnson vd., 2000; Westen vd., 2003). Ayrıca araştırmalar, kişilik bozukluğu olan ergenlerin, kişilik bozukluğu olmayan ergenlere göre geniş bir sorun yelpazesi için daha büyük risk altında olduğunu göstermektedir (Braun-Scharm, 1996; Johnson vd., 2005; Kasen vd., 2007; Lavan ve Johnson, 2002; Serman, vd., 2002; Westen vd., 2003). Kişilik bozuklukları ergenlerde güvenilir bir şekilde sınıflandırılabilir; prevalans oranları bu yaş grubunda %10 ila 15 arasında değişmektedir (Grilo vd., 1998; Johnson vd., 2000). Bu ergenler, kişilik bozukluğu olmayan ergenlerden daha geniş bir yelpazede başka sorunlar geliştirme bakımından risk altındadır. Bu problemler şunlardır: intihar düşünceleri ve girişimleri (Braun ve Scharm, 1996; Westen, vd., 2003); okuldaki problemler (Westen vd., 2003); davranışsal problemler (Johnson vd., 2005); madde bağımlılığı (Serman, vd., 2002); sapkın cinsel davranış (Lavan ve Johnson, 2002) ve riskli kabuller (Kasen vd., 2007). Bu ergenlerin savunmasız yetişkinlere dönüşme olasılıkları daha yüksektir. Bozukluğu olmayan ergenlerle veya sadece Eksen I bozukluğu olan ergenlerle karşılaştırıldığında, kişilik bozukluğu olan ergenlerin riskleri artmış olduğu, okulda başarısız olduğu (Johnson vd., 2005); kaygıya bağlı madde kullanım bozuklukları görülmüştür (Johnson vd., 1999; Levy vd., 1999). Ayrıca maddi ve sağlık sorunları (Chen vd., 2006a); yaşamda daha fazla aksilikler (Chen vd., 2006b); daha çok aile içi çatışmalar (Johnson, Chen ve Cohen, 2004) ve kişilerarası zorluklar ve stres (Daley, Rizzo ve Gunderson, 2006) bulunma olasılığı daha yüksektir.

2.1.11 Ergenlik Döneminde Kişilik Bozuklukları ve Davranım Bozuklukları

Kişilik bozuklukları, bireyin sahip olduğu içsel deneyim ve davranışlarının ergenlikte veya ön yetişkinlikte başlayarak içinde bulunduğu kültürünün beklentilerinden belirgin bir şekilde sapması ve istikrarlı bir şekilde devam etmesi olarak tanımlanmıştır (APA, 2012).

Davranım bozuklukları, diğer bireylerin temel haklarının veya bireyin yaşına uygun başlıca toplumsal kuralları ve değerleri bozan, yok sayan davranışlar olarak tanımlanmaktadır (APA, DSM-V, 2012).

Öfke ve otoriteye karşı gelme duygusu özellikle ergenlikte sık gerçekleşen ve ergenin beklemediği durumlarda yaşadığı doğal bir duygudur (Siyez ve Tuna, 2014), fakat davranım bozukluğu tanısı almış ergenlerde öfke ve agresyon yıkıcı davranışları beraberinde getirmektedir. Bu durumlar kontrol edilemediğinde; depresyon, özyıkım eğilimi, madde kullanımı, saldırganlık, şiddet vs. sonuçlar ortaya çıkabilmektedir (Uzunoğlu ve Arabacı, 2017). Bu durumların birçoğu da yine kişilik bozukluklarında kendini gösteren durumlar olabilmektedir. Biyopsikososyal yaklaşım ve DSM sınıflandırma sistemine göre birçok etmen psikolojik bir bozuklukta oluşmasında birlikte hareket etmekle birlikte birden fazla psikolojik bozuklukta bir arada görülebilmektedir. Kişilik ve davranım bozuklukları içinde benzer bir tablodan söz etmek mümkündür. Ergenlik döneminde kişilik bozukluğu ya da kişilik bozukluğu öncüllerinde de yukarıda bahsedilen davranış örüntüleri görülebilmektedir.

Psikoanalitik ve psikodinamik yaklaşımlara göre kişilik bozukluğu tanısına sahip bireylerin bakım verenle bağlanma şekilleri ve çevresel etmenlerin önemi oldukça fazladır (Kernberg, 2006) yine bu durum davranım bozukluğu tanısı olan çocuklar, ergenler incelendiğinde de kendisini göstermektedir. Davranım bozukluğu olan çocuk veya ergenlerin aileleri mercek altına alındığında alkol-madde kötüye kullanımı olan bireyler, antisosyal kişilik bozukluğuna sahip bireyler, duygudurum bozukluklarına sahip bireyler, şizofreni tanısına sahip bireylerin varlığı gözlemlenmiştir (Tamam ve Döngel, 2018).

2.2 Bağlanma Stilleri

Canlılar aleminde memeliler dışında birçok hayvan türü doğumundan hemen sonra ayakta kalabilecek, hatta belirli ihtiyaçlarını karşılayabilecek yetkinliklerle dünyaya merhaba demektedir. Memeliler içerisinde de insan çok uzun olarak adlandırılabilir bir anne karnı macerasından sonra bir başkasının bakımına muhtaç, yetersiz ve gelişime açık bir canlı olarak dünyaya gelir (Güleç, 2016). Bu yetersizlik eşliğinde bakım veren kişiyle ilk ilişkiler kurulmaya başlar. Bakım veren kişinin fark edilmesiyle ona karşı güçlü ve tutarlı bir yönelme içerisine girilir. Bu yönelmede bebeğin eksikliği, yetersizliğiyle tüm bunları gideren kişi arasında bir bağlanma gerçekleşmektedir. Çocuğun ilk aylarda ihtiyaçlarını karşılayan kişi, bir öteki, zamanla duygusal ve biyolojik ihtiyaçlarını da karşılamasıyla ‘Anne’ olur. Bellek kazanımı yardımıyla çocuğun daha sonraki ihtiyaçlarının da karşılanması adına başvuracağı kişi annedir. Kurulan bu ilişkinin sınırları, eksiklikleri ve yapısı yeni doğan bireyin bundan sonraki yaşantısında oluşacak kimlik, kişilik yapılanmasında son derece önem taşıyacaktır (Bowlby, 1969).

Bowlby (1973), bakım veren ve bebek arasındaki ilişkiyi psikanalitik geleneğin sevgi bağlarına, bir bakıcının/sevginin kaybına, büyük bir patojenik önem atfetmesine rağmen bu gelenekte, patolojik yasin ve sonucu olarak yetişkinlikteki psikiyatrik rahatsızlıkların erken çocukluk dönemindeki kayıplarla ilişkilendirilmediğini vurgulayarak çalışmalarını bu alana yöneltmiştir.

Ürettiği ‘Bağlanma Kuramı’ da birçok felsefe, gözlem ve araştırmanın bütünleşmesiyle Freudyen menşeli bir çocuk psikanalizi olarak nitelendirilmektedir (Holmes; Bowlby, akt; Tüzün ve Sayar, 2006). Psikanalitik bakış açısıyla çocuk psikiyatrisi alanında çalışmaya başlayan Bowlby’nin erken yaşta annelerinden ayrılan erkek çocukların; ergenlik ve ileri dönemlerdeki suç oranları hakkında yaptığı araştırma ebeveyn ve çocuk ilişkisi üzerinde önemli bir gelişme olarak görülmüştür (Hazan, Shaver, 1994, akt; Soysal vd., 2005).

Bowlby (1969), insanın diğerleriyle güçlü duygusal bağlar kurma eğilimini kavramsallaştırmaya çalışmıştır. Buna ek olarak istenmeyen ayrılıklar ve kayıpların ortaya çıkardığı anksiyete, öfke ve duygusal kopma gibi sıkıntı ve kişilik bozulmalarını bunlarla ilişkili olarak açıklamıştır. Bağlanma teorisi olarak kavramsallaştırılan çalışma, psikiyatrik rahatsızlığın pek çok biçiminin ya bağlanma davranışının gelişimindeki sapmalara ya da bunun gelişimindeki başarısızlığa bağlanabileceğini öne sürerek; koşulların kökenine ve tedavisine açıklama getirmiştir. Psikoloji ve Psikoterapi alanındaki bu çığır açan çalışmada Bowlby, Charles Darwin ve Sigmund Freud' un kuramları arasında deyim yerindeyse biyolojik ve psikolojik bir harmanlama ve buluşma sahası oluşturmuştur. Bu iki önemli kuramcının arasında dışsal ve içsel süreçleri birbirine bağlayan bir köprü niteliğinde çalışmalar yapmıştır. Freud'un erken çocukluk dönemi teorisinden elde ettiği bilgileri araştırma ve gözlemleri sonucu diğer birçok farklı alanlarda elde ettiği bilgilerle birleştirmiştir (Bowlby, 2013).

Bowlby (1972)' e göre çocuğun sağlıklı psikolojik gelişiminin olması için anne ile kurulan bağ güvenli olması gereklidir. Çocuğun duygusal gelişimini düzenleyebilme yetisinin oluşmasında gerekli olan bu güvenli bağ, annenin verdiği yanıtlara bağlıdır. Bebek, kendisinin ve başkalarının daha sonraki ilişkilerinde, kabul ve reddedilme beklentileri de dahil olmak üzere inanç şablonları olarak işlev gören içsel modeller geliştirmektedir (Sinha ve Sharan 2007). Bağlanma teorisinde bağlanma, 'çocuğun bir tehdit algıladığında ve kaygıya kapıldığında bir bağlanma figürüne yakınlık ihtiyacı hissettiği biyolojik bir içgüdü' anlamını taşımaktadır (Prior ve Glaser, 2006). Bebeğin başarılı sosyal ve duygusal gelişiminde özellikle duygularını etkili bir şekilde düzenleyebilme yetisine ulaşabilmesi için en az bir bakım veren ile ilişki içerisinde olması gerektiği Bağlanma Kuramı'nın en önemli ilkesidir (Holmes, 1993).

Bebekler, bakım veren kişiye bağlanırlar fakat bu bağlanma ilişkisi içerisinde her bebek ve bakım veren kişi arasında kurulan ilişkide bireysel farklılıklar vardır. Bebeklerin bakım veren kişiye ihtiyaç duyması motivasyonel ve

davranışsal bir sistem içerisinde. İhtiyaç belirtmek istediklerinde ya da kaygı hissettiklerinde desteklenmek, güvende hissetmek, korunmak amacıyla daha önceden bellekte yer edinmiş olan bir bakıcıyla yakınlık kurmak isterler (Landa ve Duschinsky, 2013). Fark eden, duyarlı, ihtiyaçları giderebilen bir bakıcının varlığında bebek bakıcısını güvenli bir üs olarak kullanmaktadır (Howe ve David, 2011).

Bebek, yaşamının ilk 6 ayında ön bağlanma davranışlarını gerçekleştirir. İlk sekiz hafta boyunca bebekler bakım verenin ilgisini çekebilmek için, gülümser, bağıırır ve ağlarlar. Bakım verenler arasında ayırım yapabilirler fakat bu durum çevresinde bulunan herhangi bir kişiye yönelebilirler. Bellek gelişimiyle beraber bebek yabancıları ayırt edebilmeyi başlarlar bu durum bakım verene karşı daha duyarlı hale geldiklerinin de göstergesidir.

Bebeğin bakıcıya karşı sergilediği davranışların amacı kendisinin güvende hissettiği koşulları sağlaması hedefini taşımaktadır. İlk yılın sonlarına doğru bebek, yakınlığı koruma amaçlı tasarladığı bazı bağlanma davranışları gösterebilir. Bunlar; bakım verenin ayrılmasına tepki göstermek, bakım verenini dönüşünü kutlamak, kaygılandığında ve korktuğunda yapışmak, mümkün olduğunca takip etmek olarak ortaya çıkmaktadır (Karen, 1998). Bebeğin fiziksel ve lokasyon tanıma sistemi geliştikçe, bakım vereni "Güvenli Üs" olarak kullanma amacı giderek artar (Prior ve Glaser, 2006).

Güvenli üs ile yakınlığı koruma ihtiyacı anne odadan ayrılınca ya da bebekten uzaklaştıkça daha çok görülen davranışlarla çevrelenmiştir. Mary Ainsworth 1954 yılında anne bebek etkileşimi konusunda Afrika da uzun saha araştırmaları yaptı. Uganda'da Kampala etrafındaki 6 köyden ailelerle röportajlar ve gözlemler yaptı. Bu gözlemlerde bebeklerin ağlama ve peşinden gitme isteğinin 15-17 haftalıkta sırayla meydana geldiğini gördü. Bu davranış şekillerinin 6 aylıkta yaygın şekilde yaşandığını yazdı ve annelerin geri dönüşü sırasında bebeklerin, gülümseme, çırpınma ve sevinç çığlıkları atarak annenin dönüşünü kutladıklarını belirtti (Bowlby, 2013). Bebek keşif gezilerine çıktıkça yaşadığı kaygılar eşliğinde bakım veren uzakta, görünmez veya erişilmez ise bağlanma daha güçlü şekilde bebek tarafından sergilenir.

(Ainsworth, 1967). Bebeğin yaşadığı kaygı, korku, hastalık vs. çocuğun bağlanma davranışını tetikleyecek ve artıracaktır (Karen, 1998). 2. yaşını doldurduktan sonra çocuğun, bakım veren kişiyi bağımsız olarak görmeye başlamasıyla birlikte daha komplike fakat hedef odaklı bir bağlanma oluşur. Anneden ayrılma ve anneye birleşme durumlarında verilen tepkiye göre farklı bağlanma kalıplarına sahip olabileceği ortaya çıktı. Özellikle ilk üç yıl boyunca anne figürüne bağlılık üst düzeydedir. Bununla birlikte çocukların büyük bir bölümü yaşamlarının erken yıllarında bu temel bağlanma ile ilgili az da olsa kesintiler yaşar. Bu kesintilerde/kayıplarda çocuğun yaşı, bağın yapısı, kesintilerin süresi ile sıklığı vb. değişkenler ise pek çok farklı sonuçlara yol açabilmektedir. Anneden ayrılma ve çocukluk dönemi yası hangi tutumun daha baskın olduğuna göre üç evrede ele alınmaktadır: karşı çıkma/protesto, umutsuzluk ve kopma (Bowlby, 1980).

Karşı çıkma/ protesto: Annenin yokluğunun farkında varan anneyi bulma amacıyla çığlıklar atarak ağlar. Bu davranışların hedefi annenin geri dönmesini sağlamaktır. Umutsuzluk: Yüksek sesli ağlama tepkilerinden sonra annenin geldiğini görmeyen çocuğun tepkileri ve sesi giderek azalmaya başlar, gittikçe sessizleşir ve içe dönük bir şekilde annenin geri dönmesine dair beklentilerine devam eder. Kopma: içe dönük yapıdan tekrardan çevreye ilgi gösteren bir yapıya dönülmesidir. Çocuk, başkalarından gelen bakım taleplerini kabul etmeye başlar, ilgisini taleplere yöneltir. Anne geri geldiğinde farklı şeylerle ilgilenmeye devam eder. bu durum annenin ortadan kaybolduğunda yaşadığı kaygı ve kızgınlığı tekrar yaşama olasılığına karşı bir önlemdir. Annenin ortamdaki varlığının süresi arttıkça çocuk ikircikli davranışlar sergiler anneye bir yakınlaşır bir uzaklaşır. Annesinin uzaklaşma ihtimallerini gördüğünde yeniden bağırıp ağlar ve öfkesini gösterir (Bowlby, 2017).

Bebekler ve ebeveynleri ile yapılan bu çalışmalarda; güvenli, kaygılı-kararsız ve kaçınan bağlanma stillerinden oluşan üç alt boyutlu bir model oluşturuldu (Ainsworth, Blehar, Waters, ve Wall, Akt; Erzen, 2016).

2.2.1 Güvenli Bağlanma

Güvenli bağlanmaya sahip çocuklar, anneden ayrıldıkları sırada kaygılı ve sinirli görünürler, annenin odadan ayrılışı sırasında kaygıya kapılırlar, anne geriye döndüğünde ise sevinç gösterilerinde bulunarak annenin dönüşünü kutlarlar. Güvenli bağlanma oluşturan çocuk özgürce keşfedebilecek cesarete sahiptir çünkü geri döndükleri zaman ihtiyaç duyduklarında güvenli bir objenin onları beklediği bilincindedirler. Güvenli bağlanma, annenin çocuğun birincil ihtiyaçlarına duyarlılığından önemli ölçüde etkilenir. Çocuk, ihtiyaçlarına sürekli ve doğru bir şekilde fark edip, cevap verebilen ebeveynler sayesinde gerekli durumlarda iletişim ve ihtiyaçlarına duyarlı olunacağından emin olurlar (Schacter, 2009). Keşif gezintilerinde anneden yardım aldıklarında kendilerini güvende hissederek aynı zamanda anneden alınan bu yardımın gerekli olduğu varsayımıyla aynı problemle gelecekte nasıl başa çıkabileceği konusunda eğitilmiş hale gelebilirler (Aronoff, 2012). Ebeveynlerinin yanlarında olmadığı zamanlarda bir kaygı veya korku anında başkaları tarafından bir dereceye kadar rahatlatılabilirler, ebeveynle temas sağlandığı anda hemen ebeveyne yönelerek bağlantıya geçerler (Cherry, 2014)

2.2.2 Kaygılı-Kararsız Bağlanma

Bowlby, Freud'un kararsızlık (*ikirciklilik*) kavramına büyük önem vermiştir. Bu kavramdan yola çıkarak, sevgi ve nefret arasındaki çatışmanın tatmin edici bir biçimde düzenlenip düzenlenemediğinin anlaşılması ise önemli bir klinik durum olarak görülmüştür. Pek çok psikolojik rahatsızlığın altında bu çatışmadan kaynaklanan korku ve suçluluğun olduğu ve bunlarla yüzleşmekteki yetersizliğin bulunduğu bilinmektedir. Bu çatışmaları düzenleme noktasında güçlük doğuran bazı koşullar bulunmaktadır. Bunlar; çatışmanın içeriğinin yoğunluğu ve ebeveynin duygusal sorunları gibi unsurlardır (Prior ve Glaser, 2006). Hem libidinal isteğin hem de nefretin yoğunluğuna yol açmasından ötürü küçük bir çocuğun annesiyle arasında duygusal bir ilişki kurulduktan sonra ayrılması kişilik gelişimi açısından zarar verici olabilmektedir. Erken dönemde meydana gelen ayrılıklar/tekrarlayan ayrılıklar, çocuklarda henüz olgun olmayan ruhsal donanımının uyum içinde düzenlemeyi başaramayacağı oranda yoğun ikirciklilik eğilimi yaratmaktadır

ve bu durum patolojik örüntüleri oluşturmaktadır. İkircikli bağlanma türüne sahip bebek, annenin terk etme eylemine karşı aşırı üzüntü ve ayrılmamaya yönelik tutum içerisindeyken anne odaya tekrar geri döndüğünde ise anneye karşı öfkeli ve reddetme tutumu içerisinde. Bebeğin, anneden ayrılırken hissettiği kaygı sebebiyle, anne döndüğünde bile bebek kendini güvende hissedemez ve anneye yönelme isteğinde kararsızlıklar gözlenebilir (Crittenden, 1999) Keşif gezintilerine daha az çıkar ve anne o alanda bulursa bile yabancılarla daha ilgili bir tutum içerisine girebilir. Sahip olduğu ihtiyaçların anne tarafından fark edilmesi ve giderilmesi durumlarından müzdarip oldukları için kaygılarını yatıştırmaları ve duygusal düzenlemeleri onlar için zorlayıcı unsurlardır. Yani, kaygılı ve kararsız olmaları annenin bu tutumuna verilen bir cevap niteliğindedir. Bu durumun bakım veren kişi tarafından yeniden düzenlenmesi için bakıcıya yönelik öfke ve çaresizlik tutumları gösterilir. Bunlar dirençli davranışlar özellikleri eşliğinde gerçekleşmektedir. İlgili ve bakımı arayan fakat temas ve etkileşime direnen bir örüntü içerisinde, bakıcının tekrarlayan yakınlık istekleri sonucu öfke patlamalarıyla cevap vermektedir. Kaygılı-kararsız bağlanma da “Dirençli Bağlanma” olarak adlandırılabilir (Ainsworth vd., 1978).

2.2.3 Kaçınan Bağlanma

Kaçınan bağlanma tarzına sahip bir bebek, bakım veren kişiyi yok sayma ve onu önleme eğilimindedir. Bakım veren odadan ayrıldığında gösterdiği kaygı belirtileri, onun odaya döndüğünde de göstereceği sevgi gösterileri kadar az olur ya da hiç olmaz. Ayrılık durumunda tepkisizdirler. Keşif gezilerine çok az çıkarlar. Bakım verenden uzaklaşma istekleri görülür. Bakım veren tarafından ihtiyaçlarının göz ardı edildiği ve giderilmediği tecrübesine sahip bebek, duygusal gereksinim ve iletişim ihtiyacının da karşılanamayacağı düşüncesine sahiptir. Bakım veren ve yabancı bireyler arasında fark görmemektedir. Bakım verenin yaklaşma çabalarına direnç göstermekte ve yok saymaktadır. Ainsworth ve Bell, yaptıkları bir çalışmada, kaygılı kaçınmacı bağlanma türüne sahip bebeklerin rahatsızlık vermeyen bir davranış yapısında olduklarını gözlemlemişlerdir. Fakat bu davranış örüntülerinin aslında sahip olunan problemleri maskeleyen amaçlı olduğu sonucuna varmışlardır ve bu bebeklerin daha sonra kalp ritim hızlarının

ölçülmesiyle de ispatlanan bir durum olduğunu gösterdiler (Ainsworth ve Bell, 1970). Ainsworth'ün çalışması bu alanda çalışan birçok kişi için bir referans kaynağı oldu. 3 boyutlu bağlanma modelinin sadece çocuklu ve ergenlik dönemini kapsamadığı bireyin tüm yaşamı boyunca etken olduğunu farklı dönemlere uyarlanabileceğini gösteren çalışmalar gerçekleştirildi (Hazan ve Shaver, 1994). Bartholomew ve Horowitz (1991) bağlanmanın ve tesirinin bireyin ileri yaşlarında da ölçülebileceği düşüncesiyle bağlanmadaki faktörleri bireyin sahip olduğu kendilik odağındaki düşünceleri ve başkalarının düşünceleri olduğuna dair iddiada bulunmuşlardır. Bireyin kendisini ve diğerlerini olum veya olumsuz değerlendirmesini temel alarak 4 farklı bağlanma türünden söz etmişlerdir. Bu bağlanma türleri olumlu kendilik ve başkaları algısını temel alan güvenli bağlanma, olumlu kendilik ve olumsuz başkaları algısı temelli kayıtsız bağlanma, olumsuz kendilik ve olumlu başkaları algısı temelli saplantılı bağlanma, olumsuz kendilik ve başkaları algısı temelli korkulu bağlanma türleridir. Tanımlanan bu modelin sayısal verilere dökülmesi Yetişkin Bağlanma Stilleri Ölçeği (Griffin ve Bartholomew, 1994) geliştirilmesiyle ortaya çıkmıştır.

2.2.4 Ergenlik Döneminde Bağlanma

Bağlanmanın, özellikle önemli yaşam geçişleri zamanlarında, duygusal destek, yakınlık ve süreklilik duygusu sağlayarak yaşam boyunca gelişim üzerinde olumlu bir etkisi olduğu varsayılmaktadır (Bowlby, 1980).

Ergenlik önemli bir yaşam geçişi dönemidir. Bu dönem zarfında çocuklar, kimliklerini geliştirmeye, ebeveynleri, kardeşleri ve akranlarıyla yakın ilişkilerde bulunmaya devam ederken özerk, bağımsız bireyler haline gelebilmeyi öğrenme görevi ile karşı karşıya kalmaktadır. Ergenlik döneminde, çocukken bağlandığı bakım veren dışında diğer bireyler de artık kendisi için önem arz etmektedir (Allen ve Land, 1999; Cassidy ve Shaver, 1999). Bazı ergenler bağlandığı nesneden tamamen kopma eğiliminde davranışlar gösterirken, bazı ergenler de bakım verene daha çok bağlı kalma davranışları göstererek başka kişilere, gruplara bağlanamazlar. Bazı ergenlerde bunu bir denge halinde tutarak hem başka bireylere bağlanırken hem de ilk bağlandığı nesneyle bağlanma halini koruyabilmektedir (Bowlby, 1969).

Ergenlikte bireyin sahip olduğu bağlanma tarzında farklılıklar oluşabilmektedir (Hamarta, 2004). Ergenin habitatla kurmaya çalıştığı bağlanmanın temelini ilk bağlandığı bakım verenle kurduğu bağlanma şekli oluşturur. Bağlanma kuramcılarını bağlanma deneyimlerinin genellikle çocukların ve ergenlerin ailevi olmayan sosyal ilişkilerinin, özellikle de akranlarıyla ilişkilerinin kalitesini etkilediğine inanır (Berlin ve Cassidy, 1999; Thompson, 2006). Ergenler, bu temsili bağlanma modellerinin temelinde süreç içerisinde (Main, Kaplan ve Cassidy, 1985) daha gelişmiş bilişsel kapasiteler kazanır (Allen ve Land, 1999). Güvenli bir bağlanma modeli, bireye sosyal dünyayı sürekli olarak keşfetme, sağlıklı akran ilişkileri kurma ve sürdürme ile ilgili zorluklarla başa çıkma kapasitesi sağlar (Sroufe ve Fleeson, 1986). Bugüne kadar, bağlanma ve akran ilişkileri arasındaki bağlantıları inceleyen çalışmaların çoğu çocuklarla yapılmıştır (Berlin ve Cassidy, 1999). Literatüre bakıldığında, genel olarak, güvensiz çocuklara kıyasla, güvenli çocukların daha fazla sosyal yetkinlik ve daha olumlu akran gruplarına sahip olduğu görülmektedir (Schneider, Atkinson ve Tardif, 2001). Bu kapsamlı çocuk merkezli araştırmalara rağmen, az sayıda çalışma, bakım veren ilişkisinin ergenlerin akran ilişkileri ile bağlantılı olup olmadığını incelemektedir. Bu araştırma eksikliği şaşırtıcıdır, çünkü ergen için akran ilişkilerinin sosyal ve duygusal önemi oldukça fazladır (Collins ve Laursen, 2004; Smetana, 2005).

Ergenler gittikçe artan bir şekilde ebeveynlerinden uzakta özerk keşifler yapmayı istemektedirler (Allen ve Land, 1999) ve bu tür özerk keşifler farklı şekillerde gerçekleşmektedir. Örneğin, ergenler genellikle okul ve işle ilgili yeni sorumluluklar almaya başlar ve çoğu zaman ebeveynleri yerine akranlarıyla, diğer önem verdikleri kişilerle daha fazla zaman geçirmeye başlarlar (Rubin, Bukowski ve Parker, 1998). Ergenlerin bağımsızlık kazanma girişimleri, ergenler ve ebeveynleri arasında sık yaşanan çatışmalara yol açmaktadır (Smetana, 2005). Yaşanan bu çatışmalar aynı zamanda ergenlerde daha fazla özerklik sağlayan adaptif bir sosyalleşme sürecinin bir parçası olabilmektedir (Collins ve Laursen, 1992; Smetana, 2005). Ergen özerkliği ile ilgili davranışlar ve bu davranışların ebeveyn tarafından desteği, gerçekleşmiş bağlanmanın kalitesine ortaya koymaktadır

(Allen ve Hauser, 1996; Kobak vd., 1993). Daha spesifik olarak, güvenli bağlanan ergen, ebeveynle ilişki hissini korurken, yaşadıkları anlaşmazlıkları özerk bir şekilde keşfetme yetenekleriyle çözebilmektedir.

2.3 Ergenlik Döneminde Akran İlişkileri

Ergenlik dönemi, bireyin yoğun şekilde fiziksel ve hormonal değişiklikler eşliğinde sevgi bağlarının yerini aşk bağlarına bıraktığı bir dönemdir. Ergenlik döneminde birey ilişki çeşitliliğini deneyimlemeye başlar. Bu çeşitlilik bilişsel, biyolojik, psikolojik, sosyolojik vb. birçok alanda gelişim ve değişimin sağlanmasıyla gerçekleşir. Çevreyle deneyimlenen bu yeni ilişkiler ilk bakım verenle kurulan bağlanma modelinin temelinde gerçekleşmekte ve değişime uğramaktadır. (Bowlby, 1969). Ergenlik döneminde çocukluk yıllarına göre daha farklı ilişki biçimleri ortaya çıkmaktadır ve ergen bireyde bu yeni ilişkileri deneyimleme isteğindedir. Toplumsal ilişkileri sağlıklı bir şekilde gerçekleştirebilmesi için ergen bireylerin arkadaş ilişkilerini tecrübe etmesi önemlidir (Yörükoğlu, 2012).

Bağlanma kuramcılarına göre ergen bireyin sahip olduğu bağlanma modeli aile ilişkileri ve başka kişilerle ilişki kurma, ilişkide kalma sürecinde etkilidir. Ergen bireyin ilişki ihtiyacı, akran ilişkisi daha farklı yaklaşımlarla da ele alınmıştır. Patolojik bir bağlanma süreci ergenin kişilik bozukluğuna yatkınlığını artırmaktadır fakat bu durum ergenliğin değişen doğasında, akran ilişkilerindeki olası onarılmalarla değişebilmektedir (Erikson, 1968).

Akran: aynı ya da yakın yaş grubundan arkadaş topluluğu anlamını taşıırken aynı zamanda aynı yaş grubundan arkadaş olmasa da benzer dinamikleri olan bir grup kişilerdir (Axelrod, 1986; Brown, Von Bank ve Steinberg, 2008). Başka bir anlamı da aynı etkinlik içerisinde olan kendi içinde farklı insan grubudur. Akran grupları cinsiyet, yaş, sosyal sınıf ya da bulunulan etkinliği gibi kesinleşmiş homojen kurallarına sahiptir (Coleman ve Hendry, 1989).

Genel olarak akran ilişkilerinin temelinde “yakınlık” ihtiyacı bulunmaktadır. Ergen bireylerin sahip oldukları gelişim dönemi benzerlikleri, ihtiyaç farklılıkları, öğrendikleri ilişki kalıpları, ebeveyn tutumları akranlarıyla ilgili

olan görüşlerini ve ilişki tarzlarını etkilemektedir (Sullivan, 1953, akt: Steinberg, 2005). Sullivan (1953)' göre bebeklik döneminden ergenlik süresince devam eden fiziksel bağlantı, yetişkin tarafından sağlanan bakım, arkadaş edinme ve arkadaş kabulü, yakınlık, karşı cins arkadaşlığı, cinsellik, toplumda birey olarak işlevsellik ihtiyaçları bireylerin yakınlaşmasını sağlamaktadır. Bu ihtiyaçların temelinde ise güvende hissetmeme, kaygının giderilememesi ihtiyacı yer almaktadır.

Kişilik ve kimlik gelişiminde ergen bireyin farklı ilişki tarzlarını deneyimlemesi, bu dönemde hakim olan kararsızlık duygusunu aşmasında yardımcı olmaktadır. Kurduğu akran ilişkileri rol karmaşası, değerli hissetme, karar verme, kendilik değeri düzleminde yaşadığı problemlere, çevreye uyum sürecinde yaşadığı aksaklıklara çözüm sağlamaktadır. Toplumda bir gruba ait olma, sosyal destek verme-alma, nitelik kazanma gibi iletişim beceresi gerektiren durumlarda da akran ilişkileri önem taşımaktadır (Buhrester ve Furman, 1987; Heaven, Ciarrochi ve Cechaviciute, 2005).

Ergenlikte yaşanan psikososyal gelişim, bireyi aile kontrolünden uzaklaşıp ortak ilişkileri kurduğu ve onaylanma ihtiyacını giderdiği akranlarına doğru yönelmektedir. Okulda ya da okul dışında zamanlarının büyük kısmını bu grup üyeleriyle geçirmekte ortak kararlar alarak seçimler gerçekleştirmektedirler. Ergen birey için aileden çok arkadaş grubundan ilgi-kabul görme, beğenilme, kişilik ve kimlik gelişimi için önemlidir. Ergen bireylerin arkadaş çevresinden elde ettiği destek anlaşılma hissi, birçok yönden ergenin gelişimine katkı sağlamaktadır (Buhrmester, 1990).

Ergen bireyin inaçları, algıları ve davranış şekilleri arkadaş grubunun etkisiyle değişmeye başlar. Bu değişimler akran grubunun, üyeleri üzerindeki yetkinliğini göstermektedir (Forgas ve Williams, 2001; Kameda, Takezawa ve Hastie, 2005). Grup dinamiklerine üyeler tarafından uyum sağlanması aitlik duygusunun kazanılmasını ve yakın ilişkiler gelişmesini sağlamaktadır (Lee, Draper ve Lee, 2001). Çocukluk döneminden edindiği tecrübeler, geliştirdiği davranış biçimleri, ilişki tarzı akran ilişkileri içerisinde ergen birey için yeninden gözden geçirilme şansını da beraberinde getirmektedir. Öncül

kişilik özellikleri akranlar tarafından alınan geri bildirimlere göre değişiklik gösterebilmektedir. Grup dinamiklerine uymayan, kabul edilmeyen davranış örüntülerinin değiştirilmesi, esnetilebilmesi ve işlevsellik düzeyinde onarılması sağlanabilmektedir.

Tutarlı bir kişilik yapısının gelişmesinde akran ilişkileri önemlidir. Kim olduğuna karar vermeye çalışan ergen birey, bu süreç içerisinde birden çok iletişim şeklini deneyimlemekte, farklı karakter yapıları ortaya koymakta, ihtiyaçlarını gidermek için farklı yöntemler kullanmaktadır. Akran ilişkilerinin niteliği, bireyin bağımsız olabilmesi ve tutarlı davranış kalıpları oluşturmasını sağlayabilmektedir (Dolgin, 2006).

Akran grubunun ve ilişkilerinin ergen üzerindeki olumlu etkileri olduğu gibi, olumsuz etkileri de mevcuttur. Ergenin suç işlemesi ya da suça meyilli hale gelmesi, madde kullanımı, antisosyal davranış örüntülerini öğrenip, grup kabulü için uygulamaya çalışması durumlarda da akran grubu ve ilişkisinin etki, sonuçlarından bahsedilmektedir (Lansford vd., 2003; Lerner ve Steinberg, 2004).

2.4 Ergenlik Dönemi ve Sosyal Medya

Teknolojinin gelişmesiyle daha hızlı, amaca, ihtiyaca yönelik detaylı erişim sağlayan mobil ve internet uygulamaları, internet kullanımı ile birlikte sosyal medya kullanımını da dünya genelinde artırmıştır. Bu durum ülkemizde de açık bir şekilde gözlemlenmektedir. 2019 yılı verilerine göre ülke nüfusumuzun %72'si internet kullanıcısıdır. %63'ü aktif sosyal medya kullanıcısıdır. %54'ü aktif mobil sosyal medya kullanıcısıdır (<https://dijilopedi.com/2019-turkiye-internet-kullanim-ve-sosyal-medya-istatistikleri/>). 2019 yılı verilerine göre ülkemizde en yoğun sosyal medya kullanımı 25-34 yaş aralığında görülmektedir. Erkek bireylerin kullanım sıklığı kadın bireylere göre daha fazladır. 13-24 yaş aralığına bakıldığında ise toplam sosyal medya kullanım istatistiğinin %35,5'ini karşıladığı görülmektedir. Bu oran içerisinde de yine erkek bireylerin kullanımı oranı daha fazladır (<https://dijilopedi.com/2019-turkiye-internet-kullanim-ve-sosyal-medya-istatistikleri/>).

Sosyal medya, internet ve ağ teknolojileri aracılığıyla kullanıcıların etkileşimine olanak sağlayan araç, uygulamaların tamamı olarak tanımlanır (Boyd ve Ellison, 2008). Her birey başkalarıyla aynı ya da farklı ihtiyaçlarını giderebileceği bir mecra olarak sosyal medyayı kullanmaktadır. Bazı kullanıcılar sosyalleşmekten kaçınan ve olan biteni pasif olarak izlemek isteyen bireyler olabilirken bazı kullanıcılar da sosyalleşmek, takdir edilmek, takip edilmek gibi isteklerini gerçekleştirmek isteyen bireyler olabilmektedir (Tektaş, 2014). Sosyal medya kullanan bireyler gerçek hayatta iletişim içerisinde olduğu arkadaşlarıyla etkileşime girebildiği gibi tanımadıkları bireylerle de iletişim kurabilmektedirler (Kuss ve Griffiths, 2011). Sosyal ağların birey odaklı olması sık kullanılmalarını sağlamaktadır. Sosyal ağ sitelerinin çekiciliğini ve popülerliğini artıran şey bireylerin yabancılarla tanışmasına olanak sağlamasından daha çok kullanıcılarının kendilerinin başkaları tarafından görülmesi ve duygu, düşüncelerini ifade etmelerine imkan yaratmasıdır (Boyd ve Ellison, 2008). Bireylerin kendisini tanıyan ya da tanımayan kişilere kendini sunma durumu ruh haline pozitif bir katkı sağlamaktadır. Bu durumda birey sergilediği bu tutumu tekrar etmektedir. Elde edilen olası doyumlar da bağımlılık sürecine katkı sağlamaktadır (Kuss ve Griffiths, 2011).

Ergenlik dönemindeki bireylerin sosyal medya sitelerini kullanma oranını yükseldiği görülmektedir (O’Keeffe vd., 2011). Günümüzde ergen bireyler aralarındaki iletişimi büyük oranda sosyal ağ siteleri aracılığıyla düzenlemekte ve gün geçtikçe sosyal medya sitelerine daha fazla ilgi göstermektedirler (Ahn, 2011). Lenhart, Purcell, Smith ve Zickuhr (2010) tarafından yapılan çalışmaya göre, 12-17 yaş aralığında olan ABD’li bireylerin yaklaşık %73’ü sosyal ağ sitelerini kullanmaktadır. Türkiye’de gerçekleştirilen bir çalışmaya göre de ortaokul ve lise öğrencilerinin %89’unun bir sosyal medya hesabı olduğu görülmüştür (Alican ve Saban, 2013). İnternet ve sosyal ağ teknolojisindeki değişimin, çocuklar ve ergen bireyler üzerindeki etkisi tartışmalı bir konudur. Bazı araştırmacılar, blog yazma, çevrimiçi oyun oynama, çevre dizayn etme gibi uygulamaların öğrenme becerilerini geliştireceğini düşünmektedir (Clarke, 2009). Bazı araştırma sonuçları da sosyal ağ sitelerinin ortaokul ve lise öğrencilerinin bu yüzyıla uygun ve gerekli

olan becerileri kazanmasının kimlik gelişimlerine katkıda bulunduğunu göstermektedir (Wang vd., 2011). Sistek ve Chandler (2012), sosyal ağların içe dönük öğrencilerin başkalarıyla bağlantı kurma, akranlarıyla ilişkide kalabilme kabiliyetini güçlendirdiğini, öğrencilerin daha çok farklı tipte fikir üretip, paylaşmasına katkıda bulunduğunu aktarmıştır. Hieftje (2009), sosyal ağlarda kendilerini rahat hissetmelerini duygu ve düşüncelerini aktarabilmelerine bağlamıştır.

Ergen bireyler sosyal medya da ebeveyn, otorite baskısını hissetmedikleri için bu mecraları daha sık kullanmaktadır (Andreassen, 2015). Ergenler arasında sosyal medyanın sık kullanılmasının nedenlerinden birisi de teknolojik yenilikleri öğrenme ve kullanmaya yatkın olmalarıdır (Prensky, 2001). Ergen bireyin sahip olduğu ruhsal yapı incelendiğinde de bağımlılık oluşmasına yatkın oldukları görülür bu durum internet ve sosyal medya bağımlılığında da kendini göstermektedir (Valkenburg, 2011). Ergen bireylerin içinde bulundukları gelişim dönemi göz önüne alındığında yaşadıkları duygusal problemlerle de başa çıkmak için sosyal medyayı bir liman olarak kullandıkları görülmektedir (Yen vd., 2008) bu durumda ergen bireylerin sosyal medyanın olası olumsuz etkilerine maruz kalma ihtimallerini artırdığı düşünülmektedir.

Sosyal medya bağımlılığı, davranışsal, bilişsel ve duygusal süreçlerle ortaya çıkan ve bireyin yaşamsal ve iş işlevselliğinde yarattığı meşguliyet, değişiklikler, çatışmalar eşliğinde bir problem olarak adlandırılabilir (Tutgun ve Ünal, 2015.).

Sosyal medya bazı kullanıcılar üzerinde bağımlılık geliştirmektedir (Ryan vd., 2014). Yapılan araştırmalarda yüksek sosyal medya kullanım düzeyi sayısal verilere dayandırılmış bağımlılık ilişkisi incelenmiştir (Griffiths ve Szabo, 2014). Literatüre bakıldığında da sosyal medya bağımlılığı ya da kullanım bozukluğu davranışsal bağımlılık örüntüleriyle ilişkilendirilmiştir ve madde bağımlılığında görülen semptomlara benzer semptomlar gösterdiği belirtilmiştir (Echeburúa ve Corral, 2009). Çatışma, yoksunluk, duygulanım değişiklikleri, kendini geri çekme gibi davranışsal semptomların sosyal medya

bağımlılığında görüldüğü vurgulanmıştır (Griffiths, 2013). DSM-V'te sosyal medya bağımlılığı ya da kullanım bozukluğu kategorik bir sınıflandırma içerisinde henüz yer almamaktadır. Van den Eijnden ve arkadaşları (2016) sosyal medya kullanımının bağımlılık örüntüsü gösterdiği durumları; zihnini sosyal medyaya odaklayarak sosyal medya kullanırken başka bir düşüncesi olmaması, sosyal medya kullanma arzusunu tatmin edemeyerek sürekli daha fazla kullanma isteği, sosyal medya kullanmadığı zaman çökkün duygu durumunu yaşama, sosyal medyayı daha az kullanmaya yönelik çabalardan sonuç alınamaması, sosyal medya kullanımından dolayı işlevsellikte azalma, sosyal medya kullanımıyla insanlar arası ilişkilerde problem yaşama, kullanım oranını hakkında doğru olmayan süre ifadelerinde bulunma, yaşadığı olumsuz durumlar çözümünü sosyal medyada arama, sosyal medya kullanım şeklinin aile bireyleri arasında tartışmalara sebebiyet vermesi gibi belirtiler olarak betimlemişlerdir.

Sosyal medya ve ergenlerde kişilik bozuklukları konusunda yapılan araştırmalar uluslararası düzlemde de sınırlıdır. Ergen bireylerin kimlik ve kişilik gelişimleri üzerindeki değişkenler incelendiğinde de sosyal medya etkisini araştıran çalışmalarında gün geçtikçe arttığı görülmektedir.

2.5. İlgili Araştırmalar

Ülkemizde, ergenlerde kişilik bozukluklarıyla ilgili literatür incelendiğinde kişilik bozukluklarının sıklığına konusunda gerçekleştirilmiş sadece iki çalışma olduğu görülmektedir.

İlk gerçekleştirilen çalışmada 12-18 yaş arası 1079 ergen geriye dönük olarak belirti ve tanısal yönden incelenmiştir fakat herhangi bir kişilik bozukluğu belirtilmemiştir. Sadece 203 olgunun (%18.81) Eksen II tanısı aldığı belirtilmiştir (Görker, Korkmazlar, Durukan ve Aydoğdu, 2004).

Ergenlerde kişilik bozuklukları konusunda veri elde edebilmek için ülkemizde yapılan ikinci çalışma ise ergenlerde kişilik bozukluklarını ölçmek için ilk ölçüm aracı niteliği taşıyan Ergenler İçin Psikolojik Bozukluklar Envanteri'nin

kişilik bozuklukları formunun geçerlilik ve güvenilirlik çalışması gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada ergenlerde kişilik bozuklukları görülme sıklığına dair verilerde elde edilmiştir. Çalışmaya 13-24 yaş aralığında olan 224 erkek öğrenci, 539 kız öğrenci katılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre ölçüm aracının güvenilir bir ölçek olduğu belirlenmiştir ve çalışmadaki kişilik bozukluğu sıklık oranlarının %2.54 ile %5,56 arasında olduğu saptanarak literatürdeki çalışma sonuçlarına benzer olduğu görülmüştür (Bilge ve Bilge, 2019).

Bu araştırmada kullanılan akran ilişkileri ölçeğinin kullanıldığı, 578'i kız, 413'ü erkek olan ve internet kullanan 991 ergen üzerinde gerçekleştirilmiş başka bir çalışmada ergenlerin sosyal zekâ, sosyal kaygı, akran ilişkileri, internet bağımlılığı ve sosyal bağlılık düzeyleri arasındaki ilişkiler hipotetik modelde test edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre hem kız hem erkek ergen örnekleminde sosyal zekânın sosyal kaygıyı, sosyal kaygının akran ilişkilerini ve internet bağımlılığını, akran ilişkileri ve internet bağımlılığının sosyal bağlılığı doğrudan ve anlamlı etkilediği; sosyal zekânın akran ilişkilerini, internet bağımlılığını ve sosyal bağlılığı, sosyal kaygının da internet bağımlılığını anlamlı düzeyde ve dolaylı etkilediği sonucuna varılmıştır. Analiz sonuçlarına bakıldığında Akran İlişkileri Ölçeğinin maddeleri ve alt boyutlarına ilişkin t değerlerinin 3.42 ile 21.09 arasında değişiklik gösterdiği ve bütün maddelerin .001 düzeyinde istatistiksel bakımdan anlamlı olduğu sonucuna varılmıştır (Savcı, 2017).

Yine bu araştırmada kullanılan akran ilişkileri ölçeğinin de yer aldığı bir çalışmada tek çocuk olma durumunun kişilik özellikleri, aile ve akran ilişkileri hem nicel hem de nitel araştırma yöntemleriyle ele alınmıştır. Nitel araştırma yöntemine 12-17 yaş aralığında 20 ergen katılım göstermiştir. Nicel araştırma yöntemine ise ergenlik döneminde olan, ortaokula ve liseye devam eden toplam 1182 öğrenci katılım göstermiştir. Bu bağlamda tek çocukların tek çocuk olmayı nasıl kavramlaştırdıkları, kardeşe sahip çocuklardan ayırt edici hususiyetleri nasıl anlamlandırdıkları, ebeveynleriyle ilişkilerini ve akranlarıyla ilişkilerini nasıl tecrübe ettikleri, kardeş sahibi olmanın sağlayacağı muhtemel değişiklikleri nasıl değerlendirdikleri ve doğum sıralarına göre ne gibi

farklılıklar olduğu ele alınmıştır. Kişilik özellikleri bakımından; kardeşi olmayan çocukların kardeşli olanlara göre nevrozizm özelliklerini daha az olduğu ve deneyimlemeye daha açık olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca kardeşi olmayan çocukların doğum sırasına göre birinci çocuklara nazaran daha az nevrozizm özelliklerine sahip olduğu ve birinci, ortanca ve son çocuklardan daha fazla deneyimlemeye açık özellikleri gösterdiği sonucuna varılmıştır. Akran ilişkileri ölçeğinde en yüksek puan 120, en düşük puan 22'dir. Birliktelik, koruma ve çatışma boyutlarında 20 en yüksek, 4 en düşük puandır. Yardım ve yakınlık boyutlarından 25 en yüksek puan, 5 en düşük puandır. Çalışmada ortaya çıkan puanların yüksek olması olumlu akran ilişkilerinin gerçekleştiğini göstermektedir (Kocatürk, 2018).

Üç boyutlu bağlanma stilleri ölçeğinin kullanıldığı bir çalışmada üniversite öğrencilerinin yakın ilişkilerinde ayrılık kaygısı ile oluşan otomatik düşünceleri bağlanma stilleri açısından incelenmiştir. Çalışmaya Üsküdar Üniversitesi'nde eğitim süreçlerine devam eden 50 kız ve 50 erkek öğrenci katılmıştır. Çalışmada, bağlanma ve otomatik düşüncelerin uyumlu olduğu gözlemlenmiştir. Güvenli bağlanmaya sahip olan üniversite öğrencilerinin olumsuz otomatik düşünce sıklığının düşük düzeyde olduğu, fakat kaygılı kararsız bağlanma stiline sahip öğrencilerin olumsuz otomatik düşünce sıklığının yüksek düzeyde olduğu gözlenmiştir (Kalender, 2017).

DSM 3 R kişilik bozukluklarının yaygınlığını, stabilitesini ve geçerliliğini ölçmek için, 9-19 yaş arası ergen bireylerin iki yıl boyunca gözlemlendiği takip çalışması gerçekleştirilmiştir. Anneleri ile yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Aynı zamanda ergenlere kendini değerlendirme içeriği olan envanterler kullanılmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre erkeklerde 12, kızlarda 13 yaşında kişilik bozukluğu septomlarının yüksek düzeyde olduğu zamanla kademeli bir şekilde azaldığı görülmüştür. En yaygın hafif grup Obsesif Kompulsif Kişilik Bozukluğu olarak ortaya çıkmıştır. En az görülen Eksen II bozukluğu Şizotipal Kişilik Bozukluğu olarak saptanmıştır. En yaygın şiddeti yüksek grup ise Narsisistik kişilik Bozukluğu olarak görülmüştür. Bu teşhisler; psikolojik strese artış ve fonksiyonel deformasyon riski ile ilişkilendirilmektedir (Bernstein vd., 1993).

Ergenlerde kişilik bozukluğu alanında yapılmış olan en önemli ve uzun vadeli çalışmalardan biri 20 yıl süreyle 550-770 arasında katılımcı takip edilmiş Children in the Community çalışmasıdır (Grilo, 1988). 10 yıl öncesinde duygusal ve davranış problemlere sahip bireylerin ve ergenlelik ve sonrasında da tanımlanan kişilik bozukluğu olgularının belirgin olduğu saptanmıştır (Bernstein vd., 1996; akt; Uytun ve Öztop, 2015).

Toplumda kişilik bozukluğunun kümülatif yoğunluğunu ölçen bir çalışmada ise psikiyatrik görüşmeler yapılmıştır. Görüşmeler, 1983 yılında (ortalama yaş 14), 1985–1986 yıllarında (ortalama yaş 16), 1991–1993 (ortalama yaş 22) ve 2001–2004'te (ortalama yaş 33) bölgesel temsili bir örneklemede uygulanmıştır. DSM-IV'e göre kişilik bozukluklarının nokta prevalansı, dört tanısı değerlendirilmede %12,7 ile %14,6 arasında değişmiştir.

14 yıl boyunca Yale Psikiyatri Enstitüsünde başvuran, yatarak tedaviye kabul edilen 142 hasta ergen örneğinin %61'inin kişilik bozukluğu tanısı için yapılandırılmış bir görüşme, Global Ölçeği Değerlendirme Ölçeği ve SCL-90-R ölçütleri ile bu üzere en az bir kişilik bozukluğuna sahip olduğu görülmüştür. (Levy vd., 1999).

Çin Ruhsal Bozuklukları Sınıflandırması-III' de borderline kişilik bozukluğu bir tanı kategorisi olarak yer almamaktadır ayrıca Çinli ergenlerde kişilik bozukluklarını ele alan hiçbir araştırma mevcut değildir. Leung ve Leung (2009)'un Hong Kong'da 4.110 lise öğrencisiyle gerçekleştirdiği çalışmada ergenler arasında borderline kişilik bozukluğunun yapı geçerliği, yaygınlığını araştırılmıştır ve yaygınlık %2 olarak ölçülmüş, borderline kişilik bozukluğunun Çinli ergenler arasında bir tanı olduğunu destekleyen veriler elde edilmiştir.

Araştırmalar, klinik ortamdaki ergenlerin yaklaşık yarısının kişilik bozukluğu yaşadığını göstermektedir. Bu bulgu Avrupa'da henüz çoğaltılmamıştır. Bu bulgunun Avrupa için de geçerli olup olmadığını test etmek için, Hollanda'da özel bir ruh sağlığı ortamına başvuran 257 ergende hem Eksen I hem de Eksen II bozuklukları için yapılandırılmış tanı görüşmelerinin kullanıldığı bir

Çalışma gerçekleştirilmiştir (Feenstra vd., 2011). Bu çalışmada, ergenlerin% 40,5'ine en az bir kişilik bozukluğu tanısı konulmuştur. Kişilik bozukluğu olan çoğu ergen (%78,9) ayrıca bir veya daha fazla Eksen I rahatsızlığından muzdarip olduğu görülmüştür. Bu sonuçlar, hem ergenlerde hem de yetişkinlerde kişilik bozukluklarının önceki yaygınlık çalışmalarında bulunan oranlarla karşılaştırılabilir ve ergenlerde kişilik bozukluğu tanısının uluslararası çapta genelleşebileceğini destekleyen kanıtlar sunmaktadır.

Tanı Anketi-4 +'nın Küme C alt ölçekleri kullanıldığı, yaş ortalaması 15.92 olan 1443 katılımcı ile gerçekleştirilen bir çalışmanın sonuçlarında ergenlerde “kaygılı” veya “engellenmiş” kişilik özelliklerinin yaygın olduğu görülmüştür. PDQ-4 + 'nın kesme değerleri örneklemenin %28,3' C kümesinin en az bir uyumsuz kişilik modelini işaret etmektedir (Pedrero vd., 2013).

Ergenlerde kişilik bozukluklarının yaygınlığının, eş zamanlılığının ve yaşam kalitesini arasındaki bağlantıyı lme amaçlı bir çalışmada ise 14-17 yaş aralığındaki 153 (94 kız 59 erkek) ergeni içermektedir. DSM 4'e göre yapılandırılmış görüşme kullanılmış ve %21 gibi bir oranda kişilik bozuklukları teşhis edilmiştir (Korsgaard, 2017).

Yapılan araştırma ve çalışmalar ışığında kişilik bozuklukları yaygındır, orta derecede stabildir ve semptomatik olarak ilerleyebilmektedir (Shiner, 2009). Kültürün psikopatoloji üzerindeki etkisinin yaygınlık oranlarında kendini gösterdiği düşünülmektedir.

Sahip olunan bağlanma modeli ergenlerin gelişimi için önemlidir. Allen ve arkadaşları (1996), sosyal beceri ve suçluluk ile ilgili olarak, 16 ve 18 yaşlarındaki 117 orta riskli ergende, iki farklı bağlanma türünü incelemişlerdir. Güvenli bağlanmaya sahip ergenlerde, 16 yaşından 18 yaşına kadar sosyal becerilerde göreceli artışlar görülürken, güvensiz bağlanmanın bu dönemlerde yüksek oranda suçluluk duygusunu artırdığı görülmüştür. Güvensiz ergenlerin bağlanma deneyimleri hakkındaki bilgileri ergenlik döneminde yalnız ya da savunmasız kalma olasılıklarını artırdığı düşünülmektedir. Bu, sosyal işlevlerde sorunlara yol açabilecek çarpıtılmış

yargılara ve diğerleri hakkındaki olumsuz beklentilere yol açabilmektedir. Güvensiz bağlanma stiline sahip ergenler için suçluluk, bağlanma ilişkilerinin önemini en aza indirme eğilimini tetikleyebilmektedir. Bu durumun ebeveyn tarafından normların sıkı uygulanmasının ve çocuğun özerklik çabalarının reddedilmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Ebeveyn-ergen ilişkisi içinde özerklikten mahrum kalan güvensiz ergenler için suçluluk duyguları hem kaygılarının hem de hayal kırıklıklarının ifadesi olabilir ve aynı zamanda ebeveyn-ergen bağının yoğunluğunu sürdürmek için işlevsiz olsa da bir girişim olarak işlev görebilir.

Bağlanma modelleri ergenlerin kişilik yapılanmaları üzerinde de etkindir. Rosenstein ve Horowitz (1996), psikiyatrik bozukluğu olan ve hastanede yatan ergenler üzerinde yaptığı küçük bir çalışmada ($n = 60$), dağınık bağlanmaya sahip ergenlerin narsistik ve antisosyal kişilik bozuklukları (yüksek davranış bozukluğu ve madde kullanımı) açısından yüksek risk altında olduğu sonucuna ulaşmıştır. Kaygılı bağlanmaya sahip ergenlerde ise obsesif kompulsif, histrionik, sınırda veya şizotipal kişilik bozukluğu organizasyonuna sahip olma olasılığı daha yüksek düzeyde görülmüştür.

Nakash, Eisikovits ve arkadaşları (2002), rastgele seçilen 294 psikiyatristten ve psikologdan uyumsuz kişilik örüntüleri teşhisi almış ergenler için bağlanma ve kişilikle ilgili veriler sağlamalarını istemiştir. Güvenli bağlanmanın her kişilik bozukluğu ile negatif korelasyon gösterdiği ortaya çıkmıştır. Tersine, kaygılı / kararsız bağlanma modelinin antisosyal ve histriyonik kişilik bozuklukları hariç her kişilik bozukluğu ile pozitif olarak ilişkili olduğu, çekingen ve borderline kişilik bozuklukları ile en güçlü şekilde korele olduğu görülmüştür. Kaçınan bağlanma modelinde de en çok sosyal geri çekilme ve fikir birliği olmayan tepkilerle nitelendirilen Eksen II A Kümesi Kişilik Bozukluklarıyla (paranoid, şizoid ve şizotipal) güçlü bir şekilde ilişkili olduğu görülmüştür. Kaçınan bağlanma modelinin çekingen kişilik bozukluğu ile ilişkili olmadığı, kişinin bilinçli olarak insanlarla daha fazla iletişim kurmak istediğini ancak korku duyduğunu ve bundan kaçındığını belirten kriterlere yer verilmiştir. Kaygılı / kararsız bağlanma modeli, borderline, histriyonik ve bağımlı kişilik bozuklukları da dahil olmak üzere ilişkilerde ihtiyaç ve

bağımlılık ile karakterize kişilik bozukluklarıyla, yoksunluk ve içselleştirici semptomların ölçütleriyle ilişkilendirilmiştir.

Ergenlikte bağlanma ve kişilik stilleri arasındaki ilişki, bağlanma stillerinin (daha önce stabilize olan) kişilik bozukluklarının gelişiminde rol oynadığını göstermektedir.

Çin’de üniversite öğrencilerinin katılımıyla gerçekleştirilen bir çalışmada internet bağımlılığı ve kişilik bozukluğu arasındaki bağlantı araştırılmıştır. İnternet bağımlılığına sahip bu bireylerde yüksek oranda kişilik bozukluğu da görülmüştür. Bu çalışmada ayrıca cinsiyet arasında karşılaştırmalar yapılmıştır ve internet bağımlılığı olan bireyler arasındaki kişilik bozukluğu sıklığını da karşılaştırmak için bir kontrol grubu oluşturmuştur. 341’nin kız olduğu ve toplamda 556 üniversite öğrencisinin katıldığı araştırmada anket çalışması gerçekleştirilmiş ve bir kişilik bozukluğu tanısını değerlendirmek için tanısız görüşmeler yapılmıştır. Çalışmaya göre internet bağımlılığı olan erkek katılımcılarda daha yüksek ölçüde narsisistik kişilik bozukluğu görülürken, internet bağımlısı olan kız öğrenciler internet bağımlısı olmayan kız öğrencilere kıyasla daha yüksek borderline, narsisistik, çekingen veya bağımlı kişilik bozukluğu oranı göstermiştir. Çalışmanın sonuçlarına göre internet bağımlıları arasındaki yüksek kişilik bozukluğu oranı, spesifik kişilik bozukluğu psikopatolojisinin temel özellikleri ile ilişkilendirilebilir. İnternet bağımlısı bireyler arasındaki kişilik bozukluğu sıklığındaki cinsiyet farklılıkları, internet bağımlılarındaki kişilik bozukluklarının psikopatolojik özelliklerini anlama konusunda endikasyonlar sağlayabilmektedir (Wu, vd., 2016).

3.BÖLÜM

YÖNTEM

3.1 Araştırmanın Modeli

Araştırmamın amacı ergenlerde kişilik bozukluklarına dair veriler elde ederek, üç boyutlu bağlanma stilleri, akran ilişkileri ve sosyal medya kullanımı arasında nasıl bir ilişki olduğunu ortaya koymaktır. İki veya ikiden fazla değişkenin birbirleri arasındaki tesirini ortaya çıkarmak için genel tarama modellerinin bir alt modeli olan ilişkisel tarama modeli kullanılmaktadır (Karasar, 2005). Bu çalışmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır.

3.2 Evren ve Örneklem

Araştırmanın çalışma grubu, 2019 yılında İstanbul ilinin Başakşehir ilçesinde 4 farklı lisede ve farklı sınıf düzeylerinde öğrenim gören öğrencilerden basit seçkisiz örnekleme yöntemi kullanılarak oluşturulmuştur. Araştırmaya katılan öğrencilerin 152'si kız, 151'i erkektir. Araştırmaya toplam 303 öğrenci katılmıştır. Araştırmanın evreni İstanbul ilinin Başakşehir ilçesinde öğrenim gören 13-17 yaş aralığındaki ortalama 5000 öğrencilerden oluşmaktadır. Örneklem sayısının belirlenmesi hususunda literatürde anlamlılık derecesi olarak kabul edilen $\alpha = 0.05$ örnekleme hatası ile $p = 0.3$, $q = 0.7$ olarak alınmış ve aşağıdaki tabloda 1'de belirtildiği gibi örneklem grubu olan 303 kişi elde edilmiştir ayrıca katılımcılara ilişkin demografik bilgiler Tablo 2' de sunulmuştur.

Tablo 1.**Örneklem büyüklüğü**

Evren Büyüklüğü	± 0.03 örneklem hatası (d)			± 0.05 örneklem hatası (d)			± 0.10 örneklem hatası (d)		
	p=0.5 q=0.5	p=0.8 q=0.2	p=0.3 q=0.7	p=0.5 q=0.5	p=0.8 q=0.2	p=0.3 q=0.7	p=0.5 q=0.5	p=0.8 q=0.2	p=0.3 q=0.7
100	92	87	90	80	71	77	49	38	45
500	341	289	321	217	165	196	81	55	70
750	441	358	409	254	185	226	85	57	73
1000	516	406	473	278	198	244	88	58	75
2500	748	537	660	333	224	286	93	60	78
5000	880	601	760	357	234	303	94	61	79
10000	964	639	823	370	240	313	95	61	80
25000	1023	665	865	378	244	319	96	61	80
50000	1045	674	881	381	245	321	96	61	81
100000	1056	678	888	383	245	322	96	61	81
1000000	1066	682	896	384	246	323	96	61	81
100 milyon	1067	683	896	384	245	323	96	61	81

(Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004, s.50).

3.3 Veri Toplama Araçları**3.3.1 Kişisel Bilgi Formu**

Kişisel Bilgi Formunda katılımcıların yaş, cinsiyet, kardeş sayısı, kaçınıcı çocuk olduğu, kaçınıcı sınıfta öğrenim gördüğü, psikolojik ya da psikiyatrik yardım alıp almadığı, ekonomik durum, anne ve babanın sağ olup olmadığı, öz olup olmadığı ve meslekleri, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, gibi demografik sorular yer almaktadır. Bu form araştırmacı tarafından hazırlanmıştır.

3.3.2 Ergenler İçin Psikolojik Bozukluklar Envanteri-Kişilik Bozuklukları Formu (EPBE-KBF)

Bilge (2017) tarafından ergenlerde psikolojik bozuklukları ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Özgün Türkçe olarak DSM 5'e uyumlu bir şekilde yapılandırılmış olan Ergenler İçin Psikolojik Bozukluklar Envanteri DSM V'e

göre hazırlanmış olmasının yanı sıra MMPI gibi bir profil ölçeğidir ve birçok psikolojik bozukluğu değerlendiren alt ölçeklere sahiptir. EPBE-KBF hazırlanarak geçerlilik güvenilirlik çalışmaları gerçekleştirilmiştir. EPBE-KBF, antisosyal kişilik bozukluğuna (KB) 18 yaşından sonra tanı konabildiği için bu kişilik bozukluğunun yerine davranım bozukluğu ve DSM 5'te yer alan diğer 9 kişilik bozukluğu (paranoid KB, şizoid KB, şizotipal KB, borderline KB, histriyonik KB, narsisistik KB, çekingen KB, bağımlı KB, obsesif-kompulsif KB) olmak üzere toplam 10 bozukluğun değerlendirildiği bir ölçektir. 89 maddeden oluşmaktadır ve ters maddesi yoktur. Envanterde beşli likert tipi bir değerlendirme yapılmakta ve böylece psikolojik problemler, sadece var ya da yok (Evet/Hayır'lı testler) şeklinde kategorik bir sınıflandırmayla değil boyutsal bir şekilde değerlendirilmektedir. EPBE-KBF için yapılan güvenilirlik analizinde, toplam ölçekte Cronbach alfa değerinin 0.77 ve alt ölçekler için 0.70-0.87 aralığında olduğu görülmüştür. Tüm alt ölçek maddelerinin madde toplam madde korelasyonları 0.30 üzerinde olduğu görülmüştür. Test-tekrar test analizine bakıldığında korelasyon katsayılarının 0.65-0.92 arasında olduğu hesaplanmıştır. Yakınsak geçerlilik analizlerine bakıldığında ise ortaya çıkan korelasyon katsayılarının 0,17-0,78 arasında değiştiği görülmüştür.

3.3.3 Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği (ÜBBSÖ)

Erzen (2016) tarafından bireylerin bağlanma stillerini belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. ÜBBSÖ, beşli likert (1: kesinlikle katılmıyorum, 5: kesinlikle katılıyorum) tipinde hazırlanmış 18 madde ve 3 alt ölçeğe sahiptir. Ölçekte toplam puan hesaplanmamaktadır çünkü ölçek, hangi bağlanma stiline daha yüksek olduğunu belirlemektir. Birinci alt ölçek Kaçınan Bağlanma Stili'dir. 7 maddeden (m4, 7, 10, 13, 16) oluşmaktadır. Bireyin öz değerini yüksek tutan tutumlara sahip olması fakat diğer bireylerin değerlerini yok saydığı tutumlarını içermektedir. Güvenli Bağlanma Stili ikinci alt ölçektir. 5 maddeden (m1, 3, 5, 9, 12, 15, 18) oluşmaktadır. Bireyin hem öz değerini yüksek tuttuğu hem de diğer bireylerin değerli olarak nitelendirdiği tutumları kapsamaktadır. Üçüncü alt ölçek Kaygılı-Kararsız Bağlanma Stili'dir. 6 maddeden (m2, 6, 8, 11, 14, 17) oluşmaktadır. Bireyin öz değerini düşük görerek diğer bireyler devamlı etkileşim içinde olmaya çalışan aynı zamanda

da bu bireylerde gelebilecek olası zararlardan dolayı onlardan kaçınan tutumları içermektedir. Ölçeğin Cohen Kappa uyuma ölçümü değeri .87 ve içerik geçerliği için .72 'dir. Bu skorlar ölçeğin dil geçerliği seçilen iki uzmandan tarafından belirlenmiştir. Ölçekte bulunan 18 maddenin üç boyut altında tutarlı şekilde birleştikleri açımlayıcı faktör analizi sonuçlarıyla belirtilmiştir. Geçerlik verileri doğrulayıcı faktör analizi kullanılarak GFI, AGFI, CFI, RMSEA, χ^2 ve χ^2/sd oranı ile ölçümlenmiştir. Doğrulayıcı faktör analizi verileri GFI .93, AGFI .90, CFI .90, RMSEA .05 ve χ^2/sd oranı 2.48 olarak ölçümlenmiştir. Ölçeğin sahip olduğu madde toplam korelasyonu sonuçlarının .49 ila .75 ve madde kalan analizleri ise .96 ila .98 arasında olduğu görülmüştür. Güvenilirlik analizi ölçümünde ise kaçınan, güvenli ve kaygılı-kararsız bağlanma stilleri için Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayıları .80, .69 ve .71 değerlerinde olduğu görülmüştür.

3.3.4 Akran İlişkileri Ölçeği (AİÖ)

Bukowski ve arkadaşları (1994) tarafından, çocuk ve ergen bireylerin en iyi arkadaşlarıyla olan ilişkilerinin nitelik değerlendirmeleri için geliştirilmiştir. 5'li Likert (1= Doğru değil, 5= Tamamen doğru) tipi derecelendirmesi olan ölçek 23 maddeden ve beş alt boyuttan (Birliktelik, Çatışma, Yardım, Koruma, Yakınlık) oluşmaktadır. Yardım ve Yakınlık alt boyutları beşer madde, Birliktelik, Çatışma ve Koruma alt boyutları ise dörder madde ile ölçülmektedir. Ölçeğin sahip olduğu yapı geçerliğini hesaplamak için Doğrulayıcı Faktör Analizi yapılmış ve beş faktörlü yapı desteklenmiştir ($\chi^2/sd=19.83/12$, $p=.08$, NNFI=.98). AİÖ alt boyutlarına ilişkin iç-tutarlılık katsayıları; .71 ile .86 arasında değiştiği görülmüştür. Erkan-Atik ve diğerleri (2014) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. DFA ile Akran İlişkileri Ölçeği'nin 5 faktörlü yapısı incelenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre 5 faktörlü akran ilişkileri modelinin ($\chi^2/sd= (669.12/199) 3.362$, $p= .00$, RMSEA= .063, CFI= .97, GFI= .88, NNFI= .96) iyi uyum değerlerini içerdiği görülmüştür. Ölçek maddelerin faktör yük puanları .37 ile .81 arasındadır. Ölçeğin Cronbach alpha iç tutarlılık katsayıları Birliktelik alt ölçeği için .66, Çatışma alt ölçeği için .66, Yardım alt ölçeği için .86, Koruma alt ölçeği için .71, Yakınlık alt ölçeği için .83 ve ölçeğin tümüne ilişkin iç tutarlılık katsayısı .85 olarak belirlenmiştir. Ölçekte dört madde tersten puanlanmaktadır.

3.3.5 Sosyal Medya Kullanım Bozuklukları Ölçeği (SMKBÖ)

Eijnden, R., Lemmens, E., Valkenburg, P. (2016) tarafından ergenlere yönelik sosyal medya bağımlılık düzeylerini ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. 8'li derecelendirmeye sahip olan ölçeğin kısa formu 9, uzun formu ise önceki bağımlılık ölçek çalışmalarına, DSM-IV ve DSM-V tanı kriterlerine dayandırılarak hazırlanmış 27 maddeden oluşmaktadır. Toplam olarak dokuz ölçüte (Meşguliyet, dayanma, yoksunluk, ısrar, kaçış, problemler, aldatma, yer değiştirme, çatışma) göre madde havuzu hazırlanmıştır. Dokuz maddelik kısa formda her ölçüt için birer madde; 27 maddelik uzun formda her ölçüt için üçer madde bulunmaktadır. SMKBÖ, 8 li derecelendirme sonrası "0=Hiçbir zaman"- ile "7= Günde 40 kereden fazla"; ölçekten 0 ile 63 arasında puanlar alınmaktadır. Güvenirlilik geçerlilik çalışması 10-17 yaş aralığında olan 3 farklı gruptan oluşan toplam 2198 Hollandalı ergen bireyden oluşmaktadır. Ölçeğin uzun formu için ikinci düzey faktör analizi sonucu uyum indeksi değerleri birinci grupta $\chi^2(288, n=724)=672.424$, $p< 0.001$, CFI=0.963, RMSEA= 0.043 (90% CI:0.039=0.047), üçüncü grupta $\chi^2(288, n=601)=570.681$, $p<0.001$, CFI=0.973, RMSEA=0.040 (90% CI: 0.036=0.045) olarak hesaplanmıştır. Cronbach alfa iç tutarlık güvenirlik katsayıları ilk grup için .90, üçüncü grup için .92 olarak bulunmuştur. Sarıçam ve Karduz (2018) tarafından Türk kültürüne uyarlanma, güvenirlik-geçerlilik çalışması gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya 13-18 yaş aralığında olan ve üç farklı çalışma grubunu oluşturan toplam 586 (202+204+180) ergen katılmıştır. SMKBÖ'nün Türkçe formunun orijinalindeki gibi tek boyuta sahip olduğu açımlayıcı faktör analizi sonuçlarında ortaya çıkmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi sonucu ölçeğin uyum iyiliği değerleri $\chi^2/sd=1.87$, RMSEA=.066, CFI=.98, GFI=.98, IFI=.98, NFI=.96, RFI=.97 ve SRMR=.039 olarak hesaplanmıştır. Madde faktör yükleri de .35 ile .76 arasında olduğu görülmüştür. Eşdeğer ölçek (ölçüt) geçerliği çalışmasında ilişki sonuçları elde edilmiştir. Bu ilişkilerin, SMKBÖ ile Young İnternet Bağımlılığı Testi-Kısa Formu ve Ergenler için Akıllı Telefon Bağımlılığı-Kısa Formu arasında sırasıyla $r= .64$, $.66$ şeklinde olduğu tespit edilmiştir. Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı .75, Guttman iki yarı test güvenirlik katsayısı .64 olarak görülmüştür. Düzeltilmiş madde toplam korelasyon katsayılarının .29 ile .73 arasında değiştiği görülmüştür. Elde edilen bu sonuçlar doğrultusunda,

SMKBÖ'nin Türk ergen bireylerde kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu tespit edilmiştir.

3.4 Verilerin Analizi

Araştırmada anket yöntemiyle katılımcılardan alınan verilerin analiz işlemi SPSS 23.0 programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Çalışmada yer alan demografik değişkenlerin anlamlı şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek için bağımsız t testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yöntemleri kullanılmıştır.

Araştırmada kullanılan epbe- kişilik bozuklukları formu skorları, üç boyutlu bağlanma stilleri skorları, sosyal medya kullanım bozukluğu skorları, akran ilişkileri skorları, değişkenleri arasındaki ilişkinin incelenmesi için korelasyon analizi gerçekleştirilmiştir. Birbirleriyle ilişkili olduğu anlaşılan ölçeklerin arasındaki ilişkinin incelenmesi içinde hiyerarşik regresyon ve aşamalı regresyon yöntemleri kullanılmıştır. Gerçekleştirilen tüm analizlerde hata olasılığı (alfa) %5 olarak belirlenmiştir.

4. BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde araştırmada yer alan katılımcıların sosya – demografik bilgileri ve araştırmada kullanılan EPBE-KBF, ÜBBSÖ, AİÖ ve SMKBO arasındaki ilişki analizleri ayrı ayrı verilmiştir.

Katılımcılardan elde edilen bulgulara göre cinsiyet değişkeninin ölçek ortalamalarına göre anlamlı bir değişim gösterip göstermediği t- testi ile yaş, kardeş durumu, ekonomik durum değişkenlerinin ölçek ortalamalarına göre anlamlı bir değişim gösterip göstermedikleri tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile analiz edilmiştir.

Tablo 2.*Örneklem grubunun sosyo- demografik bilgileri*

	Sayı (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet		
Kadın	152	50,2
Erkek	151	49,8
Yaş		
14	6	2
15	53	17,5
16	93	30,7
17	151	49,8
Sınıf		
9	33	10,9
10	89	29,4
11	138	45,5
12	43	14,2
Kardeş Durumu		
İlk Çocuk	106	35
Ortanca Çocuk	86	28,4
Son Çocuk	99	32,7
Tek Çocuk	12	4
Psikolojik Yardım Alma		
Evet	23	7,6
Hayır	280	92,4
Ekonomik Durum		
Düşük	23	7,6
Orta	259	85,5
Yüksek	19	6,3
Anne Yaşıyoru Mu?		
Evet	301	99,3

Hayır	2	0,7
Baba Yaşıyor Mu?		
Evet	292	96,4
Hayır	10	3,3
Anne Durumu		
Öz	282	93,1
Üvey	1	0,3
Baba Durumu		
Öz	275	90,8
Üvey	3	1
Anne Eğitim Durumu		
Okuryazar Değil	22	7,3
İlkokul Mezunu	105	34,7
Ortaokul Mezunu	83	22,7
Lise Mezunu	66	21,8
Üniversite Mezunu	26	8,6
Baba Eğitim Durumu		
Okuryazar Değil	3	1
İlkokul Mezunu	73	24,1
Ortaokul Mezunu	83	26,7
Lise Mezunu	88	29
Üniversite Mezunu	52	17,2

Tablo 2’de görüldüğü üzere örneklem grubunun %50,2’si (n= 152) kız, %49,8’i (n= 151) erkek ergenden oluşmaktadır. Örnekleme oluşturan ergenlerin %2,0’si (n= 6) 14, %17,5’i (n= 53) 15, %30,7’si (n=93) 16, %49,8’i (n= 151) 17 yaşındadır. Örnekleme oluşturan ergenlerin %10,9’u (n= 33) 9. sınıf, %29,4’ü (n= 89) 10. sınıf, %45,5’i (n= 138) 11. sınıf ve %14,2’si (n= 43) 12. sınıfta öğrenim görmektedir. Örnekleme oluşturan ergenlerin %35,0’ı (n=106) ilk çocuk, %28,4’ü (n=86) ortanca çocuk, %32,7’si (n=99) son çocuk, %4,0’ı (n=12) tek çocuktur. Örnekleme oluşturan ergenlerin %7,6’sı (n=23)

psikolojik yardım almış olup %92,4'ü (n=280) psikolojik yardım almamıştır. Örneklemi oluşturan ergenlerin %7,6'sı (n=23) düşük, %85,5'i (n=259) orta, %6,3'ü (n=19) yüksek ekonomik duruma sahip olduğu görülmüştür. %0,7'si (n=7) kayıp veri olarak görülmüştür. Örneklemi oluşturan ergenlerin %99,3'nün (n=301) annesi hayattadır, %0,7'sinin (n=2) annesi vefat etmiştir. %96,4'ünün (n=292) babası hayattadır, %3,3'ünün (n=10) babası vefat etmiştir. %0,3'ü (n=1) babası hakkında bilgi vermemiştir. %93,1'i (n=282) öz anneye sahiptir, %0,3'ü (n=1) üvey anneye sahiptir. %6,6'sı (n=20) öz-üvey anne hakkında bilgi vermemiştir. %90,8'i (n=275) öz babaya sahiptir, %1,0'ı (n=3) üvey babaya sahiptir. %7,9'u (n=24) öz-üvey baba hakkında bilgi vermemiştir. Araştırmaya katılan ergenlerin annelerinin %7,3'ü (n=22) okur yazar değildir, %34,7 (n=105) ilkokul mezunudur, %27,4'ü (n=83) ortaokul mezunudur, %21,8'i (n=66) lise mezunudur, %8,6'sı (n=26) üniversite mezunudur. %0,3'ü (n=1) anne eğitim durumu hakkında bilgi vermemiştir. Araştırmaya katılan ergenlerin babalarının %1,0'ı (n=3) okur yazar değildir, %24,1'i (n=73) ilkokul mezunudur, %27,4'ü (n=83) ortaokul mezunudur, %29,0'ı (n=88) lise mezunudur, %17,2'si (n=52) üniversite mezunudur. %1,3'ü (n=4) baba öğrenim durumu hakkında bilgi vermemiştir.

Tablo 3.

Katılımcıların yaşlarına göre EPBE-KBF, ÜBBSÖ, AİÖ ve SMKBO ortalama puanlarının karşılaştırılması

		Anova				
		Kareler toplamı	Df	Kareler ortalaması	F	Sig.
EPBE-KBF	Gruplar arasında	1,061	5	0,212	1,263	0,28
	Gruplar içinde	49,896	297	0,168		
	Toplam	50,957	302			
ÜBBSÖ	Gruplar arasında	2,522	5	0,504	2,329	0,043
	Gruplar içinde	64,322	297	0,217		
	Toplam	66,844	302			
AİÖ.	Gruplar arasında	1,476	5	0,295	0,757	0,582
	Gruplar içinde	115,832	297	0,39		
	Toplam	117,308	302			
SMKBÖ	Gruplar arasında	1,189	5	0,238	0,34	0,888
	Gruplar içinde	207,49	297	0,699		
	Toplam	208,679	302			

Tablo 3'te araştırmaya katılan bireylerin yaşlarına göre e EPBE-KBF, ÜBBSÖ, AİÖ ve SMKBO ortalama puanlarının karşılaştırılmasında tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır.

Tablo 3. İncelendiğinde EPBE-KBF, AİÖ ve SMKBO yaş değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı sadece ÜBBSÖ için gruplar arasında yaş değişkeni bakımından istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır (Sig<0,05).

Tablo 4.

Katılımcıların ekonomik durumuna göre EPBE-KBF, ÜBBSÖ, AİÖ ve SMKBO ortalama puanlarının karşılaştırılması

		Anova				
		Kareler toplamı	Df	Kareler ortalaması	F	Sig.
EPBE-KBF	Gruplar arasında	1,092	2	0,546	3,269	0,039
	Gruplar içinde	49,778	298	0,167		
	Toplam	50,87	300			
ÜBBSÖ	Gruplar arasında	0,195	2	0,097	0,437	0,646
	Gruplar içinde	66,395	298	0,223		
	Toplam	66,59	300			
AİÖ	Gruplar arasında	0,068	2	0,034	0,086	0,917
	Gruplar içinde	116,762	298	0,392		
	Toplam	116,83	300			
SMKBÖ	Gruplar arasında	1,945	2	0,973	1,404	0,247
	Gruplar içinde	206,505	298	0,693		
	Toplam	208,45	300			

Tablo 4’de araştırmaya katılan ekonomik durumlarına göre EPBE-KBF, ÜBBSÖ, AİÖ ve SMKBO ortalama puanlarının karşılaştırılmasında tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır.

Tablo 4. incelendiğinde ÜBBSÖ, AİÖ, SMKBO grupları arasında ekonomik durum değişkeni bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı (Sig>0,05) fakat EPBE-KBF’na bakıldığında gruplar arasında ekonomik durum değişkeni bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır (Sig<0,05).

Tablo 5.

Katılımcıların kardeş durumuna göre EPBE-KBF, ÜBBSÖ, AİÖ ve SMKBO ortalama puanlarının karşılaştırılması

		Anova				
		Kareler toplamı	df	Kareler ortalaması	F	Sig.
EPBE-KBF	Gruplar arasında	0,661	3	0,22	1	0,4
	Gruplar içinde	66,184	299	0,221		
	Toplam	66,844	302			
ÜBBSÖ	Gruplar arasında	0,047	3	0,016	0,02	1
	Gruplar içinde	208,632	299	0,698		
	Toplam	208,679	302			
AİÖ	Gruplar arasında	0,256	3	0,085	0,22	0,88
	Gruplar içinde	117,053	299	0,391		
	Toplam	117,308	302			
SMKBÖ	Gruplar arasında	0,789	3	0,263	1,57	0,2
	Gruplar içinde	50,167	299	0,168		
	Toplam	50,957	302			

Tablo 5’de araştırmaya katılan bireylerin kardeş durumlarına göre EPBE-KBF, ÜBBSÖ, AİÖ ve SMKBO ortalama puanlarının karşılaştırılmasında tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır.

Tablo 5. incelendiğinde EPBE-KBF, ÜBBSÖ, AİÖ ve SMKBO ve kardeş durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır (Sig>0,05).

Tablo 6.

Katılımcıların cinsiyetlerine göre EPBE-KBF, ÜBBSÖ, AİÖ ve SMKBO ortalama puanlarının karşılaştırılması

	Cinsiyet	N	$\bar{x}$	s	t	P
EPBE-KBF	Kadın	152	2,29	0,41	1,542	0,124
	Erkek	151	2,36	0,42		
ÜBBSÖ	Kadın	152	2,86	0,49	0,662	0,508
	Erkek	151	2,83	0,44		
AİÖ	Kadın	152	3,81	0,59	2,811	0,005
	Erkek	151	3,61	0,64		
SMKBÖ	Kadın	152	1,24	0,83	1,09	0,276
	Erkek	151	1,13	0,82		

Tablo 6’da araştırmaya katılan bireylerin cinsiyetlerine EPBE-KBF, ÜBBSÖ, AİÖ ve SMKBO ortalama puanlarının karşılaştırılması bağımsız örneklem t testi kullanılarak analiz edilmiştir.

Tablo 6. incelendiğinde EPBE-KBF, ÜBBSÖ ve SMKBO puanlarının cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı ($p>0.05$) sadece AİÖ puanlarının cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır ($p<0.05$).

Tablo 7.

Araştırmada kullanılan ölçeklerin normallik değerleri

	Skewness	Kurtosis
EPBE-KBF	0,15	-0,048
ÜBBSÖ	0,318	-0,161
AİÖ	-0,427	-0,46
SMKBÖ	0,62	-0,292

Tablo 7. incelendiğinde EPBE-KBF skewness puanı (0,15) kurtosis puanı (-0,048), ÜBBSÖ skewness puanı (0,318) kurtosis puanı (-0,161), AİÖ skewness puanı (-0,427) kurtosis puanı (-0,46) SMKBO skewness puanı (0,62) kurtosis puanı (-0,292) ölçeklerin normal dağılımını göstermektedir.

Tablo 8.

Katılımcıların EPBE-KBF, ÜBBSÖ, AİÖ ve SMKBO puanları arasındaki korelasyonlar (n=303)

		EPBE-KBF	ÜBBSÖ	AİÖ	SMKBO
EPBE-KBF	r	1	,331**	-0,07	,357**
	p		0	0,227	0
ÜBBSÖ	r	,331**	1	0,017	0,02
	p	0		0,766	0,728
AİÖ	r	-0,07	0,017	1	-0,06
	p	0,227	0,766		0,299
SMKBO	r	,357**	0,02	-0,06	1
	p	0	0,728	0,299	

.** p< 0. 01

Tablo 8. incelendiğinde EPBE-KBF skorları ile ÜBBSÖ skorları ve SMKBO skorlarının istatistiksel olarak ilişkili olduğu ($p<0.01$), EPBE-KBF ile AİÖ skorları istatistiksel olarak ilişkili olmadığı görülmektedir ($p>0.01$). ÜBBSÖ skorları ile EPBE-KBF skorlarının istatistiksel olarak ilişkili olduğu ($p<0.01$), fakat AİÖ skorları, SMKBO skorlarıyla istatistiksel olarak ilişkili olmadığı saptanmıştır ($p>0.01$). AİÖ skorlarının hiçbir ölçek puanı ile ilişkili olmadığı görülmektedir ($p>0.01$). SMKBO skorları ile EPBE-KBF skorlarının istatistiksel olarak ilişkili olduğu ($p<0.01$), ÜBBSÖ, AİÖ skorları ile istatistiksel olarak ilişkili olmadığı saptanmıştır ($p>0.01$). Gerçekleştirilen analiz sonucunda EPBE-KBF skorları ile ÜBBSÖ skorları ve SMKBO skorları arasındaki ilişkinin sadece pozitif yönlü olduğu saptanmıştır.

Tablo 9.*EPBE-KBF, ÜBBSÖ, AİÖ ve SMKBÖ ortalama ve standart sapmaları*

	Ortalama	Standart Sapma
EPBE-KBF	2,3263	,41077
ÜBBSÖ	2,8509	,47047
AİÖ	3,7145	,62325
SMKBÖ	1,1908	,83126

Tablo 9. İncelendiğinde EPBE-KBF ortalama puanı (2,3263), standart sapması (,41077), ÜBBSÖ ortalama puanı (2,8509), standart sapması (,47047), AİÖ ortalama puanı (3,7145), standart sapması (,62325) ve SMKBÖ ortalama puanı (1,1908), standart sapması (,83126) sonuçları görülmektedir. Ortaya çıkan sonuçlara göre üç boyutlu bağlanma stilleri ölçeğinin algılanma düzeyinin daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 10.

SMKBÖ ortalama puanı ve EPBE-KBF alt ölçeklerine ilişkin çoklu regresyon analizi

Model	R2=,265		Düzeltilmiş R2=,240		
	B	SH	β	T	P
1 (Sabit)	-0,251	0,272		-0,921	0,358
paranoid_kb	0,053	0,089	0,042	0,598	0,55
sizoid_kb	-0,066	0,082	-0,055	-0,805	0,422
sizotipal_kb	-0,084	0,088	-0,069	-0,961	0,337
davranim_boz	0,177	0,087	0,125*	2,03	0,043
borderline_kb	0,328	0,087	0,278	3,765	0
histryonik_kb	0,265	0,13	0,205*	2,041	0,042
narsisistik_kb	-0,07	0,117	-0,055	-0,596	0,552
bagimli_kb	0,299	0,117	0,221*	2,556	0,011
cekingen_kb	-0,124	0,113	-0,099	-1,098	0,273
obsesif_komp_kb	-0,143	0,083	-0,099	-1,727	0,085

* p<0.05

Tablo 10'da sosyal medya kullanım bozukluklarında hangi kişilik bozukluklarının yordayıcı olduğunu saptamak için çoklu regresyon analizi gerçekleştirilmiştir.

Tablo 10. İncelendiğinde sosyal medya kullanım bozukluğu ortalama puanı ile paranoid kişilik bozukluğu arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olmadığı saptanmıştır (t=0,598, p=0,55). Sosyal medya kullanım bozukluğu ortalama puanı ile şizoid kişilik bozukluğu arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir (t= -0,805, p=0,422). Sosyal medya kullanım bozukluğu ortalama puanı ile şizotipal kişilik bozukluğu arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olmadığı saptanmıştır (t= -0,961, p= 0,337). Sosyal medya kullanım bozukluğu ortalama puanı ile davranım bozukluğu arasında istatistiksel açıdan pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır (t= 2,03, p= 0,043). Sosyal medya kullanım bozukluğu ortalama puanı ile borderline kişilik bozukluğu arasında istatistiksel açıdan pozitif

yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır ($t= 3,765$, $p= 0,000$). Sosyal medya kullanım bozukluğu ortalama puanı ile histriyonik kişilik bozukluğu arasında istatistiksel açıdan pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır ($t= 2,041$, $p= 0,042$). Sosyal medya kullanım bozukluğu ortalama puanı ile narsisistik kişilik bozukluğu arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olmadığı olduğu saptanmıştır ($t= -0,596$, $p= 0,552$) Sosyal medya kullanım bozukluğu ortalama puanı ile bağımlı kişilik bozukluğu arasında istatistiksel açıdan pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır ($t= 2,556$, $p= 0,011$). Sosyal medya kullanım bozukluğu ortalama puanı ile çekingen kişilik bozukluğu arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olmadığı saptanmıştır ($t= -1,098$, $p= 0,273$). Sosyal medya kullanım bozukluğu ortalama puanı ile obsesif-kompulsif kişilik bozukluğu arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olmadığı saptanmıştır ($t= -1,127$, $p= 0,085$).

Tablo 11.

EPBE-KBF ortalama puanları ve ÜBBSÖ alt boyutlarının hiyerarşik regresyon analizi

		B	SH	B	T	F	R ²	P
1	(Constant)	2,798	0,128		21,874**			0
	guvenli_baglanma	-0,124	0,033	-0,211	-3,749*	14,556*	0,045	0
2	(Constant)	2,429	0,141		17,251*			0
	guvenli_baglanma	-0,120	0,032	-0,203	-3,760*	21,753**	0,127	0
	kacinan_baglanma	0,150	0,028	0,287	5,309**			0
3*	(Constant)	1,982	0,146		13,580**			0
	guvenli_baglanma	-0,108	0,030	-0,183	-3,645			0
	kacinan_baglanma	0,098	0,027	0,187	3,573**	32,837**	0,248	0
	kaygili_kararsiz_bag	0,195	0,028	0,363	6,940**			0

* $p<.05$ ** $p<.01$

Tablo 11’de görüldüğü üzere, paranoid kişilik bozukluğu için hiyerarşik regresyon analizi 3 aşamada tamamlanmıştır. EPBE-KBF ortalama puanlarına ilişkin varyansa katkıları bakımından 3 değişkenin yordayıcı

olduğu görülmektedir. Analize birinci aşamada güvenli bağlanma değişkeni girmiştir. Buna göre güvenli bağlanma ($\beta = -.124, t = -3.749, p < .01$) ilk aşamada varyansın %1'ini açıklamaktadır. İkinci aşamada güvenli bağlanmanın yanı sıra kaçınan bağlanma modele eklenmiştir. Buna göre güvenli bağlanma ($\beta = -.120, t = -3.760, p < .01$) ve kaçınan bağlanma ($\beta = .150, t = 5.309, p < .05$) ile birlikte açıklanan varyans %13'e yükselmiştir. Analize üçüncü aşamada kaygılı kararsız bağlanma eklenmiştir. Güvenli bağlanma ($\beta = -.108, t = -3.645, p > .05$) kaçınan bağlanma ($\beta = .098, t = 3.573, p < .01$) ve kaygılı - kararsız bağlanma ($\beta = .195, t = 6.940, p < .01$) birlikte EPBE-KBF ortalama puan varyansını %25'e yükselttiği saptanmıştır. Analiz sonucuna göre kaçınan ve kaygılı - kararsız bağlanma stilleri EPBE-KBF için önemli yordayıcılardır.

5.BÖLÜM

TARTIŞMA

Bu çalışmada EPBE-KBF, ÜBBSÖ, AİÖ ve SMKBO yaş açısından karşılaştırıldığında sadece übbsö'nin istatistiksel olarak anlamlı sonuçlar verdiği görülmüştür ($p<0.05$). Cinsiyet değişkeni açısından ise anlamlı farklılaşmanın sadece AİÖ ile gerçekleştiği saptanmıştır ($p<0.05$).

SMKBO ve EPBE-KBF arasında pozitif korelasyon olduğu ve bazı kişilik bozukluklarının sosyal medya kullanımını artırdığı saptanmıştır ($p<0.05$). SMKBO yordayıcısı olarak EPBE-KBF'nun alt boyutları ile çoklu regresyon analizi gerçekleştirilmiştir. Elde edilen istatistiki bilgilere göre sosyal medya kullanım bozukluğunu en çok yordayan kişilik bozuklukları borderline ($p<.05$) histriyonik ($p<.05$) bağımlı ($p<.05$) kişilik bozuklukları ve davranım bozukluğu olarak saptanmıştır. Narsistik kişilik bozukluğunun sosyal medya kullanım bozukluğunu yordamadığı görülmüştür. EPBE-KBF ortalama puanları ve ÜBBSÖ alt boyutlarının hiyerarşik regresyon analizi sonucunda ise kaçınan ve kaygılı-kararsız bağlanma stillerinin kişilik bozukluklarının önemli yordayıcıları olduğu saptanmıştır.

Psikanalitik ve psikodinamik kuramlara göre bireyin sahip olduğu bağlanma stilleri bireyin içinde bulunduğu ebeveyn tutumları ve dönemsel ihtiyaçlara göre değişiklik gösterebilmektedir (Kernberg, 2006).

Literatürde yaş ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi birçok çalışma incelemiştir. Genel örneklem grubu 74 çocuktan oluşan ve bir kontrol grubunun eşlik ettiği bir çalışmada ebeveynleri tarafından ihmal edilen

çocukların yaşa oranla bağlanma stillerindeki değişiklikler olduğu saptanmıştır (Venet vd., 2007). Amerika’ da 94 üniversite öğrencisinin katılımıyla gerçekleştirilen bir başka çalışmada da çapraz-zamansal bir meta-analiz yapılmıştır. Bu çalışmanın sonuçlarında güvenli bağlanma stiline sahip öğrencilerin yüzdesinin son yıllarda azaldığı güvensiz bağlanma stiline sahip öğrencilerin oranının arttığı saptanmıştır (Konrath vd., 2014).

Kişilik bozuklukları konusunda birçok aracı değişkenin rolü olduğu sadece teorik bilgilerle değil günümüzde sayısal verilerle de kanıtlanabilir hale gelmiştir. Bradley, Conklin ve Westen (2005)’in ergen bireyler üzerinde gerçekleştirdikleri bir çalışmada borderline kişilik bozukluğunun kız ergenlerde erkek ergenlere oranla daha fazla görüldüğünü saptamışlardır. 665 üniversite öğrencisinin (%65 kadın) katılımıyla gerçekleşen başka bir çalışmada 10 DSM-IV kişilik bozukluğu özellikleri sadece cinsiyet rolü üzerinden değil erilik ve dişilik özellikleri üzerinden incelenmiştir. Çalışmanın sonucuna göre kadınsı özellikleri yüksek olan erkekler antisosyal dışındaki tüm kişilik bozukluklarının özelliklerini daha fazla özelliğini sergilemişlerdir. Bağımlı özellikler daha yüksek kadınlık ve düşük erkeklik ile ilişkilendirilmiştir. Cinsiyetleri ile tutarlı davranan hem erkek hem de kadınlar daha narsisistik ve histriyonik özelliklere sahipken, cinsiyetlerinden farklı olarak tipik davranan katılımcılar A kümesi kişilik bozukluğunun daha fazla özelliklerine sahip oldukları saptanmıştır (Klonsky vd., 2002).

Ergenlerin sosyal medyaya ilişkin tutumlarının çok boyutlu incelenmesini amaçlayan bir çalışmada sosyal medya tutum ölçeğinden alınan puanlarla cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki olmadığı saptanmıştır (Otrar ve Arın, 2014). Literatürde yer alan başka bir çalışmada da ergenlerin internet kullanım amaçlarının cinsiyete göre farklılık gösterdiği saptanmıştır (Akar, 2016). Sözü edilen bu farklı istatistiki verilerin daha farklı değişkenlerin ve kültürel yapının etkisi altında gerçekleştiği düşünülmektedir.

Ergenlerde sosyal medya kullanımının gün geçtikçe artması bu duruma nelerin sebep olabileceğine dair veriler elde edebilmek için yeni birçok değişkenin yer aldığı araştırmaların sayısını artırmaktadır (Sarıçam ve

Karduz, 2018). 556 üniversite öğrencisinin katıldığı internet bağımlılığı ve kişilik bozuklukları değişkenlerini bir arada inceleyen çalışmada, internet bağımlılığı skorları yüksek olan katılımcılarda kişilik bozukluğu skorlarının da yüksek olduğu saptanmıştır. Çalışmaya göre internet bağımlılığı olan erkeklerde daha yüksek ölçüde narsisistik kişilik bozukluğu, internet bağımlısı olan kız öğrencilerde internet bağımlısı olmayan kız öğrencilere kıyasla daha yüksek borderline, narsisistik, çekingen veya bağımlı kişilik bozukluğu oranı göstermiştir (Wu, vd., 2016). Başka bir çalışmada Borderline kişilik bozukluğu tanısı almış 11 kişi ve kişilik bozukluğu olmayan 11 kişi' nin sosyal ağ kullanımını değerlendiren bir çalışmada borderline kişilik bozukluğuna sahip bireylerin sosyal ağları daha çok geride kalmış ilişkilerine ait bilgileri ya da sevgililerini aratarak geçirdikleri saptanmıştır. Herhangi bir kişilik bozukluğu olmayan bireylerin sosyal ağlarda daha bilindik ve merkezi üyelerle yüksek düzeyde pozitif ilişkiler kurdukları belirlenirken borderline bireylerin üyeler arasında herhangi bir ayırım yapmadığını ve daha sosyal ağlarda süre geçirdiğini saptanmıştır (Clifton ve Pilkonis, 2007). Sosyal ve kişilik psikolojisindeki kuramsal narsisizm modellerinin merkezinde, özgüven ve benlik imajını düzenlemek için sosyal ilişkilerin kullanılması yatmaktadır. (Campbell, Brunell ve Finkel, 2006). İlişki yönetimi ve kimlik inşası gibi stratejiler kendilerini özel, önemli ve başarılı görünmelerini ve hissetmelerini sağlar (Bergman, Fearington ve Davenport, 2011). Bu nedenle narsistler, kendileri hakkında övünmek ve halka açık yerlerde iyi performans sergilemek için sosyal bağlantılarını kullanmak konusunda tutkuludurlar (Buffardi ve Campbell, 2008; Buss ve Chiodo, 1991; Wallace ve Baumeister, 2002). Bu tutkuları sosyal medya mecrasında da karşımıza çıkmaktadır. Literatüre bakıldığında narsistik kişilik bozukluğu veya özellikleri birçok çalışmada sosyal medya ile ilişkili olduğuna sonucuna varılmıştır. Kahraman ve Şafak (2017) gerçekleştirdikleri çalışmada sosyal medya bağımlılığı ve narsistik kişilik özelliği arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler olduğunu saptamışlardır. Başka bir çalışmada da sosyal medyanın narsistik bireylerin özgüvenlerini artırabilir ve popüler olma ihtiyacı ile birlikte kendini sunum ihtiyacını karşıladığını saptamıştır (Wang vd., 2018). DSM ya da herhangi bir sınıflandırma sistemi henüz sosyal medya bağımlılığı başlığında bir ruhsal

bozukluk sınıflandırmasını kılavuzlarına eklememişlerdir (Sarıçam ve Karduz, 2018).

Nesne ilişkileri kuramcıları bir bireyin sahip olduğu kişilik özelliklerini ebeveynle kurulan ilk bağlanma niteliğine göre belirlendiğini öne sürmektedirler (Magnavita, 2004). Dolayısıyla kişilik bozuklukları içinde bireyin kurduğu bağlanmanın niteliğinin ve tarzının kişilik bozukluğu üzerinde son derece etkili olduğunu savunmaktadırlar (Masterson, 2007). Katılımcıların ergen ve genç erişkin olduğu bir çalışmada 1407 kişiden oluşan grup, bağlanma stilleri, ebeveynlerin medeni halleri, ebeveynlerin ölüm durumları, ebeveynlerin çocukluktaki tedavi algıları ve 13 kişilik bozukluğu ile ilgili araştırmalara katılmıştır. Elde edilen bulgular bağlanma ve kişilik bozukluğu önlemleri arasında önemli bir örtüşme olduğunu göstermiştir. Kişilik bozukluğu boyutlarından ikisinin, bağlanma alanının iki boyutu ile ilgili olduğunu göstermiştir. Sonuçlar, güvensiz bağlanma ve kişilik bozukluklarının çoğunun benzer gelişim öncüllerini paylaştığı fikrini oluşturmuştur (Brennan ve Shaver, 1998). Bağlanma, psikopatoloji ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkileri inceleyen bir araştırmada 60 psikiyatri hastanesinden elde edilen genç bir grup incelenmiştir. Bağlanma sınıflaması uyumlarına göre 27 ergen- anne çiftinde incelenmiştir. Sonuçlar, kişilik bozuklukları da dahil olmak üzere saptanan ve kısmen ebeveynlerle ilişkisel deneyimlere dayanan bir psikopatoloji gelişimi modelini ortaya çıkarmıştır (Westen vd., 2006). Levy (1993), 217 üniversite öğrencisindeki bağlanma düzenleri ve kişilik bozuklukları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Tüm kişilik bozukluklarında güvenli bağlanma skorlarını şizoid, şizotipal, pasif agresif ve border ölçekleriyle negatif olarak ilişkili olduğu görülmüştür. Kaygılı kararsız bağlanma paranoid, antisosyal ve narsisistik kişilik ölçekleriyle pozitif olarak saptanmıştır. Rosenstein ve Horowitz (1996), ergen yatılı bir örnekleminde, güvenli bağlanmanın kişilik bozukluğu ile ilişkisiz olduğunu, kaçınan ve kaygılı kararsız bağlanmanın narsisistik, antisosyal ve paranoyak kişilik bozuklukları ile benzersiz bir şekilde ilişkili olduğunu tespit etmiştir. Benzer şekilde, van IJzendoorn ve meslektaşları (1997), bir suçlu grubunda, kaygılı bağlanma C kümesi kişilik bozukluklarını ilişkili bulmuşlardır.

6.BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1 Sonuçlar

Üç boyutlu bağlanma stilleri ölçeğine bakıldığında için yaş değişkenine göre, epbe-kişilik bozuklukları formuna bakıldığında ekonomik duruma göre anlamlı farklılıklar belirlenmiştir.

SMKBÖ'nin EPBE-KBF ile EPBE-KBF'nun ÜBBSÖ ile pozitif yönde ilişkili olduğu belirlenmiştir. Davranım bozukluğu, şizotipal, borderline histriyonik ve bağımlı kişilik bozukları puanları arttıkça sosyal medya kullanım bozukluğunun arttığı belirlenmiştir.

Güvenli bağlanmanın hiçbir kişilik bozukluğunun yordayıcısı olmadığı, kaçınan ve kaygılı-kararsız bağlanma stillerinin kişilik bozukluklarında iki önemli yordayıcı olduğu belirlenmiştir. Davranım bozukluğu için güvenli ve kaçınan bağlanma stilli önemli yordayıcı olarak belirlenmiştir. Elde edilen bu veriler ilgili literatür ile örtüşmektedir.

6.2 Öneriler

Araştırmada gerçekleştirilen istatistiksel analizler sonucu karşılaştırmalarda herhangi bir yordayıcı olarak görünmeyen cinsiyet ve kardeş durumun kişilik bozuklukları ve sosyal medya kullanım bozukluğu konularıyla birlikte ele alınması yararlı olacaktır. Özellikle ergen bireylerin katılımıyla gerçekleştirilen kişilik, benlik, duygudurum çalışmalarında etkili olacağı düşünülmektedir.

Akran ilişkileri ölçeğinin tüm ölçeklerle ilişkisiz çıkma durumu özellikle ergenlerde kişilik bozuklukları ve sosyal medya kullanım bozuklukları konusunda aydınlatıcı verilerin önüne geçmiştir. Yine ergenleri kapsayan fakat daha farklı sayı ve özelliklerde bir örneklem gurubuyla akran ilişkileri ölçeği diğer değişkenlerle ilişkide önemli veriler elde etmemizi sağlayabilir.

Bağlanma stillerinin sosyal medya kullanım bozukluğu üzerindeki etkisini ancak kişilik bozuklukları bağlanma stiller ve kişilik bozuklukları sosyal medya kullanım bozukluğu üzerinden dolaylı bir şekilde gerçekleştirebiliriz. Bu etkiyi direkt olarak gerçekleştirebilmek amacıyla toplanacak verilerin yapısal eşitlik modellemesine uygun olması önerilmektedir böylelikle kişilik bozuklukları ve bağlanma stilleri arasındaki muhtemel ilişkiler ve modelleri başka araştırmalarda incelenebilir.

Ergen bireylerin kişilik ve kimlik yapılarında bilimsel bir ölçümün yapılabilmesi olası kişilik bozuklukları öncüllerini tanıyabilmek adına son derece önemlidir. Teşhis, tedavi, zaman ve ücret bakımından oldukça meşakkatli olan kişilik bozukluklarının net bir yapılanma kazanmadan o ergen grupları üzerinde gerekli çalışmanın önceden yapılabilmesi şansını doğurduğu düşünülmekte ve bu bilimsel ölçümler önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Abby, L., Mulay & Nicole, M.,(2017). Schizoid Personality Disorder, Cain, *Long Island University*, Brooklyn, NY, USA.
- Abrams, R. C., & Horowitz, S. V. (1996). Personality disorders after age 50: A meta-analysis. *Journal of Personality Disorders*, 10, 271-281.
- Ahn, J. (2011). Digital divides and social network sites: Which students participate in social media? *J. Educational Computing Research*, 45(2) 147-163.
- Ainsworth MD, Blehar M, Waters E, Wall S (1978). *Patterns of Attachment: A Psychological Study of the Strange Situation*. Hillsdale NJ: Lawrence Erlbaum Associates..
- Akar, F. (2016). Ergenlerin internet ve sosyal medya kullanım özellikleri ile internet kullanım amaçlarının çeşitli değişkenlerce incelenmesi (Yozgat İli Örneği). *Bozok Üniversitesi Uluslararası Bozok Sempozyumu, Bildiri Kitabı*, 3. Cilt, 147-165. Yozgat, Türkiye
- Akhtar S. (1989). Narcissistic personality disorder: descriptive features and differential diagnosis. *Psychiatric Clinic of North America*, 12(3): 505-530
- Akhtar, S. (2009). *Ağır kişilik bozukluklarının tanı ve sağaltımı için başvuru kitabı*. (M. Alkan, C. Gürdal, Çev.). İzmir: Odağ Psikanaliz ve Psikoterapi Yayınları.
- Aksoy, A.& Ögel, K. (2003). Kendine zarar verme davranışı. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 4, 226-236.
- Alden, LE. Short-term structured treatment for avoidant personality disorder. *J Consult Clin Psychol* 1989,56:756-764
- Alican, C. ve Saban, A. (2013). Ortaokul ve lisede öğrenim gören öğrencilerin sosyal medya kullanımına ilişkin tutumları: Ürgüp örneği. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 35(2), 1-14.
- Allen JP, Hauser ST, Borman-Spurrell E. (1996). Attachment theory as a framework for understanding sequelae of severe adolescent psychopathology: An 11-year follow up study. *J Consult Clin Psychol*; 64:254–263.

- Allen JP, Moore C, Kuperminc G, Bell K. (1998). Attachment and adolescent psychological functioning. *Child Development*; 69:1406–141.
- Allen, J. P., & Land, D. (1999). *Attachment in adolescence*. In J. Cassidy & P. R. Shaver (Eds.), *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications* (pp. 319-335). New York: Guilford.
- American Psychiatric Association. (1980). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, 3rd ed.* American Psychiatric Association, Washington DC,
- Amerikan Psikiyatri Birliği. (2013). *Ruhsal bozuklukların tanısai ve sayımsai elkitabı (DSM-5), tanı ölçütleri başvuru elkitabı'ndan*, 5, (E. Köroğlu, Çev.). Ankara: Hekimler Yayın Birliği
- Amerikan Psikiyatri Birliği. (2013). *Ruhsal bozuklukların tanısai ve sayımsai elkitabı (DSM-5), tanı ölçütleri başvuru elkitabı'ndan* (5. Basım). (E. Köroğlu, Çev.). Ankara: Hekimler Yayın Birliği
- Andreassen CS. (2015). Online social network site addiction: A comprehensive review. *Curr Addict Rep*;2:175–184
- Andreassen, C.S., Torsheim, T., Brunborg, G.S ve Pallesen, S. (2012). Development of a facebook addiction scale. https://www.researchgate.net/publication/225185226_Development_of_a_Facebook_Addiction_Scale adresinden 02.05.2018 tarihinde alınmıştır. Doi:10.2466/02.09.18.PRO.110.2.501-517.
- Aronoff, J (2012). "Parental Nurturance in the Standard Cross-Cultural Sample: Theory, Coding, and Scores". *Cross-Cultural Research*. 46 (4): 315–347.
- Aslan, S. (2008). *Kişilik, huy ve psikopatoloji. Reviews, Cases and Hypotheses in Psychiatry RCHP*, 2(1-2), 7-18.
- Axelrod, R. (1986). An evolutionary approach to norms. american. *Political Science Review*, 80, 306-318.
- Baltes, M. M. (1996). *The many faces of dependency in old age*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Bartholomew, K., & Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: A test of a four- category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(2), 226–244.

- Bayar, R. & Yavuz, M. (2008). Obsesif kompulsif bozukluk. *Türkiye’de Sık Karşılaşılan Ruhsal Hastalıklar Sempozyum Dizisi içinde* (s.185-192). İstanbul: İstanbul Üniversitesi. Ekim 2, 2017 tarihinde <http://www.ctf.istanbul.edu.tr/stek/pdfs/62/6217.pdf> adresinden alınmıştır.
- Beck, A. (2008). *Kişilik bozukluklarının bilişsel terapisi*. İstanbul: Litera Yayınları
- Benjamin LS. *An interpersonal theory of personality disorders*. Clarkin JF, Lenzenweger M, Eds. *Major Theories of Personality Disorders*. New York, Guilford, 1996
- Bergman, S. M., Fearing, M. E., Davenport, S. W., & Bergman, J. Z. (2011). Millennials, narcissism, and social networking: What narcissists do on social networking sites and why. *Personality and Individual Differences*, 50 (5), 706– 711.
- Berg-Nielsen TS, Wichstrom L. (2012). The mental health of preschoolers in a Norwegian population-based study when their parents have symptoms of borderline, antisocial, and narcissistic personality disorders: at the mercy of unpredictability. *Child Adolesc Psychiatry Mental health*.;6(1):19
- Berlin, L., & Cassidy, J. (1999). *Relations among relationships: Contributions from attachment theory and research*. In J. Cassidy & P. R. Shaver (Eds.), *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications* (pp. 319-335). New York: Guilford.
- Bernstein, D. P., Cohen, P., Velez, C. N., Schwab-Stone, M., Siever, L. J. & Shinsato, L. (1993). Prevalence and stability of the DSM-III-R personality disorders in a community-based survey of adolescents. *Am J Psychiatry*, 150(8), s.1237-43
- Bilge, Y.& Bilge, (2019). Ergenler için psikolojik bozukluklar envanterinin (EPBE) revizyon çalışması-II: Kişilik bozuklukları formu ve kişilik bozuklukları görülme sıklığı. *Klinik Psikiyatri* 22:206-218
- Black, D. W. & Noyes, R. (1997). Obsessive-compulsive disorder and Axis II. *International Review of Psychiatry*, 9,111-118.

- Blais MA, Hilsenroth MJ, & Castelbury FD. (1997). *Content validity of the DSM-IV borderline and narcissistic personality disorder criteria sets. Comprehensive Psychiatry, 38(1), 31-37.*
- Blashfield RK, Davis RT,(1993). *Dependent and histrionic personality disorders.* In Sutker PB and Adams HE (eds.) *Comprehensive Handbook of Psychopathology.* Plenum Press, New York,
- Bornstein, R. F. (1996). Beyond orality: Toward an object relations/interactionist reconceptualization of the etiology and dynamics of dependency. *Psychoanalytic Psychology, 13, 177-203*
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and Loss: Volume 1 Attachment.* New York: Basic Books
- Bowlby, J. (1973). *Attachment and Loss: Volume 2 Separation Anxiety and Anger* New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1980). *Attachment and Loss: Volume 3 Loss Sadness and Depression.* New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1980). *Attachment and loss: Attachment (Vol. 1, 2nd ed.).* New York: Basic Books
- Bowlby, J. (2013). *Bağlanma.* Çev: Soylu, T. Pinhan Yayıncılık.
- Bowlby, J. (2017). *Sevgi Bağlarının Kurulması ve Bozulması.* Psikoterapi Enstitüsü Eğitim Yayınları. (M.Kamer, Çev).
- Boyd, D.M. ve Ellison, N.B. (2008). Social network sites: Definition, history and scholarship. *Journal of Computer-Mediated Communication. 13, 210-230.*
- Bradlee, P. M., & Emmons, R. A. (1992). Locating narcissism within the interpersonal circumplex and the five-factor model. *Personality and Individual Differences, 13, 821–830*
- Bradley, R., Conklin, C., & Westen., D. (2005). The borderline personality diagnosis in adolescents: gender differences and subtypes. *J. Child Psychol Psychiatry. 46 (9): 1006- 19*
- Braun-Scharm, H. (1996). Suicidality and personality disorders in adolescence. *Crisis: Journal of Crisis Intervention & Suicide, 17, 64-68.*

- Brennan K., Shaver, P., (1998). Attachment styles and personality disorders: Their connections to each other and to parental divorce, parental death, and perceptions of parental caregiving. *Journal of Personality* 66(5): 835-78
- Brown , B. B. , Von Bank , H., & Steinberg , L. (2008). Smoke in the looking glass: Effects of discordance between self - and peer rated crowd affiliation on adolescent anxiety, depression and self-feeling. *Journal of Youth and Adolescence*, 37, 1163–1177.
- Buffardi, E. L., & Campbell, W. K. (2008). Narcissism and social networking web sites. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 34 , 1303– 1314
- Buhrmester, D. (1990). Intimacy of friendship, interpersonal competence, and adjustment during preadolescence and adolescence. *Child Development*, 61, 1101-1111.
- Buhrmester, D., & Furman, W. (1987). The development of companionship and intimacy. *Child Development*, 58, 1101-1113.
- Buica, A. M., Mihai, G., Tocaci, A. G. & Rad, F. (2015). Constancy of personality disorders in adolescents. *Romanian Journal of Child and Adolescent Psychiatry* 3(1).
- Burns DD, Epstein N. (1983.) *Passive-aggressiveness: a cognitive-behavioural approach. Passive-aggressiveness Theory and Practice*. New York, Brunner/Mazel,
- Bushman, B. J., & Baumeister, R. F. (1998). Threatened egotism, narcissism, self-esteem, and direct and displaced aggression: Does self-love or self-hate lead to violence? *Journal of Personality and Social Psychology*, 75, 219–229.
- Buss, D. M., & Chiodo, L. M. (1991). Narcissistic acts in everyday life. *Journal of Personality* , 59 (2), 179– 215.
- Caballo, V. E., López-Gollonet, C., & Bautista, R. (2004). *Obsessive-compulsive personality disorder*. In V. E. Caballo (ed.), *Handbook of personality disorders: description, assessment and treatment*.

- Cale EM, Lilienfeld SO, (2002 Feb). Histrionic personality disorder and antisocial personality disorder: *sex-differentiated manifestations of psychopathy*. *Personal Disorder.*;16(1):52-72.
- Campbell, W. K., Brunell, A. B., & Finkel, E. J. (2006). *Narcissism, interpersonal self-regulation, and romantic relationships*: New York, NY: Guilford Press.
- Campbell, W. K., Reeder, G. D., Sedikides, C. (2000). Narcissism and comparative self-enhancement strategies. *Journal of Research in Personality*,34(3):329–347
- Carroll, A. (2009). Are you looking at me? Understanding and managing paranoid personality disorder. *Advances in Psychiatric Treatment*, 15, 40–48.
- Carter JD, Joyce PR, Mulder RT, Sullivan PF, & Luty SE, (1999 Spring). Gender differences in the frequency of personality disorders in depressed outpatients. *J Personal Disord.*;13(1):67-7
- Cassidy, J., & Berlin, L. J. (1994). The insecure/ambivalent pattern of attachment: Theory and research. *Child Development*, 65, 971-991.
- Chandler, M (1987). The Othello effect: Essay on the emergence and eclipse of skeptical doubt, *Human Development*. 30: 137–159.
- Chanen, A.M., Jackson, H. J., McGorry, P. D., Allot, K. A., Clarkson, V.& Yuen, H. P. (2004). Two-year stability of personality disorder in older adolescent outpatients. *J Pers Disord*, 18, 526–541.
- Chanen, A.W., & McCutcheon, L.K. (2008). Complex Case. Personality disorder in adolescence: the diagnosis that dare not speak its name. *Personality and mental health*, 2, 35-41.
- Chen, H., Cohen, P., Kasen, S., & Johnson, J.G. (2006a). Adolescent axis I and personality disorders predict quality of life during young adulthood. *Journal of Adolescent Health*, 39,14-19.
- Chen, H., Cohen, P., Kasen, S., Johnson, J.G., Berenson, K., & Gordon, K. (2006b). Impact of adolescent mental disorders and physical illnesses on quality of life 17 years later. *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine*, 160,93-99.

- Cherry, K. (2014). *7 Things You Should Know About Attachment Styles*. London: Routledge.
- Clark, L. A. (2005). Temperament as a unifying basis for personality and psychopathology. *Journal of Abnormal Psychology*, 114, 505–521.
- Clark, L. A. (2007). Assessment and diagnosis of personality disorder: Perennial issues and an emerging reconceptualization. *Annual Review of Psychology*, 58, 227–257
- Clarke, B.H., (2009). Early adolescents' use of social networking sites to maintain friendship and explore identity: Implications for policy. *Policy & Internet*, 1(1), 55-59.
- Clarkin, J. F; Kernberg, O. F. & Yeomans, F. E. (2012). Borderline kişiliğin psikoterapisi .(M. K. Helvacıoğlu, Çev.). Kocaeli: Psikoterapi Enstitüsü Yayınları.
- Clifton, A., Pilkonis, P. (2007). Social networks in borderline personality disorder. *Journal of personality*. 21(4):434-41
- Coe, C., Hayashi, K. & Levine, S. (1988). Hormones and behavior at puberty: Activation or concatenation. In M. Gunnar & W.A. Collins (Eds.), *The Minnesota Symposia on Child Psychology*, 21, 17–41. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Coleman., J., C., & Hendry., L. (1989). *The Nature of Adolescence*. Second Edition, Routledge: London and New York.
- Crittenden, P. (1999) '*Danger and development: the organisation of self-protective strategies*' in *Atypical Attachment in Infancy and Early Childhood Among Children at Developmental Risk* ed. Joan I. Vondra & Douglas Barnett, Oxford: Blackwell.
- Daley, S.E., Rizzo, C.J., & Gunderson, B.H. (2006). The longitudinal relation between personality disorder symptoms and depression in adolescence: The mediating role of interpersonal stress. *Journal of Personality Disorders*, 20, 352-368
- Dolgin, K. (2014). *Ergenlik Psikolojisi, Gelişim, İlişkiler, Kültür*. İstanbul: Kaknüs Psikoloji Yayınları.
- Dolgin, K. (2014). *Ergenlik Psikolojisi, Gelişim, İlişkiler, Kültür*. (D. Özen, Çev.) İstanbul: Kaknüs Psikoloji Yayınları. (Orijinal baskı, 2014).

- Dr. Lut Tamam, Dr. Betül Demirel Döngel, 2018. *Disruptive, Impulse Control and Conduct Disorders* [Yıkıcı Bozukluklar, Dürtü Kontrol ve Davranım Bozuklukları], :
<https://www.researchgate.net/publication/313750822>
- Dünya Sağlık Örgütü. Promoting the health of young people in Custody p.7. [http://www.euro.who.int/document/e81703.pdf] adresinden 30/11/2012 tarihinde erişilmiştir.
- Echeburúa E, de Corral P. (2009). Addiction to new technologies and to online social networking in young people: *A new challenge. Adicciones*;22:91–95
- Elliott, T., Tyrer, P., Horwood, J., & Fergusson, D. (2011). Assessment of abnormal personality in childhood: A Delphi survey of questionnaire data. *Journal of Personality Disorders*, 25, 89.
- Engel. G. L. (1980). The clinical application of the biopsychosocial model. *American Journal of Psychiatry*. 137. 535-544.
- Erikson, E. H. (1968). *Identity Youth and Crisis* (1. Baskı). New York: W. W. Norton & Company, Inc.
- Feenstra, D. J., Busschbach, J. J. V., Verheul, R., & Hutsebaut, J. (2011). Prevalence and comorbidity of Axis I and Axis II disorders among treatment refractory adolescents admitted for specialized psychotherapy. *Journal of Personality Disorders*, 25, 842–850.
- Feenstra, J., Busschbach J.V., Verheu R., Hutsebaut, J., (2011) Prevalence and comorbidity of Axis I and Axis II disorders among treatment refractory adolescents admitted for specialized psychotherapy. *Journal of Personality Disorders*) 25, 842-850
- Fonagy, P., & Allison, E. (2014). The role of mentalizing and epistemic trust in the therapeutic relationship. *Psychotherapy*, 51(3), 372.
- Forgas, J. P., & Williams, K. D. (2001). *Social influence: Direct and indirect processes*. Philadelphia: Psychology Press.
- Frances, Allen, M.D., First, Michael B., M.D., & Pincus, Harold Alan, M.D. (1995). *DSM-IV Guidebook*. Washington, D.C.: *American Psychiatric Press*, Inc.

- Funtowicz MN, & Widiger TA, (1999 May). Sex bias in the diagnosis of personality disorders: *an evaluation of the DSM-IV criteria. J Abnorm Psychol.*;108(2):195-201
- Görker I, Korkmazlar Ü, Durukan M, Aydoğdu A. (2004). Çocuk ve ergen psikiyatri kliniğine başvuran ergenlerde belirti ve tanı dağılımı. *Klinik Psikiyatri Dergisi* 7:103-10.
- Griffin, D., & Bartholomew, K. (1994). Models of the self and other: Fundamental dimensions underlying measures of adult attachment. *Journal of Personality and Social Psychology*, 67, 430–445.
- Griffiths MD, Szabo A. (2014). Is excessive online usage a function of medium or activity? An empirical pilot study. *J Behav Addict* 3:74–77
- Griffiths MD. (2013). Social networking addiction: Emerging themes and issues. *J Addict Res Ther*;4:e118
- Grilo, C.M., McGlashan, T.H., Quinlan, D.M., Walker, M.L., Greenfeld, D., & Edell, W.S. (1998). Frequency of personality disorders in two age cohorts of psychiatric inpatients. *American Journal of Psychiatry*, 155, 140-142.
- Gülçin Uzunoğlu , Leyla Baysan Arabacı. (2017). Davranım Bozukluğu Tanılı Ergenlere Verilen Psikoeğitimin Öfke Yönetimine Etkisi. *Düşünen Adam The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences* 30:344-353
- Güleç, C. & Köroğlu, E. (2000). *Psikiyatri temel kitabı*. Ankara: Hekimler Yayın Birliği
- Güleç, C. (2009). *Psikiyatrinin ABC'si*. İstanbul: Say Yayıncılık.
- Güleç, C. (2016). *Freud*. İstanbul: Say Yayıncılık.
- Hamarta, E. (2004). Attachment Theory. *Anadolu University Journal of Faculty of Education*, 14 (1), 53-66.
- Hazan, C., & Shaver, P. R. (1994). Attachment as an organizational framework for research on close relationships. *Psychological Inquiry*, 5(1), 1–22.
- Heaven, P. C., Ciarrochi, J., & Cechaviciute, I. (2005). Adolescent peer crowd selfidentification, attributional style and perceptions of

- parenting. *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 15, 313-318.
- Hessels, C., Hanenberg, D., Castro, B. O. & Aken, A. G. (2014). Understanding personality pathology in adolescents: the five factor model of personality and social information processing. *Journal of Personality Disorders*, 28(1), s.121-142.
- Hieftje, K (2009). The role of social networking sites as a medium for memorialization in emerging adults. Unpublishing doctoral dissertation. *Indiana University, Bloomington*.
- Higgins, A., Turnure J. (1984). Distractibility and concentration of attention in children's development. *Child Development*. 55: 1799–1810.
- Holmes, J. (1993). *John Bowlby & Attachment Theory. Makers of modern psychotherapy*. London: Routledge.
- Howe, David (2011). *Attachment across the lifecourse: A brief introduction*. London:
- Igarashi, H., Kikuchi, H., Kano, R., Mitoma, H., Shono, M., Hasui, C., & Kitamura, T. (2009). The Inventory of Personality Organisation: Its psychometric properties among student and clinical populations in Japan. *Annals of General Psychiatry*, 8, Article ID 9
- Joel Paris (1993). Personality disorders: A biopsychosocial model, *Journal of Personality Disorders*, 7(3), 255-264, 1993
- Johnson, J.G., Chen, H., & Cohen, P. (2004). Personality disorders traits during adolescence and relationships with family members during the transition to adulthood. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 72, 923-932.
- Johnson, J.G., Cohen, P., Kasen, S., Skodol, A.E., Hamagami, F., & Brook, J.S. (2000). Age-related change in personality disorder trait levels between early adolescence and adulthood: a community-based longitudinal investigation. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 102, 265-275.
- Kalender, Z. (2017). Üniversite öğrencilerinin yakın ilişkilerinde ayrılık kaygısı ile oluşan otomatik düşüncelerin bağlanma stilleri açısından incelenmesi. Yüksek lisans tezi, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul

- Kameda, T., Takezawa, M., & Hastie, R. (2005). Where do social norms come from? The example of communal sharing. *Current Directions in Psychological Science*, 14, 331-334.
- Karasar, N. (2005). (4.bas.). Ankara. *Sosyal bilimler için istatistik*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Karen, R (1998). *Becoming Attached: First Relationships and How They Shape Our Capacity to Love*. Oxford and New York.
- Kasen, S., Cohen, P., Skodol, A.E., First, M.B., Johnson, J.G., Brook, J.S., & Oldham, J.M. (2007). Comorbid personality disorder and treatment use ina community sample of youths: A 20-year follow up. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 115,56-65.
- Kernberg OF, (1988). Severe Personality Disorder: *Psychotherapeutic strategies*. New Haven, CT: Yale University Press,
- Kernberg, O. (2006). *Sınır durumlar ve patolojik narsisizm*. (M. Atakay, Çev.). İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Kernberg, O. (2010). *Sapıklarda ve kişilik bozukluklarında saldırganlık*. (M. B. Büyükkal, Çev.). İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Kernis, M. H., & Sun. C. (1994). Narcissism and reactions to interpersonal feedback. *Journal of Research in Personality*, 28, 4–13.
- Klonsky, E. Jane, S. Turkheimer, E.,Thomas F., Oltmanns.,(2002). Gender role and personality disorders. *Journal of Personality Disorders*, 16(5), 464-476
- Kobak, R. R., Cole, H. E., Ferenz-Gillies, R., Fleming, W. S., & Gamble, W. (1993). Attachment and emotion regulation during mother-teen problem-solving: A control theory analysis. *Child Development*, 64, 231-245.
- Kocatürk,M. (2018).Tek çocuk olmaz deneyimi: Kişilik özellikleri, aile ve akran ilişkileri. Doktora tezi . İstanbul Üniversitesi, İstanbul
- Kohut, H. (2006). *Kendiliğin yeniden yapılanması*. (O. Cebeci, Çev.). İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Kol, S. (2011). Erken Çocuklukta Bilişsel ve Dil Gelişimi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1-21.

- Konduz, N. (2015). DSM 5'e göre Kişilik Bozukluğu Tanısı Alan Hastaların Kişiler Arası İşlevsellikte Yetersizlik Düzeyleri. *Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimler Enstitüsü Psikiyatri Anabilim Dalı*.
- Konrath, H., Chopik J., Courtney K., William S., Ed O'Brien (2014). Changes in Adult Attachment Styles in American College Students Over Time: A Meta-Analysis. *Personality and Social Psychology Review* 326–348
- Korsgaard, H. O. (2017). *Personality disorders in adolescent outpatients: a cross-sectional study of prevalence, comorbidity and quality of life*. Institute of Clinical Medicine, Faculty of Medicine, University of Oslo.
- Korsgaard, H. O. (2017). *Personality disorders in adolescent outpatients: a cross-sectional study of prevalence, comorbidity and quality of life*. Institute of Clinical Medicine, Faculty of Medicine, University of Oslo.
- Köroğlu, E. (2011). *Kişilik Bozuklukları*. Ankara: Hekimler Yayın Birliği
- Köroğlu, E. (2011). *Kişilik Bozuklukları*. Ankara: Hekimler Yayın Birliği
- Köroğlu, E. (2014). *Psikozoloji tanımlayıcı klinik psikiyatri*. Ankara: Hekimler Yayın Birliği.
- Kring, A.M., Johnson, S.L., Davison, G., Neale, J. (2017). *Anormal Psikolojisi/Psikopatoloji*. İstanbul: Nobel : Akademik Yayıncılık.
- Kroger, J. (1996.) *The Balance Between Self and Other*, 40-46, New York, U.S.A. Routledge,
- Kuss, D.J. ve Griffiths, M.D. (2011). Online social networking and addiction- a review of the psychological literature. *J. Environ. Res. Public Health*, 8, 3528-3552.
- Landa, S; Duschinsky, R (2013), "Crittenden's dynamic–maturational model of attachment and adaptation", *Review of General Psychology*, 17 (3): 326–338,
- Lansford, J. E., Criss, M. M., Pettit, G. S., Dodge, K. A., & Bates, J. E. (2003). Friendship quality, peer group affiliation, and peer antisocial behavior as moderators of the link between negative parenting and adolescent externalizing behavior. *Journal of Research on Adolescence*, 13(2), 161- 184.

- Lavan, H., & Johnson, J.G. (2002). The association between Axis I and Axis II psychiatric symptoms and high-risk sexual behavior during adolescence. *Journal of Personality Disorders*, 16, 73-94
- Lee, R. M., Draper, M. & Lee, S. (2001). Social connectedness, dysfunctional interpersonal behaviors, and psychological distress: Testing a mediator model. *Journal of Counseling Psychology*, 48(3), 310-318.
- Lenhart, A., Purcell, K., Smith, A. & Zickuhr, K. (2010). Social media & mobile internet uses among teens and young adults. *Pew Internet & American Life Project, An initiative of the Pew Research Center*, Washington, D.C.
- Lenkiewicz, K., Srebnicki, T. & Bryńska, A. (2015). Personality disorders in adolescence. *Psychiatr. Pol.*, 49(4): 757–764.
- Lerner, R. M., & Steinberg, L. (2004). *Handbook of adolescent psychology*. (2th ed.). New Jersey: John Wiley & Sons.
- Leung, S. W. & Leung, F. (2009). Construct validity and prevalence rate of borderline personality disorder among chinese adolescents. *Journal of Personality Disorders*, 23(5), 494-513.
- Levy, K., Becker, D., Grilo, C. vd. (1999) Concurrent and predictive validity of the personality disorder diagnosis in adolescent inpatients. *American Journal of Psychiatry*, 156, 1522–1528.
- Levy, K.N. (1993, May). Adult attachment styles and personality pathology. New research presented at the 1993 *American Psychiatric Association Annual Meeting*,
- Loranger, A. Janca, & N. Sartorius. (1997). *International personality disorder examination (IPDE)*. (American Psychiatric Association).
- Lynch, T. R., Rosenthal, M. Z., Kosson, D. S., Cheavens, J. S., Lejuez, C.W., & Blair, R.J.R. (2006). Heightened sensitivity to facial expressions of emotion in borderline personality disorder. *Emotion*, 6(4), 647-655
- Main, M., Kaplan, N., & Cassidy, J. (1985). Security in infancy, childhood, and adulthood: A move to the level of representation. In I. Bretherton & E. Waters (Eds.), *Growing points in attachment*

- theory and research, *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 50 (1-2, Serial No. 209), 66-106.
- Malinow KL. (1981) *Passive-aggressive personality*. Lion JRed. Personality Disorders: diagnosis and Mangement, second ed. Baltimore, Williams and Wilkins,
- Marshal, W. (1978), Puberty. In F. Falkner & J.Tanner (Eds.), *Human growth*, 2, New York:Plenum
- Masterson, J. F. (2006). *Narsistik ve borderline kişilik bozuklukları*. (B. Açıl, Çev.). İstanbul: Litera Yayıncılık.
- Masterson, J. F. (2008). *Kişilik bozuklukları*. (B. T. Bozkurt, T. V. Soylu, Çev.). İstanbul: Litera Yayıncılık.
- Masterson, J. F. (2011). *Kendilik psikoterapisi* .(M. Benveniste, P. Özdemir, Çev.). İstanbul: Litera Yayıncılık.
- McGauley G, Yakeley J, Williams A, Bateman A. (2011). Attachment, mentalization and antisocial personality disorder: The possible contribution of mentalization-based treatment. *Eur J Psychother Couns.*;13(4):371–93. Doi
- McHugh. P. R.. &Slavney, P. R. (1983). *The perspectives of psychiatry*. Baltimore: Johns Hopkins.
- Millon T. (1996) *Disorders of Personality DSM-IV and Beyond*. New York, Wiley,
- Moritz, S., & Woodward, T. S. (2007). Metacognitive training in schizophrenia: *From basic research to Opinion in Psychiatry*, 20(6), 619–625.
- Nakash-Eisikovits O, Dutra L, Westen D. (2002). Relationship between attachment patterns and personality pathology in adolescents. *J Am Acad Child Adolesc Psychiatry*: 41:1111-1123.
- Neri, E. M. vd. (2013). Prevalence and severity of categorical and dimensional. *Personality Disorders in Adolescents with Eating Disorders*, 22(3), 176-184. <https://doi.org/10.1002/erv.2268>.
- O'Keeffe, G.S., ve Clarke-Pearson, K. (2011). Clinical report - The impact of social media on children, adolescents, and families

<http://pediatrics.aappublications.org/content/127/4/800>

adresinden 25.04.2019 tarihinde alınmıştır.

- Otrar, M., Argın, F. (2014).Ergenlerin sosyal medyaya ilişkin tutumlarının çok boyutlu incelenmesi. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama* 3-22
- Özdemir, O. Özdemir, P. G., Kadak, M. T. & Nasıroğlu, S. (2012). Kişilik gelişimi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(4), 566-589. doi:10.5455/cap.20120433
- Öztürk, O. M. & Uluşahin, A. (2008). *Ruh sağlığı ve bozuklukları*, 11, Ankara: Nobel Tıp Kitapevleri.
- Paulhus, D. L. (1998). Interpersonal and intrapsychic adaptiveness of trait self-enhancement:A mixed blessing? *Journal of Personality and Social Psychology*, 74, 1197–1208.
- Pedrero, E. F., Paino, M., Giráldez, S. L & Muñiz, J. (2013). Cluster C maladaptive personality traits in a general population of adolescents. *Actas Esp Psiquiatr*, 41(2), 97-105.
- Pfohl, B. & Blum, N. (1991). Obsessive-compulsive personality disorders: A review of available data and recommendations for DSM-IV. *Journal of Personality Disorders*, 5,363-375
- Pontes, H.M. ve Griffiths, M.D. (2016). The development and psychometric properties of the internet disorder scale-short form (IDS9-SF). *Addicta: The Turkish journal on Addictions*.3(2),
- Prensky M. (2001). Digital natives, digital immigrants part 1. *On the Horizon*;9:1–6
- Prior, V; Glaser, D (2006). Understanding Attachment and Attachment Disorders: Theory, Evidence and Practice. *Child and Adolescent Mental Health*,
- Rebekah B., Zittel C., Westen, C., Westen, D (2005).The borderline personality diagnosis in adolescents: gender differences and subtypes. *Journal of Child Psychology and Psychiatry* 46:9
- Rosenstein DS, & Horowitz HA. (1996). Adolescent attachment and psychopathology. *J Consult Clin Psychol*; 64: 244–253.

- Rosenstein, D.S. & Horowitz, H.A. (1996). Adolescent attachment and psychopathology. *Journal of Consulting and Clinical Psychology* 64(2), 244.
- Rubin, K. H., Bukowski, W., & Parker, J. G. (1998). *Peer interactions, relationships, and groups*. In N. Eisenberg (Ed.), W. Damon (Series Ed.), *Handbook of child psychology: Vol. 3. Social, emotional, and personality development* (5th ed., pp. 701-778). New York: Wiley.
- Ryan T, Chester A, Reece J, Xenos S. (2014).The uses and abuses of Facebook: A review of Facebook addiction. *J Behav Addict*;3:133–148
- Sarıçam, H., Karduz F., (2018). Sosyal medya kullanım bozukluğu ölçeğinin Türk kültürüne uyarlanması: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi*. 9(2):116-135
- Schacter, D.L. et al. (2009). *Psychology, Second Edition*. New York: Worth Publishers.
- Schneider, B. H., Atkinson, L., & Tardif, C. (2001). Child-parent attachment and children's peer relations: A quantitative review. *Developmental Psychology*, 37, 86-100.
- Serman, N., Johnson, J.G., Geller, P.A., Kanost, R.E., & Zacharapoulou, H. (2002). Personality disorders associated with substance abuse among American and Greek adolescents. *Adolescence*, 37,841-854
- Shiner, R. (2009). The development of personality disorders: perspectives from normal development. *Development and Psychopathology*, 4, 715–734.
- Shiner, R. L. & Allen, T. A. (2013). Assessing personality disorders in adolescents: seven guiding principles. *Clinical Psychology: Science And Practice*, 20 (4), 361-377.
- Sinha, P., Sharan, P., (2007). Attachment and personality disorders. *Journal of Indian Association for Child and Adolescent Mental Health*.

- Sistek-Chandler, C. (2012). Connecting the digital dots with social media and Web 2.0 technologies, *Journal of Research in Innovative Teaching*, 78-87
- Siyez MD, Tuna DT.(2014). Lise öğrencilerinin öfke kontrolü ve iletişim becerilerinde çözüm odaklı psiko-eğitim programının etkisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*; 5:11-22.
- Smetana, J. G. (2005). Adolescent-parent conflict: Resistance and subversion as developmental process. In L. Nucci (Ed.), *Conflict, contradiction, and contrarian elements in moral development and education* (pp. 69-91). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Soysal, A., Bodur, Ş., İşeri, E., Şenol, S. (2005). *Klinik psikiyatri*
- Sroufe, L. A., Fox, N. E., & Pancake, V. R. (1983). Attachment and dependency in developmental perspective. *Child development*, 54, 1615–1627
- Sroufe, L.A., & Fleeson, J. (1986). *Attachment and the construction of relationships*. In W.W.Hartup & Z. Rubin (Eds.), *Relationships and development* (pp. 51–71). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Steinberg, L. (2005). *Adolescence*. Stephen B. Rutter. Seventh Edition.
- Strasburger, V.C., Wilson B.J., Jordan, A.B. (2014). Children and Adolescents: *Unique Audiences*. *Children, Adolescents, and the Media*, 11-19, U.S.A.
- Şafak, B., Kahraman, S. (2017). Sosyal medya kullanımının yalnızlık ve narsisistik kişilik özelliği belirtileri ile ilgili ilişkinin incelenmesi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi* ISSN:2148-9963
- Şahin, D. (2009). Kişilik bozuklukları. *Klinik Gelişim*, 22(9), 45-55.
- Şar, V. (2010). DSM-5 Taslak Tanı Ölçütlerine Genel bir Bakış: “Batı Cephesinde Yeni bir Şey Yok” mu?. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 13, 196-208.
- Tang Y, Jiang W, Liao J, Wang W, Luo A. (2013). *Identifying Individuals with Antisocial Personality Disorder Using Resting-State fMRI*. Plos One.;8(4):e60652. doi:1

- Taymur, İ. & Türkçapar, H. (2012). Kişilik: tanımı, sınıflaması ve değerlendirmesi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(2), 154-177. doi:10.5455/cap.20120410
- Tektaş, N. (2014). Üniversite öğrencilerinin sosyal ağları kullanımlarına yönelik bir araştırma. *Tarih Okulu Dergisi*, 7(18), 851-870.
- Torgersen, S., Kringlen, E., & Cramer, V. (2001). The prevalence of personality disorders in a community sample. *Archives of General Psychiatry*, 58, 590-596.
- Tutgun-Ünal, A. (2015). Sosyal medya bağımlılığı: Üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Tüzün, O., Sayar, K. (2006). Bağlanma Kuramı ve Psikopatoloji. *Düşünen adam*
- Twenge, J., & Campbell, W. K. (2003). "Isn't it fun to get the respect that we're going to deserve?" Narcissism, social rejection, and aggression. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 29, 261-272
- Uytun, M. Ç. & Öztop, D. B. (2015). kişilik bozukluklarının çocuk ve ergenlerde öncül bulguları. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 7(4), 368-381. doi: 10.5455/cap.20150224102604
- Uytun, M. Ç. & Öztop, D. B. (2015). Kişilik bozukluklarının çocuk ve ergenlerde öncül bulguları. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 7(4), 368-381.
- Valkenburg PM, Peter J. Online communication among adolescents: an integrated model of its attraction, opportunities, and risks. *J Adolesc Health* 2011;48:121-127
- Van den Eijnden, R.J.J.M., Lemmens, J.S. ve Valkenburg, P.M. (2016). The social media disorder scale. *Computer in Human Behavior*, 61, 478-487.
- van IJzendoorn, M.H., Feldbrugge, J.T.T.M., Derks, J., Ruiter, C.D., Verhagen, M., Philipse, M., Staak, C. van der and Riksen Walraven, J. (1997). Attachment representation of personality disordered criminal offenders. *American Journal of Orthopsychiatry* 67, 449-59.

- Venet, M., Bureau, J., Gosselin, C., Capuano, F. (2007). Attachment Representations in Neglected Children. *SAGE Publications* 264–293
- Verheul, R., & Brink, W. van den (1999). *Persoonlijkheidsstoornissen*. In A. de Jong, W. van den Brink, J. Ormel, & D. Wiersma (Eds.), *Handboek psychiatrische epidemiologie*[Handbook psychiatric epidemiology] (pp. 347-378). Maarssen:Elsevier/ De Tijdstroom.
- Volkan, V. & Ast, G. (2007). *Özsevinin dokusu*. (B. Özbaran, Ş. Pırıldar, Çev.). İzmir: Odağ Psikanaliz ve Psikoterapi Yayınları.
- Volkan, V. (2007). *Psikoterapide nesne ilişkileri*. (A. A. Köşkdere, Çev.). İzmir: Odağ Psikanaliz ve Psikoterapi Yayınları.
- Wallace, H. M., & Baumeister, R. F. (2002). The performance of narcissists rises and falls with perceived opportunity for glory. *Journal of Personality and Social Psychology* , 82 (5), 819– 834.
- Wang, Q., Chen, W. & Liang, Y. (2011). The effects of social media on college students. Research & Analysis. [Available online at: http://scholarsarchive.jwu.edu/mba_student/5],. 02.05.2018 tarihinde ziyaret edilmiştir.
- Wang, Y., Xie, X., Wang, X., Wang, P., Nie, J., & Lei, L., (2018). Narcissism and selfie-posting behavior: the mediating role of body satisfaction and the moderating role of attitude toward selfie-posting behavior. *Eurasian Journal of Researches in Social and Economics (EJRSE)* 19
- Westen, B., Nakash., D., Thomas, O., Bradley, C., (2006). Clinical assessment of attachment patterns and personality disorder in adolescents and adults. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, Vol 74(6)*, 1065-1085
- Westen, D., Shedler, J., Durett, C., Glass, S., & Martens, A. (2003). Personality diagnoses in adolescence: DSM-IV axis II diagnoses and an empirically derived alternative. *American Journal of Psychiatry*, 160,952-966
- Widiger TA, De Clercq B, De Fruyt F. Childhood antecedents of personality disorder: An alternative perspective. *Dev. Psychopathol.*, 21, 771–791.

- Widiger, T.A. & Simonsen, E. (2006). Alternative dimensional models of Personality Disorders. Finding a common ground. In: Widiger, T. A, Simonsen, E., Sirovatka, P. & Regier, D.A. (Eds). *Dimensional Models of Personality Disorders: Refining the Research Agenda for DSM-V*. Washington, DC: *American Psychiatric Association*
- Wu Y., Ko H., Lane H., (2016). Personality Disorders in Female and Male College Students With Internet Addiction, *Wolters Kluwer Health, Inc. All rights reserved.*
- Yavuzer, H. (2018). *Çocuk psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitapevi Yayınları.
- Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S. (2004). *Spss uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Yen JY, Ko CH, Yen CF, Chen SH, Chung WL, Chen CC. (2008). Psychiatric symptoms in adolescents with Internet addiction: Comparison with substance use. *Psychiatry Clin Neurosci*;62:9–16.
- Yörükoğlu, A. (2012). *Gençlik çağı ruh sağlığı*. İstanbul: Özgür Kitabevi.
- Zimmerman M.(2012). Is there adequate empirical justification for radically revising the personality disorders section for DSM-5?. *Personality Disorders: Theory, Research, and Treatment*,; 3 (4), 444-457
- Zimmerman, M., Rothschild, L., & Chelminski, I. (2005). The prevalence of DSM-IV personality disorders in psychiatric outpatients. *American Journal of Psychiatry*, 162,1911-1918.

EKLER

EK 1. Bilgilendirme Onam Formu

Sayın Katılımcı,

Bu anket, kişilik bozuklukları, bağlanma stilleri, akran ilişkileri ve sosyal medya kullanımı arasında bir ilişki olup olmadığına dair bilgi edinebilmemiz için yapmakta olduğumuz araştırmanın bir parçasıdır. Bu anket aracılığıyla toplanan veriler ortaokul ve lisede öğrenim gören öğrencilerin kişilik yapılanmalarında ebeveynleri ile olan bağlanma stillerinin, akran ilişkilerinin ve sosyal medya kullanımlarının aralarındaki ilişkinin anlaşılması için yardımcı olacaktır. Aşağıda bulunan anketi doldurarak, araştırmaya katılmayı kabul etmiş olacaksınız. Bu araştırmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına dayalı olup, araştırmaya katılıp katılmamanız hiçbir şekilde notlarınızı etkilemeyecektir. Kimlik bilgileriniz araştırma ekibi dışında kimse ile paylaşılmayacaktır. Bu çalışma süresince toplanan veriler, yalnızca akademik araştırma amacı ile kullanılacaktır ve yalnızca ulusal/uluslararası akademik toplantılarda ve/veya yayınlarda sunulacaktır. Bizimle iletişime geçerek istediğiniz zaman çalışmadan çekilebilirsiniz. Eğer çalışmadan çekilirseniz, sizden toplanan tüm veriler veri tabanımızdan silinecektir ve sizinle ilgili olan veriler çalışmada kullanılmayacaktır. Bu konu ile ilgili herhangi bir sorunuz veya endişeniz olursa, bize aşağıdaki iletişim bilgilerinden ulaşabilirsiniz.

Psk.M.Erdinç TÜRK
Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Yakın Doğu Üniversitesi
Tel: 0537 051 78 44
E-posta: m.erdincturk@gmail.com

Yrd.Doç.Dr.Meryem Karaaziz
Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Yakın Doğu Üniversitesi
Tel: 0553 874 9398
E-posta: meryem.karaaziz@neu.edu.tr

Ek 2. Kişisel Bilgi Formu

1. Yaşınız:.....
2. Cinsiyet: () Kadın () Erkek
3. Kaç Kardeşsiniz:
4. Kaçınıcı Çoçuksunuz:.....
5. Kaçınıcı Sınıfsınız: ()9. Sınıf ()10. Sınıf ()11. Sınıf ()12.Sınıf
6. Psikolojik veya Psikiyatrik Yardım Aldınız mı/ alıyor musunuz?
() Evet () Hayır
7. Ekonomik durum: () Düşük () Orta () Yüksek
8. Anneniz: Sağ () Ölü () Öz () Üvey ()
9. Annenizin Mesleğı:
10. Annenizin Eğitim Durumu:
()Okuryazar Değıl ()İlkokul Mezunu ()Ortaokul Mezunu
()Lise Mezunu ()Üniversite Mezunu
11. Babanız: Sağ () Ölü () Öz () Üvey ()
12. Babanızın Mesleğı:
13. Babanızın Eğitim Durumu:
()Okuryazar Değıl ()İlkokul Mezunu ()Ortaokul Mezunu
()Lise Mezunu ()Üniversite Mezunu

**Ek 3. Ergenler İçin Psikolojik Bozukluklar Envanteri - Kişilik Bozuklukları
Formu (EPBE-KBF)**

	EPBE-KB	Hiçbir Zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Her Zaman
1	Yaptığım bütün işlerde tek başıma olmayı tercih ederim.	1	2	3	4	5
2	İnsanların benimle ilgili yorumlarına çok kolay alırım.	1	2	3	4	5
3	Benim için sınırsız başarı, güç, zekâ ve güzellik ulaşılması gereken hedeflerdir.	1	2	3	4	5
4	Sürekli bir şekilde insanların bana kötülük yapacağını, sömüreceğini ve aldatmaya çalışacağını düşünüyorum.	1	2	3	4	5

Ek 4. Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği (ÜBBSÖ)

	Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1	Karşımdaki insanlar benim kadar kıymeti değiller.					
2	Birisiyle çok fazla samimi olduğumda sorun çıkabileceğinden kaygılanıyorum.					
3	Karar alırken kimseyi önemsemem.					
4	Sorunu olan birisini gördüğümde kendimi onun yerine koyabiliyorum.					

Ek 5. Akran İlişkileri Ölçeği (AİÖ)

1	Arkadaşım ve ben bütün boş zamanlarımızı birlikte geçiririz.
	Doğru Değil Tamamen Doğru
	1-----2-----3-----4-----5
2	Arkadaşım ikimizin birlikte yapabileceği eğlenceli şeyler düşünür.
	Doğru Değil Tamamen Doğru
	1-----2-----3-----4-----5
3	Arkadaşım ve ben okuldan sonraları ve hafta sonları birbirimizin evine gideriz.
	Doğru Değil Tamamen Doğru
	1-----2-----3-----4-----5
4	Bazen arkadaşım ve ben boş boş oturur ve okul, spor gibi hoşlandığımız şeyler hakkında konuşuruz.
	Doğru Değil Tamamen Doğru
	1-----2-----3-----4-----5

Ek 6. Sosyal Medya Kullanım Bozuklukları Ölçeği (SMKBÖ)

Son 1 yıl içerisinde Aşağıdaki 27 ifadeyi ne sıklıkla yaşadığınız karşısında bulunan “0-7” (“0=Hiçbir zaman”, “1=Günde bir kereden daha az”, “2=Günde 1-2 defa”, “3=Günde 3-5 defa”, “4=Günde 6-10 defa”, “5= Günde 11-20 defa”, “6= Günde 21-40 defa”, “7= Günde 40 kereden fazla” anlamına gelmektedir) arasındaki rakamları (X) işareti koyarak belirtiniz. Lütfen sadece tek rakamı işaretleyiniz ve boş bırakmayınız.								
1. Bir şeyler yaparken (ders çalışmak gibi) sosyal medya mesajlarına bakmama konusunda kendini sıklıkla güçlük çekerken buldun mu?	0	1	2	3	4	5	6	7
2. Sosyal medyayı tekrar kullanabileceğin zamana kadar kendini sürekli olarak başka hiçbir şey düşünemez halde buldun mu?	0	1	2	3	4	5	6	7
3. Sosyal medyada tekrar bir şeyler olana kadar sıklıkla oturup bekledin mi?	0	1	2	3	4	5	6	7
4. Sosyal medyayı gitgide daha fazla kullanma ihtiyacı hissettin mi?	0	1	2	3	4	5	6	7

ÖZGEÇMİŞ

Muhammed Erdinç Türk 01.01.1988 tarihinde Iğdır'da doğmuştur. Üniversiteye kadar olan eğitimini Iğdır'da tamamlamıştır. İstanbul Arel Üniversitesi Psikoloji Bölümü mezunudur. Klinik psikoloji yüksek lisans eğitimini Yakındoğu Üniversitesi'nde tamamlamıştır. Embassy CES Brighton & Hove 'da ileri düzey İngilizce eğitimini tamamlamıştır. Giessen Universität Almanca dil eğitimini tamamlamıştır. Certificate of English P.A.V San Diego (.USA) 4. Seviye İngilizce Dil Eğitimi almıştır. Birey, Çift, Aile Terapilerinde Virginia Satir Modeli eğitiminde 4 modül tamamlamıştır. Ergen ve Yetişkin Psikolojisi alanında 1.5 yıl süreyle Almanya'nın Berlin Şehrinde Dipl.-Psych. Joachim Helling Dipl.-Psych. Monica Frye kliniğinde staj yapmıştır. Ergen ve Yetişkin Psikolojisi alanındaki çalışmaları devam etmektedir.

İNTİHAL RAPORU

Muhammed Erdiñç Türk

ORJİNALLIK RAPORU

%**9**

BENZERLİK ENDEKSİ

%**8**

İNTERNET
KAYNAKLARI

%**3**

YAYINLAR

%

ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1

dergipark.org.tr

İnternet Kaynağı

%**1**

2

adudspace.adu.edu.tr:8080

İnternet Kaynağı

%**1**

3

tez.yok.gov.tr

İnternet Kaynağı

%**1**

4

efdergi.inonu.edu.tr

İnternet Kaynağı

%**1**

5

docs.neu.edu.tr

İnternet Kaynağı

<%**1**

6

SAVCI, Mustafa and AYSAN, Ferda. "Bağlanma Stilleri, Akran İlişkileri ve Duyguların İnternet Bağımlılığını Yordamadaki Katkıları*", Türkiye Yeşilay Cemiyeti, 2016.

Yayın

<%**1**

7

ŞİŞMAN EREN, Esra. "Sosyal Medya Kullanım Amaçları Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Bazı ", Hacettepe Üniversitesi, 2014.

Yayın

<%**1**

ETİK KURUL ONAYI

BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU

19.06.2019

Sayın Muhammed Erdinç Türk

Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na yapmış olduğunuz YDÜ/SB/2019/407 proje numaralı ve **“Ergenlerde Sosyal Medya Kullanımının, Bağlanma Stilleri, Akran İlişkileri Ve Kişilik Bozuklukları İle İlişkisinin İncelenmesi”** başlıklı proje önerisi kurulumuzca değerlendirilmiş olup, etik olarak uygun bulunmuştur. Bu yazı ile birlikte, başvuru formunuzda belirttiğiniz bilgilerin dışına çıkmamak suretiyle araştırmaya başlayabilirsiniz.

Doçent Doktor Direnç Kanol

Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu Raportörü

Direnç Kanol

Not: Eğer bir kuruma resmi bir kabul yazısı sunmak istiyorsanız, Yakın Doğu Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na bu yazı ile başvurup, kurulun başkanının imzasını taşıyan resmi bir yazı temin edebilirsiniz.